

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MUZAFFER İZGÜ' NÜN “ANNEANNEMİN AKIL
ALMAZ MACERALARI” SERİSİNDE ARKADAŞLIK
KAVRAMININ ÇOCUK GELİŞİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Çiğdem AĞZIBÜYÜK

**İzmir
2008**

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MUZAFFER İZGÜ' NÜN “ANNEANNEMİN AKIL
ALMAZ MACERALARI” SERİSİNDE ARKADAŞLIK
KAVRAMININ ÇOCUK GELİŞİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Çiğdem AĞZIBÜYÜK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

**İzmir
2008**

YEMİN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Muzaffer İZGÜ' nün 'Anneannemin Akıl Almaz Maceraları' Serisinde 'Arkadaşlık' Kavramının Çocuk Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Ağustos 2008

Çiğdem AĞZIBÜYÜK

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalı T¼rke
ğretmenliği Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

¼ye

¼ye

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen ğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım

..../..../2008

Prof. Dr. İbrahim ATALAY

Enstit¼ M¼d¼r¼

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU

Tez no:

Konu Kodu :

Ünv. Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez yazarının

Soyadı: AĞZIBÜYÜK

Adı: ÇİĞDEM

Tezin Türkçe Adı: Muzaffer İZGÜ' nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" Serisinde Arkadaşlık Kavramının Çocuk Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi

Tezin Yabancı Dildeki Adı: The evaluation of Muzaffer İzgü's serial named "The Unbelievable Adventures of My Grandmother" from the side of friendship in terms of child development.

Tezin yapıldığı

Üniversite: DOKUZ EYLÜL

Enstitü: EĞİTİM BİLİMLERİ

Yıl: 2008

Tezin Türü: Yüksek Lisans

Dili: Türkçe

Sayfa Sayısı: 99

Referans Sayısı: 63+ 19

Tez Danışmanının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: NEVİN

Soyadı: AKKAYA

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1. Çocuk Edebiyatı
2. Çocuk Gelişimi
3. Arkadaşlık
4. Muzaffer İzgü
5. "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları"

İngilizce Anahtar Sözcükler:

1. Children's Literature
2. Child Development
3. Friendship
4. Muzaffer İzgü
5. "The Unbelievable Adventures of My Grandmother"

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; çocuğun zihinsel ve ruhsal anlamda sağlıklı bir gelişim göstermesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin, gerçekçi ve ilgi çekici nitelikleri itibariyle özellikle çocuk öyküleri ve romanlarının etkisini ortaya koymak; çocuğun yaşamında “arkadaş” kavramının yerini tespit etmek ve çocuk edebiyatının önemli kalemi Muzaffer İzgü’nün on dokuz kitaptan oluşan “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” dizisini “arkadaşlık” teması çerçevesinde ele almak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, çocuğun hayatında “arkadaş” kavramının yeri ve önemi belirlenmiş, çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özellikler ile bu eserlerin çocuğun şekillenmesindeki rolü irdelenmiş, çocuk yazınının önemli isimlerinden Muzaffer İzgü’nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı dizisinde “arkadaşlık” teması ile ilgili iletiler tespit edilip yorumlanmıştır.

Çalışmamızın birinci kısmını oluşturan giriş bölümünde, çocuk edebiyatı ve önemi, çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler, çocuk öykü ve romanları hakkında bilgiler verilmiş; çocuğun hayatında iletişimin ve arkadaş kavramının rolü tespit edilmiş; çalışmamıza esas teşkil eden “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı anlatı dizisinin yazarı Muzaffer İzgü ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Araştırmanın amacı, önemi, problem durumu ve sınırlılıklar da yine bu bölüm içerisinde yer almaktadır.

Tezin ikinci bölümünde konu ile ilgili yayın ve araştırmalara değinilmiştir. Bu bölüm, “çocuk edebiyatı ve Muzaffer İzgü konulu çalışmalar” ile “çocuklarda arkadaşlık kavramını konu edinen çalışmalar” olmak üzere iki alt başlıktan oluşmaktadır.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuştur. Araştırma modeli, çalışmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölüm bulgular ve yorumlar başlığını taşımaktadır. Bu bölümde “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı anlatı dizisinde “arkadaşlık” ile ilgili iletiler tespit edilmiş ve eserlerden hareketle örneklendirilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünü ise sonuç, tartışma ve öneriler oluşturmaktadır. Bu bölümde, “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı seri ve seride “arkadaşlık” kavramının işlenişi ile ilgili değerlendirmeler yapılmış, öneriler sunulmuştur.

Kaynakça bölümünde çalışmanın ana malzemesini oluşturan öykülerin kaynakçası ile çalışma esnasında yararlanılan eserlerin kaynakçasına ayrı ayrı yer verilmiştir.

Çalışmanın planlanmasından gerçekleşmesine kadar geçen süre içerisinde birçok kişinin yardım ve desteği olmuştur. Öncelikle araştırma sürecinin başlamasıyla birlikte yol göstericiliğiyle çalışmalarımın en iyi şekilde ilerlemesini sağlayarak bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkıları bulunan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA’ya, desteklerini hep hissettiğim değerli aileme ve eşime teşekkür ederim.

Çiğdem AĞZIBÜYÜK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Giriş.....	1
1.1.1. Çocuk Edebiyatı.....	3
1.1.1.1. Çocuk Edebiyatının Önemi.....	4
1.1.1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler.....	6
1.1.1.3. Çocuk Edebiyatında Öykü Ve Roman.....	9
1.1.2. Çocukla İletişim.....	13
1.1.2.1. İletişim Nedir?.....	13
1.1.2.2. Etkili İletişim Becerileri.....	14
1.1.2.3. Arkadaşlık Ve Arkadaşlığın İşlevleri.....	20
1.1.3. Muzaffer İzgü Kimdir?.....	27
1.1.3.1. Eserleri.....	30
1.1.4. Problem Durumu.....	33
1.1.4.1. Problem Cümlesi.....	34
1.1.5. Araştırmanın Amacı.....	34
1.1.6. Araştırmanın Önemi.....	35
1.1.7. Sınırlılıklar.....	36

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

- 2.1. Çocuk Edebiyatı ve “Muzaffer İzgü” Konulu Çalışmalar.....37
- 2.2. “Çocuklarda Arkadaşlık Kavramı” nı Konu Edinen Çalışmalar.....42

BÖLÜM III

YÖNTEM

- 3.1. Araştırma Modeli.....50
- 3.2. Evren Ve Örneklem.....50
- 3.3. Veri Toplama Araçları.....50
- 3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....51

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

- 4.1. “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Dizisinde Arkadaşlık Kavramı İle İlgili İletiler.....51
- 4.1.1. Okul Çağı (7-11 yaş) Çocuğunun Özellikleri.....51
- 4.1.2. “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Serisinde “Arkadaşlık” Kavramı.....54
- 4.1.2.1. Anneanne- Torun Arkadaşlığı.....55
- 4.1.2.2. Sosyal İlişkileri İle “Hikmet Hanım” Karakteri.....60
- 4.1.2.3. Hayvanlarla ve Eşyalarla Arkadaşlık.....70
- 4.1.2.4. Sosyal İlişkileri İle “Metin” Karakteri.....75

BÖLÜM V

- 5.1. SONUÇ.....81
- 5.2. TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....86

KAYNAKÇA

1. Araştırmanın Temelini Oluşturan Kaynaklar.....89
2. Yararlanılan Kaynaklar.....89

EKLER

- 1.Muzaffer İzgü İle Fotoğraf.....96

ÖZET

Çocukluk dönemi, bireyin kişiliğinin şekillenmeye başladığı dönemdir. Çocuklar bu dönemde doğru edebi eserlerle karşılaşılırsa ve okumaktan keyif alırlarsa kişilik gelişimleri olumlu yönde bir ilerleme gösterecektir.

Okuma becerisi küçük yaşlardan başlar ve yaşam boyu devam ederse anlam taşır. Okumada süreklilik bireysel gelişimin temeli olduğu gibi sosyolojik açıdan da kalkınmanın en önemli unsurunu oluşturmaktadır; çünkü bireyin kişiliğini zenginleştiren, düşünce dağarcığını yönlendiren ve dolayısıyla onun toplumda daha kolay ve iyi bir yer edinmesini sağlayan en önemli etken okuma alışkanlığıdır.

Çocuk edebiyatı; çocukların ruhsal, ahlaki, zihinsel gelişimine, anadili yeterliliklerine uygun, olumsuzluklardan uzak, yorumlamaya, düşünmeye imkan tanıyan ürünlerden oluşan bir bütündür. Çocuk üzerindeki etkisi bu denli fazla olan edebi eserlerin çocuğun dünyasına uygun iletiler sunması da son derece önemlidir.

Sosyal etkileşim insan yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Çocuklar aileleriyle, başka yetişkinlerle, akranlarıyla çeşitli ilişkiler içine girerler.

Okul çağındaki çocuk yaşam alanını genişletir ve zamanının önemli bir bölümünü okuldaki ya da ikamet ettiği çevredeki arkadaşlarıyla geçirir. İşte bu dönemde akranları ile olumlu ilişkiler geliştirme, çocuğun sosyal çevreye dahil olması ve gelişimi için son derece önemlidir. Bu görevin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi çocuğun gelecekteki başarılarını olumlu yönde etkileyecektir.

Çocukların arkadaşları ile ilişkilerini diğer ilişkilerden ayıran özellikler eşitlik ve ortak ilgililerdir. Arkadaş, bulunulan ortamda çocuk için bir “güven” simgesidir. Yaşanılan herhangi bir olumsuzluğu paylaşacak, sorunu çözüme ulaştırmaya çalışacak bir yardımcıdır.

Ülkemiz çocuk edebiyatı, cumhuriyetin ilanı ile birlikte büyük gelişme göstermiştir. Bu alanda oldukça fazla eser ortaya koymuş yazarlarımızdan biri de Muzaffer İzgü'dür. Yazarın on dokuz kitaptan oluşan "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" adlı serisi, bünyesinde taşıdığı iletiler itibariyle incelemeye değerdir. Söz konusu seri de arkadaşlık kavramı ile ilgili çocukları yönlendiren, paylaşmanın, yardımlaşmanın, kalıcı arkadaşlıkların önemini ortaya koyan pek çok ileti bulunmaktadır.

Çalışmamızda çocuk edebiyatının çocuğun gelişimine etkisini ortaya koymak, çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özellikleri irdelemek, "arkadaşlık" kavramının çocuğun hayatındaki rolünü tespit etmek, "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" adlı seride "arkadaşlık" kavramı ile ilgili iletileri ortaya koymak hedeflenmektedir.

ABSTRACT

The period of childhood is a process in which the character of an individual is shaped. If a child encounters with the right literary products and enjoys reading them in this period, his/her individual personality formation will progress in a positive direction.

Reading skill starts with the early childhood and it achieves its meaning if permanency is obtained. The continuity in reading is the basis of individual development and it is also the most important element of social development. Reading habit is the most effective factor of enriching personality, directing the ideas and providing a beneficial position in the society. Children's literature is a whole in which there are products to lead thinking and interpretation without any negative commenting, in accordance with their psychological and mental developments and in harmony with their native language sufficiency. It is very important for literary products to give suitable products to a child's life, because they have so much influence on the child.

Social interaction is an indispensable element of an individual. Children interact differently with their families, other adults and their equals.

A child at school age enlarges his life area and spends most of his time with his friends at school or in the environment where he lives. Developing positive relations with his equals in this period is very important for his development and being a part of the social environment. The successful realization of this task will influence the future achievements of the child in a positive way.

The main difference between the relations of a child with his equals and the relations with others are being equal and having common interests. Friend is a symbol of confidence and an assistant to share any negativeness and to help solving the problems.

The children's literature of our country developed extensively since the foundation of the Turkish Republic. One of the writers who produced pretty much work in this area is Muzaffer İzgü. He has a serial consisting of 19 books named "The Unbelievable Adventures of My Grandmother" which is worth examining for its doctrines. The mentioned serial has so many messages about friendship that explain the importance of sharing, helping one another and long lasting friendships.

In this project; our aim is to show the effects of children's literature to children's process, to research features which must be in works of children's literature, to determine the role of friendship concept in children's life, to bring up messages about friendship concept in the series named "The Unbelievable Adventures of My Grandmother".

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Giriş

Çocukluk; sınırsız bir özgürlük dönemi, oyun, eğitim ve öğretim zamanıdır. Çocuğun gelişiminde ve sosyalleşmesinde, toplum tarafından olumlu görülen davranış ve düşünce modelleri geliştirmesinde başta aile bireyleri olmak üzere çevredeki diğer bireyler “model” işlevi görür ve bu nedenle büyük önem taşır. Çocukluk dönemindeki yaşantılar, edinilen davranışlar, bireyin geleceği için şekillendirici bir rol üstlenir.

Çocuk için arkadaş, etkileşim içinde olduğu, ortak amaç ve değerleri paylaştığı, ilişkileri anlaşmalarla belli kurallara bağlanmış kişidir. Arkadaş grupları çocuğun sosyalleşmesini, beceri ve yeteneklerine yönelik dönüt almasını sağlamaktadır. Arkadaşlık ihtiyacı, çocuğun ebeveynleri tarafından karşılanamayan en önemli gereksinimlerindedir. Arkadaş edinmek, edinilen arkadaşlarla sağlıklı ilişkiler yürütmek belli bir olgunluk gerektirir; aynı zamanda bireye özgüven kazandırarak kabul görme duygusunu tatmin eder. Çünkü ruhsal anlamda sağlıklı olan bir birey, sevmeye, sevilmeye, başkaları tarafından değerli bulunmaya ihtiyaç duyar.

Okul dönemi ile birlikte çocuğun hayatında “arkadaş” kavramı ayrı bir önem kazanır. Okul döneminde arkadaş edinemeyen, çevresindekilerce benimsenmeyen bir çocuğun ders başarısı yüksek olsa bile tatminsizlik yaşadığı, mutsuz olduğu ve gelecek yaşantılarının olumsuz yönde etkilendiği araştırmacılarca ortaya konan bir durumdur.

Ebeveynlerin, eğitimcilerin çocuklara arkadaşları ile paylaşımında bulunabilecekleri ortamlar yaratması gerekir. Bunun yanında çocuklar, insan

ilişkilerini, arkadaşlığı, sosyalleşmeyi örnekleyen çocuk edebiyatı ürünleri ile tanıştırılabilir. Anlatılar vasıtasıyla çocuk farklı yaşantılara tanıklık edecek, kendini, kurduğu ilişkileri kitaplardaki iletiler ve örnekler vasıtasıyla değerlendirebilecektir.

Edebiyat, kültür ve uygarlık tarihinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Akalın (1980), “Edebiyat Terimleri Sözlüğü” nde edebiyatı şöyle tanımlamıştır:

“İnsanları duygu, düşünce ve hayal bakımından yüksek bir kültüre eriştirmek için eğitip öğreten bilim ve sanat. Bu amacı gerçekleştirmek için sözlü ya da yazılı anlatımı araç olarak kullanır ve bu araçların estetik anlamda güzel, inandırıcı, düşündürücü, duygu verici, hayal kurdurucu... kısaca etkili olmasına çalışır.” (Akalın, 1980: 90-91)

Edebiyat geniş anlamıyla, bir milletin kültürel nitelikteki bütün eserleri için kullanılmıştır. Dar anlamıyla ise; olay, duygu, düşünce ve hayallerin, şekil ve içerik bakımından sanatkârane bir amaç gözetilerek vücuda getirildiği, ayrıca okuyucuya zevk ve heyecan vererek duygu yoğunluğu kazandıran sözlü ve yazılı eserlerin bütünüdür. (Genç, 2006: 31)

“Yazınsal metnin iletisi, önceden saptanılmış, kurallaştırılmış bir yargı, değişmez bir gerçek değildir. Metnin iç yapısına ağırlanmış, yaşamla çok yönlü bağlantıları olan, okurun süzüp çıkaracağı tek anlamlılıktan uzak bir ilişkiler yumağıdır.” (Özdemir, 1999: 44)

Edebiyat ürünleri, bundan yararlanmasını bilenler için, bir zevk kaynağıdır; yaşamda karşılaşılan olumsuzluklardan bireyleri, bir nebze de olsun uzaklaştırır veya sorunların çözümünde yeni bir bakış açısı kazandırır.

Çocuk edebiyatı; toplumda çocuğun konumunu belirleyen, onu yönlendiren, geliştiren en duyarlı alanlardan biridir. Çocuklara sunulan eğitici ve eğlendirici yazınsal ürünler, onların dil becerilerinin gelişmesinde, iletişim becerilerinin olumlu bir biçimde sürdürülmesinde destekleyici etkenlerdir.

Çocuklar için yazmak zor ve karmaşık bir durumdur. Edebiyatın inceliklerini bilmek, hedef kitle için ürünler ortaya koymada tek başına yetersizdir. Çocuk edebiyatı gerek konu gerekse kullanılan dil bakımından yetişkin edebiyatından oldukça farklıdır. Çocuk gerçekliğini, çocuğun isteklerini, beklentilerini, psikolojik gelişimini iyi analiz etmek ve buna göre yazmak gerekir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde aile, ulus, insan ve doğa sevgisi, paylaşma, yardımlaşma, doğrudan yana olma, saygı, dürüstlük gibi iletiler ön planda olmalı ve gerçeğe yakın bir şekilde eğlendirerek, düşündürerek ancak öğüt veren bir üsluptan kaçınarak işlenmelidir.

Çocuk yazınına önemli katkılar sunmuş olan Muzaffer İzgü eserlerinde eğlendirerek, sezdirerek öğretmeyi amaç edinmiş ve bu yönde çalışmalar ortaya koymuştur. Çalışmamızda, yazarın “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı anlatı dizisi “arkadaşlık” kavramını işleyişi itibariyle değerlendirilmiştir.

1.1.1. Çocuk Edebiyatı

“Çocuklar, dünyayı ve çevreyi kendi öznel değerlendirmeleriyle algılayan ve bu gözlükle dünya ile ilişki kuran varlıklardır. Onlar için dünya önce bir yığın, birbiriyle ilişkisi olmayan dağınık bir kaostur. Çocuklar yetişkinler gibi akla uygun ve nesnel düşünceler üretmezler. Kendilerine ait dünyalarında her değer onlar için mutlaklıdır. Yani doğru mu yanlış mı diye düşünüp karar vermek yerine, kendi dünyalarında alabildiğine özgür ve kendi hayalleri ile yaşarlar.” (Dilidüzgün, 2003: 41)

Çocuğun gelişiminde, oldukça önemli rolü olan çocuk edebiyatı ile ilgili yapılan tanımlardan birkaçı şöyledir:

“Okul öncesi ve okul çağındaki çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan edebiyata çocuk edebiyatı denir.” (Tuncer ve Yardımcı, 2002: 9)

“Çocuk edebiyatı, üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel, devinîsel ve duygusal dünyasını ‘sözlü’ ve ‘yazılı’ sanat ürünleriyle buluşturma ve oluşturma etkinlikleridir.” (Güleryüz, 2006: 33)

“Çocuk edebiyatı deyimiyle 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmak istenir. ‘Çocuk edebiyatı’ deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeveye içine girebilir.” (Oğuzkan, 1979: 12)

Edebiyat, çocuğun etrafında dönen dünyayı daha farklı pencerelerden görmesine ve buna bağlı olarak olgunlaşmasına katkıda bulunur. Estetik anlamda yeterli olan yazınsal türler çocuğa olumlu, tutarlı davranış örüntüleri kazandırabilir.

“Merak duygusu son derece baskın olan çocuk, karşılaşacağı yazınsal ürünlerle yeni nesneleri, yeni insanları, yeni bakış açılarını tanır, gördüklerini, dinlediklerini, okuduklarını yorumlamaya çalışır.” (Uçan, 2005: 22)

1.1.1.1. Çocuk Edebiyatının Önemi

Çocukluk, evrensel bir deneyim olmasının yanında kültürlere özgüdür. Toplumların varlığını sürdürebilmesi için çocuklar önemlidir ve onların gerektiği şekilde yetiştirilmesi gerekir. Her toplumun çocukları korumaya yönelik kendine özgü yöntemleri vardır. Her kültür, çocukların neye benzediğine ilişkin görüşlerini ve kendi geleceğine dönük kültürel vizyonunu gerçekleştiren çocuklarla ilgili uygulamalarını göstermede kendine özgü yöntemler tasarlar. (Ahioğlu, 2004)

Normal bir gelişme sergileyen çocuğun birincil ihtiyaçları yanında ruhsal birtakım ihtiyaçları da vardır ki bunlar öz bakımından hiç değişmeden sürüp gidecektir. İşte bu ihtiyaçların gerektiği şekilde karşılanmasında sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin payı büyük olacaktır. (Oğuzkan, 1979: 14)

“Çocuklara, dil bilinci ve duyarlılığı edindirecek edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma isteği ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne alındığında, çocuk kitaplarının çocuğun eğitim yaşamında önemli bir değişken olduğu gerçeği ortaya çıkar.” (Sever, 2003: 13)

Çocuğun ihtiyaçları, başlangıçta tamamen bireyselken zaman içerisinde, gelişime bağlı olarak, bu ihtiyaçlar toplumsal boyuta kayar. İhtiyaçlarını gidermeye çalışan çocuk bireysel huzur ve toplumsal uyum arasında denge kurmaya çalışır. Bu çabalamada, kitaplar doğrudan ya da dolaylı olarak çocuğun ruhsal anlamda doyurulmasına yardımcı olur.

Çocuk kitapları çocuğu çeşitli yönlerden tamamlayıcı işlevler görür. İyi bir çocuk kitabı, okuma davranışı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken, çocuğun anlamlandırma ve kavrama yeteneğini de artırır. Kitaplar sayesinde kendisine aktarılan bilgilerle çocuğun zihinsel gelişimi hızlanır. Kendisinin ya da başkalarının okumasıyla çocuğun dil bilinci artar, kelime dağarcığı zenginleşir. Çocuk fiziksel özelliklerini tanıma ve kendini keşfetme fırsatı bulur. Eserlerde işlenen konu, olaylar,

duygular, karakterler ve bunların özellikleri çocuğun ahlâki, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimine katkıda bulunur.

Kişiliğin doğru şekillenmesi bireyin sonraki hayatı için de önem arz eder. “Kişilik” kavramı TDK (1998) sözlüğünde; “Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü, şahsiyet” olarak; toplum bilimi açısından da “bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği olanakların ve davranışların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır. Kişilik insanın tüm niteliklerini; sahip olduğu yetenekleri, çevresine uyumunu, konuşma şeklini, tavırlarını özetleyen bir kavramdır.

“Birey (insan), kalıtımla getirdiği gizil güçlerini kültürel bir çevre içinde geliştirerek kişiliğini kazanır.” (Başaran, 1988: 25) Dolayısıyla kişilik, kalıtım ile çevrenin bir bileşkesidir. Çevresel faktörler “fiziki çevre” ve “sosyal çevre” olarak iki şekilde ele alınabilir. Sosyal çevre şu şekilde açıklanabilir: Aile koşulları (aile içi ilişkilerdeki sıcaklık, güven, psikolojik durumlar), okul ortamı (sınıftaki ilişkiler, arkadaş grubu, öğretmenler), toplumsal yaşam (ahlâki değerler, adetler) . (Aydın, 2004: 28,31) “Özellikle eğitim yönünden önemli olan dilin, toplumsal davranışların ve ilgilerin gelişiminde çevrenin etkisi kalıtımın etkisine üstün gelmektedir.” (Başaran, 1988: 28)

“Kişilik gelişmesi ise, karşılaşılan sorunlara uygun çözümler üretebilme, duygularını uygun biçimde gösterme, toplumsal çevreye uyum sağlama gibi kişinin geçirdiği bir değişim ve gelişim süreci olarak değerlendirilebilir.” (Sever, 2003: 47) Kazanılan kişilik özellikleri insandan insana farklılıklar gösterir. Böylece her insan diğerlerinden ayrı özellikler geliştirerek birey olma yolunda ilerler. (Başaran, 1988: 26)

Çocuk kitapları dilin olanaklarından yararlanarak değişik kişilikleri canlandırır. Yaratılan kurgularla, çocukların insanları, doğayı, yaşamı tanımalarını sağlayan bir deneyim alanı oluşturur. Yaşamda karşılaşılabilecek sorunlara verilebilecek tepkileri sanatçı duyarlılığı ile ortaya koyar. Bu eserler insanların farklı düşüncede ve yapıda olabileceğini, değişik kültürlerdeki yaşamı ve insan ilişkilerini tanıtır. Çocukların ufkunu genişletir, sayısız duygu ve düşünce örnekleriyle

buluşturur. Okuma eylemini alışkanlığa dönüştürebilen çocuklar kendilerini tanıma ve başkaları ile karşılaştırma yoluna giderler. Bu çaba, kendilerinin ve çevresindekilerin kişiliğini anlama anlamında onları bilinçlendirir. (Sever, 2003: 47) “Okuma etkinliğiyle birey, insanlığın ortak olan evrensel değerlerinden yararlanabilir. Gelişmiş düşünce gücüne ulaşan okur, üst düzey zihinsel işlemlerle içinde yaşadığı topluma üreterek, yaratarak, dahası sorunlarını çözerek katkıda bulunur.” (Güleryüz, 2006: 29)

Çocuğun iyi eserlerle buluşması, okuma alışkanlığı edinmiş, çocuk edebiyatı konusunda bilgili ebeveynlerin ve öğretmenlerin aracılığı ile gerçekleşir.

1.1.1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler

Edebiyat çocuğun yaşamında önemli bir yönlendirici güçken çocuk için yazılan eserlerin de birtakım özellikler taşıması gerekir.

Gökşen (1980), *kapsam bakımından* çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gerek özellikleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

- a) Aile, millet, insanlık, tabiat ve hayvan sevgisi telkin etmeli.
- b) Güzelliğe karşı hayranlık ve koruyuculuk aşılamalı.
- c) Nezaket, hakka saygı, yardımlaşma, kahramanlık, mertlik, dürüstlük ve feragat... gibi erdem olarak kabul ettiğimiz konuları içermelidir.
- d) Devrimlerimizi ve sosyal hayatımızı kökleştirmeye ve geliştirmeye hizmet etmelidir.
- e) Çocuk dünyasını ve psikolojisini, yaş ve seviyeye göre değerlendirmelidir.
- f) Geleneklerimizi tanıtır ve sevdirmelidir.
- g) Masal ve şiir türünün dışında kalan edebî türlerde konu gerçeğe uygun olarak ele alınmalıdır.
- h) İçeriği, planı ve bitişi ile çocukta başka kitapları okuma isteği uyandırmalıdır.
- i) Mümkün olduğu kadar neşe verici olmalı, mizah duygusunu geliştirmelidir.

Kitaplar çocuklara içinde yaşadıkları dünyayı, ülkeyi sevmeyi öğretmelidir. Yaşam güzelliklerin yanında zorluklarla da bezenmiştir. Hep olumsuzlukları işlemek, çocuğun yaşam sevincini azaltır. Bu yüzden çocuk edebiyatı ürünlerinde, yaşamı sevmeyi, onun sunduğu olanakların tadına varmayı, eksikliklerin giderilmesini sağlayacak duyguları ve becerileri kazandırmayı amaç edinmek önemlidir. Ortaya konan eserler çocuğun üretme ve ürettiklerini paylaşma becerisini geliştirmelidir; çocuğun girişimci ve katılımcı olmasını sağlamalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, zaman zaman eleştirinin ne olduğu ve nasıl yapılması gerektiği, tepki koymanın ölçüleri gibi konularda bilgi aktarımı yapılmalıdır. En önemlisi çocuğa toplum içinde değerli bir varlık olduğu hissettirilmelidir. (Yalçın ve Aytaş, 2005: 50-51)

Yörükoğlu, çocuk kitaplarında nelerin sakıncalı olduğunu belirtmenin daha doğru olduğunu dile getirerek, sakıncaları şöyle sıralamıştır:

“• Çocuk kitapları her türlü kör inaç ve önyargılardan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı, bağnazlık, dolaylı ya da doğrudan aşılınmamalıdır.

• Yurt sevgisi, ulusal değerler ve Türklük bilinci işlenirken evrensel değerler bir kenara itilmemeli, ülkeler arasında düşmanlık ve oç alma duyguları körüklenmemelidir.

• Yiğitlik abartılmamalı; çocuklara, yanılmaz insan, üstün insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, etiyle kemiğiyle, olumlu ve olumsuz yanlarıyla insan tanıtılmalıdır. Çocuk kitaplarında, çelişkileriyle, değişen düşünce ve duygularıyla insanı görmeli; başkalarında kendisine benzerlikler bulabilmelidir. Katı ahlâk kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır.

• Alın yazısı, yazgı gibi insanın boynunu büktüren, savaşım gücünü köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir.

• Her kitap bir dizi ahlak yargısıyla sonuçlandırılmamalıdır. *Köprüaltı Çocukları*, *Öksüz Ayşe* türünden acıma duygusunu sömüren kitaplar en azından yararsızdır. *Polianna* gibi tanınmış bir çocuk öyküsü de bu kötü örnekler arasında yer alır. Bu öyküde, çevresindekileri mutlu etmek için insan üstü çaba gösteren bir kız çocuğu anlatılır. Ne üzüntü, ne kırgınlık, ne de öfke duymayan böyle bir kahraman nasıl benimsenir? Olsa olsa erişilmez bir varlık olarak okuyucuda bir küçüklük duygusu yaratır.” (Akt. Öztürk, 210)

“Kötü çocuk kitabı çocukluğu, nasıl yazacağını ve edebiyatı kavrayamayanların yazdığı ve resimlediği kitaplardır. Bu tür yazar ve çizerler çocuk kitabı yazarlığının çocuk gerçekliğine ve çocuk bakışına dayalı bir yazarlık biçimi olduğunun da farkında değildirler. Kötü çocuk kitabı bağırır, güdümlüdür, güler yüzlü hiçbir yanı yoktur. Çocuk kendisine seslenen kitabı iyi çocuk kitabı kabul eder.” (Şirin, 2007b: 55)

Bireyleri insana özgü duyarlılıkla buluşturmak amacını güden edebiyat çocuklar için bir gereksinimdir. Çünkü, edebiyat eserleri çocuğa keyifli zaman geçirir. Eğlendirirken düşündürür ve yeni bakış açıları kazandırır. Olumsuzluklardan uzaklaşmayı, kendisine sunulan renkli dünyalarda dolaşmayı öğretir. Eserlerde şiddet hiçbir şekilde yer almamalıdır. Eğer yazar, şiddetin çocuk tarafından taklit edilebileceğini düşünmemiş ve eserinde doğrudan ya da dolaylı olarak bu ögeye yer vermiş ise, bu şiddetin çocuğa, onun geleceğine ve topluma yansımından sorumludur.

Genellikle çocukların ilk tanıştıkları sanat dalı edebiyattır. Bu alanda kazanacağı duyarlılıkla ve estetik zevkle çocuk kendini başka alanlarda da göstermeye yönelecek ve tüm bunlara bağlı olarak daha hızlı sosyalleşecektir. Edebî eserler çocuğun kendisini tanımasına fırsat verdiği için önemli bir yol göstericidir. Çocuğa doğrudan yanıt vermese bile, kimi ipuçları sunarak, kimi gerçekleri göstererek ya da sezdirerek bir ayna görevi yapar. Aynı zamanda hayatı boyunca belki de hiç tanık olmayacağı yaşantıları, çocuk, okuduğu eserler sayesinde tadar, anlar. Farklı durumlara tanıklık ondaki yaratıcılığı ateşleyecek, farklı ortamlarda, bu deneyimlerle çocuk kendini belli edecek, yeni fırsatlar yakalayacaktır.

Edebiyat yapıtı, çocuğa, yerine göre ulusal, yerine göre de evrensel değerlerin bilgisini ve bilincini kazandırır. Sağlıklı iletişimin anahtarı dili tam ve doğru olarak kullanabilmektir. Bu sayede çocuk kendisini çevresindeki bireylere rahatlıkla ifade edebilir. Edebiyat güzel bir dildir ve aynı zamanda çocukların anadillerinin güzelliklerin tüm incelikleri ile öğrenmelerini amaçlar.

Çocuk edebiyatında esas olan çocuk için yazmak ve bu çalışmalara onların dünyasında bir yer bulabilmektir.

“Çocuğun doğasına uygun yaşam durumlarıyla, olumlu benlik gelişimini destekleyen; görsel ve dilsel bir model olarak, çocukların öğrenme süreçlerine etkin katılımını sağlayan; onların görme, duyma, dokunma, kokma, tat alma duyularını devindiren çocuk kitapları, bir uyaran olarak çocukların eğitim çerçevesini bütünleyen bir araç konumundadır.” (Sever, 2003: 48-49)

Unutulmamalıdır ki, bir çocuk edebiyatı eseri çocuklar ondan keyif alıyorsa iyi bir kitaptır; kitapta işlenen konu çocuğu itiyorsa o kitap çocuk için değildir.

Çocuklar dünyaya yetişkinlerden farklı anlamlar yüklerler. Çocuk edebiyatı ürünlerinde bu durum göz ardı edilmemeli, çalışmalarda çocuk gerçeği ve onun beklentileri ön planda tutulmalıdır.

1.1.1.3. Çocuk Edebiyatında Öykü ve Roman

Duygu ve düşünceleri ifade etmede edebiyatımızda birçok tür kullanılmaktadır. Bu türler içerisinde çocuk edebiyatına esas teşkil edenler şu şekilde sıralanabilir: bilmece, ninni, tekerleme, fıkra, efsane, anı, fabl, gezi yazısı, biyografi, masal, roman ve öykü. Çalışmamızda önemli olduğu için bizler bu bölümde öykü ve roman türü üzerinde duracağız.

• Çocuk Edebiyatında Öykü

Öykü, olaya dayalı bir türdür; öyküde işlenen konu, gerçekleşmiş veya gerçekleşme ihtimali olan olay ya da durumlar arasından seçilir. Öykülerdeki bu gerçek hayattan izler taşıma özelliği, okuyucuyu daha çok kendine çekmektedir. Genellikle tek olaya ya da duruma yer verilen öykülerde ele alınan konu uzun, karmaşık bir örgüden oluşmaz, anlatılmak istenen konunun ayrıntılarına girilmez.

Öyküler bilginin transferinde önemli rol oynar. Hatırlatma aracı olarak da kullanılan öyküler gerçek dünya ile ilişkiyi güçlendirir.

“ Öykü bütünüyle, okurda kesin olarak ve açık biçimde duygu yaratmak amacıyla tasarlanır.” (Bolat, 2005: 120) Bu duyguyu yaratmada olay(durum), karakterler, zaman ve uzamdan yararlanır.

“Öykünün yaslandığı her olay, gerçekte insanın eyleme dönüşmüş tutkuları, özlemleri, düşleri ya da istemleridir. Bu yönden her olay ya da durum bir sorunu da birlikte getirir. Bu sorun insanın insanla, insanın doğayla, insanın toplumla ya da insanın kendisiyle olan çatışmasında bir yön içerir.” (Özdemir, 1999: 222)

Her öykü bir olaya, bir duruma dayandığına göre bu olaylar belli bir zaman diliminde, belli yerlerde geçmelidir. Öykülerdeki zaman- uzam kullanımları sınırlıdır ve yoğunlaştırılmıştır.

Öykülerde hayat bulan karakterler ise okurun ilgisini çekecek şekilde yansıtılmalıdır. Kısa anlatı türüne örnek teşkil eden öykülerde, kahramanlar tüm yönleriyle değil, öyküde üzerinde durulan bir tek yönüyle ele alınır.

Olay ya da durum, karakterler, zaman ve uzam öğelerinin yardımıyla yazar, okura iletilerini aktarır. İletiler açık bir şekilde dile getirilmez, öykünün dokusu içine sindirilir.

Çocuklar için öykü kurgulamak ise özel bir çaba gerektirir. Çocuğun dünyasını, ilgilerini, önceliklerini, değerlerini iyi bilmek ve öyküde bunları ilgi çekici bir şekilde işlemek gerekir.

Çocuklar öykü türü ile küçük yaşlarda tanışır. Okuma davranışı öncesinde büyüklerinden dinlediği öyküler, okumayı öğrendiği andan itibaren çocuğun hayatının vazgeçilmez bir parçası olur.

“Şüphesiz ki öykü çocuğun dünyasına ulaşmada en etkili yöntemdir. Hikâye üç-beş sayfada çocuğa bir dünya kurar ve kurduğu bu dünyada çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunurken, onun heyecanlarını, coşkularını besler.... yani çocuk hikâyeleri, çocuğu yönlendirmek, biçimlendirmek, hayatı doğru (ya da istediğimiz gibi) algılamasını sağlamak amacıyla kurgunun devreye sokulmasından ibarettir.” (Tosun, 2005: 214)

Çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğu için çocuk öykülerinde bulunması gereken özellikleri belirtmenin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

- Çocuklara yönelik yazılan öykülerde konular, çocukların ilgi alanlarına ve kavrayış ölçülerine uygun olmalıdır.

- Öykülerin çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir planı olmalı, planlamada gerilim ve gerilimi oluşturan öğeler iyi ayarlanmalıdır.

- Öykünün kişileri, gerçekliğe uygun ve çocuğun model alacağı iyi özellikleri yansıtan kişilerden seçilmelidir. Kahramanları seçerken bu özdeşleşme yönü sürekli göz önünde bulundurulmalıdır. Öykülerde, çok fazla sayıda kahramana yer verilmemeli, kahramanlar bir ana kahramanın etrafında açık ifadeler kullanılarak işlenmelidir.

- Öyküler buyurgan bir tavırla aşırı öğretici ve öğüt verici olmamalı, olayların içinden okuyucu alacağı dersi kendisi çıkarmalıdır. Öykülerde çocuğun geleceğe

güvenle bakmasını sağlayacak, insan ve tabiat sevgisi gibi olumlu duyguları pekiştirecek konulara yer verilmelidir. (Demir, 2006: 7)

Çocuklar okuma yazmayı öğrendikten sonra kitapla kurdukları birebir ilişki sayesinde, onların hem eğlendiren hem de bilgilendiren yönünün farkına varırlar. Başlarda serüvene yakın, sürükleyici olayların işlendiği öykülerden keyif alan çocuklar zihinsel ve ruhsal gelişimlerine bağlı olarak gerçekçi öykülere yönelirler. Okuma alışkanlığı kazandırmada öykü ve romanın etkisi büyüktür. “Öykü kitapları, çocukta doğruluk, cesaret, hoşgörü, yardımseverlik gibi iyi huyların yerleşmesine yardımcı olduğu gibi çocuğun estetik beğeni temelini de oluşturur.” (Akbayır ve Şahin, 2005: 193)

Çocuk dikkate değer bulduğu kişileri gözlemleyerek, taklit ederek duygularını ve davranış biçimlerini yönlendirmektedir. Model alınan kişinin, çocuğa neyi yapıp neyi yapmayacağını açıklaması taklit yoluyla öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu model bazen bir yetişkin, bazen çocuğun bir arkadaşı, bazense bir kitap kahramanı olabilir.

“Yaşam boyu öğrenmelerin temellendirildiği (0-6 yaş) ve desteklendiği (6-12 yaş ve üstü) dönemlerde çocuklara seslenen kitaplar, ailesi ve yakın çevresi dışında da öykünebilecekleri modeller yaratarak onların toplumsallaşma sürecine kalıcı katkı sağlar.” (Sever, 2003: 55) Çocuğun insan gerçekliğini tanıması daha kolay olur. Yazarın, yarattığı kahramanlarla çocuğun doğasına girebilmesi, çocuğun edebiyattan keyif almasını ve gerektiğinde yararlanmasını beraberinde getirir. Çocuk, kendisi gibi düşünen, onun yaşadıklarına benzer şeyler yaşayan insanların da olabileceğini anlar ve kendini güvende hisseder. Öykülerde, kahramanların karşılarına çıkan olumsuzluklarla ne şekilde baş edebildiğine dikkat eder ve bunları zihnine kodlar. Kahramanın yaşama bağlılığı, amacına ulaşmada izlediği yöntemler çocukları da kahraman gibi duymaya, düşünmeye, hareket etmeye istekli kılar. Kahramanların abartılı fiziksel ve ruhsal özelliklerle bezenmeden geliştirilmesi gerekir. Aksi durumda çocuk kendini kahramanlarla özdeşleştirmekte güçlük çekecek ve model alma arzusundan vazgeçecektir.

Çocuk, öyküler aracılığıyla tanıdığı kahramanlar sayesinde, insanların farklı şekillerde yaşamlarını sürdürdüklerini, farklı kişilik özelliklerine, farklı düşüncelere sahip olabileceklerini anlar. Böylece kendisiyle barışık, demokratik, hoşgörülü, kültürünü içselleştirmiş bireylerin yetişmesi sağlanır.

- **Çocuk Edebiyatında Roman**

Roman, güçlü ve etkili bir anlatım biçimidir. Olanı, olabilir olanı, olması isteneni kapsayan geniş hacimli bir edebiyat sanatıdır.(Sağlık, 2005: 233) Kendine özgü atmosferiyle, zaman ve mekân zenginliğiyle, kendi yönlendirdiği, büyütüp geliştirdiği okuyucu kitleleriyle, diliyle farklı bir dünyadır. (Tekin, 2004: 7)

Roman, herhangi bir sanat şeklinden çok daha fazla ve tutarlı bir şekilde insan hayatını yansıtacak güçtedir. (Stevick, 2004: 11) “Romanın özü, toplumun içinde görüldüğü şekliyle insan karakteridir.”(Stevick, 2004: 40) “Bir roman, insan tabiatının gerçeklerini aksettirebildiği ölçüde değer taşır. Böylece bir romancının başkışisi, romancının bir insanda görmek istediği değerlerin bir sembolüdür.” (Kantarcıoğlu, 2004: 27)

“Roman, temel niteliği itibariyle ‘kurmaca’ bir özellik taşır. Bir anlamda hayattan aldığı, kendi mantığına göre kurar, kurgular. Bu bağlamda romanın, biri hayata, diğeri edebiyata açılan kapıları vardır. Roman, bu iki değer; hayatla edebiyatın, mutlu bir sentezinden doğar.” (Tekin, 2004: 9)

Eğitim açısından ele alındığında, roman çocuğun hayatı için önemli bir yönlendiricidir. Örneğin; okunan bir roman, bir şiir, bir masal eğlendirici, dinlendirici nitelikleri yanında, kahraman ve karakterlerin davranışlarına öykünme, onların iyi yönlerini benimseme gibi özellikleriyle bireyi şekillendirir. (Oğuzkan, 1979: 22)

Çocuk romanlarında seçilen konular, yaratılan durumlar ya da olaylar ilgi çekici olmalı; eğitme ve düşündürme konunun içine sindirilmeli, anlatı ders verir bir nitelik taşımamalıdır. Çocuğun yabancı olduğu konular (politika, cinsellik...) anlatılarda yer almamalıdır. Saldırganlığa, korkuya, dehşete yer verilmemeli; bu şekilde davranan roman karakterleri yaratılmamalıdır. Ön yargı, dil-din- mezhep

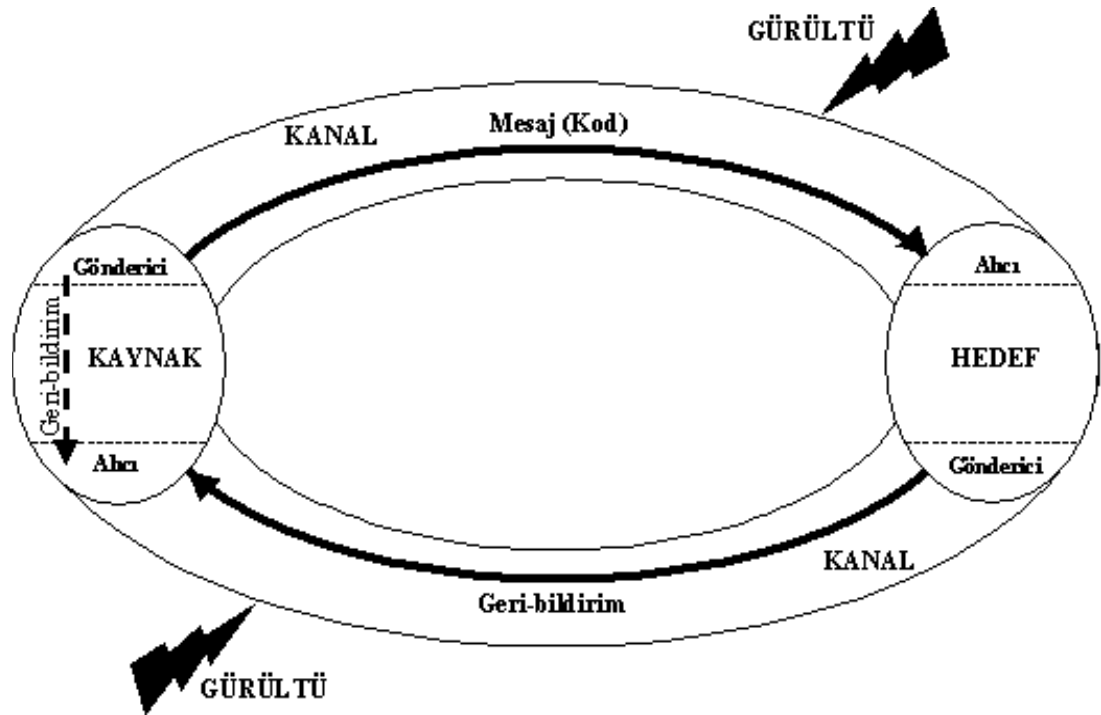
ayrımı gibi öğeler işlenmemelidir. (Sağlık, 2005: 235) Somut ve dikkati dağıtmayan ayrıntılar kullanılmalı; ayrıntıların derecesinde hedef kitlenin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

1.1.2. Çocukla İletişim

1.1.2.1. İletişim Nedir?

“İletişim konuşan ve dinleyenin güdü, algı, eğilim ve tutumlarından oluşan, insan davranışının oldukça karmaşık bir şeklidir.” (Acar, 2004: 155) İletişim bilgi üretme, bu bilgileri aktarma ve anlamlandırma süreci olarak da tanımlanabilir.

İletişimin vazgeçilmez dört bileşeni vardır: kaynak, hedef, kanal ve mesaj.

Şekil 1. İletişim Modeli (SUNGUR, 2006)

“Kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişime kişilerarası iletişim denir. Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi/ sembol üreterek, bunları birbirlerine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler.” (Dökmen, 2006: 23)

İletişimde bulunan iki kişi, çocuk ve yetişkin olabilir. Çocuklar, ana babalarıyla, öğretmenleriyle etkileşim ve iletişime girebildikleri gibi, yetişkinler de çocuklarla iletişim kurmak zorundadır. İletişim esnasında sorun yaşanmaması, kanalın tıkanmaması ve özellikle çocuğun anlaşıldığını, değerli olduğunu hissetmesi, özsaygısının gelişmesi için yetişkinlerin bazı bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. (Acar, 2004: 156)

1.1.2.2. Etkili İletişim Becerileri

İletişim becerilerini etkili bir şekilde kullanabilen birey; duygu düşünce ve ihtiyaçlarını uygun biçimde ortaya koymayı başarabilir, bireyler arası bu karmaşık süreci kavrayabilir, kendi davranışlarını inceleyip, diğer kişilerle olan iletişim biçimini gözlemleyerek, ilişkilerine yeni boyutlar katabilir ve daha kaliteli bir yaşam biçimi geliştirebilir.

İletişimde temel ilke “kabul etme” dir; düşünce ya da yorumlarda tümüyle zıt kutuplarda bile yer alsak, karşımızdakinin duygularını anlama ve saygı gösterme çabasıdır. Kişiyi söyledikleri, düşündükleri ve hissettikleriyle bir birey olarak kabul etmek, onun farklılığına ve teklifine saygı göstermek; söylediği her şeyi kendi değer sistemimizde onaylamamızı ve kabullenmemizi gerektirmemektedir. Kendimiz için yanlış bulsak bile, her insanın kendine özgü oluşunu yadsımadan, onu kendimize uydurma çabasına girmememiz onu kabul ettiğimiz anlamını taşımaktadır.

- **Etkin Dinleme**

Çocukların her zaman bir dinleyiciye gereksinimleri vardır. Etkin dinlemenin amacı, çocuğa kabul edildiğini hissettirmektir. Etkin dinleme, çocukların sorunlarına açıklık getirip derinine inmelerine, böylece kendilerini rahatça anlatmaya başlamalarına, sorunları ile başa çıkabilmelerine ve onları çözümlmelerine yardım eder; çocuk ve yetişkin arasında daha yakın ve anlamlı bir ilişki kurulmasına zemin hazırlar.

Etkin dinleme, dünyaya çocuğun gözleriyle bakmayı, anlaşıldığını ona iletmeyi gerektirir. Diğer bir deyişle, etkin dinlemenin temelinde empati yatmaktadır.

Empatinin en genel tanımı kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun gözüyle bakabilmesidir. Empati kurmada önemli olan, kişinin “ben” merkezilikten kurtularak karşısındakinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak algılaması ve bu durumu ona hissettirmesidir.

Dökmen (2006: 135,137) bir insanın karşısındaki kişi ile empati kurabilmesi için gereken öğeleri şu şekilde sıralamıştır:

- Her insan dünyaya, kendine özgü bir bakış açısıyla bakar. Eğer karşımızdakini anlamak istiyorsak olayları onun gibi algılamaya ve yaşamaya çalışmalıyız. Bunu gerçekleştirmek için de empati kurmak istediğimiz kişinin rolüne girmeliyiz. Karşımızdaki kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda, o kişinin rolünde kısa süre kalmalı, daha sonra o rolden çıkarak kendi yerimize geçebilmeliyiz. Aksi halde empati kurmuş sayılmayız.

- Empati kurmuş sayılmamız için, karşımızdaki kişinin hem duygularını hem de düşüncelerini doğru olarak anlamamız gerekir. Karşımızdakinin yalnızca duygularını ya da yalnızca düşüncelerini anlamış olmak yeterli değildir.

- Empatinin son aşaması, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye doğru şekilde iletilmesidir. Karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile, eğer anladığımızı ona ifade edemezsek empati kurma süreci yarım kalacaktır.

Karşımızdaki kişiye empati kurarak tepki vermenin iki yolu vardır. Bunlardan ilki beden dilini kullanarak karşımızdakine kendisini anladığımızı ifade etmektir; diğeri ise sözel iletişime başvurmaktır. Bu iki tepki bir arada kullanılabilirse empati süreci daha etkin bir şekilde tamamlanabilir.

Empati, aynı zamanda, son yıllarda önemi giderek daha fazla anlaşılan “duygusal zekâ”nın merkezi bileşenlerinden biri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Duygusal zekâ (EQ); kendini harekete geçirebilme, zorluklara rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, problemlerin düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme olarak nitelendirilebilir. (Ayhan, 2004) Duygusal zekâ, kendimizle ve başkalarıyla olan ilişkilerimizi doğrudan etkiler; bir taraftan kendi gelişimimizi ve

olgunlaşmamızı diğer taraftan da yeteneklerimiz ile diğer insanlarla aramızda olan ilişkileri tanımlar. Duygusal zekâ her zaman ve her yaşta geliştirilip ilerletilebilen, öğrenilebilir bir zekâdır. Duygusal güçleri gerektiği gibi kullanmasını bilen kişiler yaşamlarının her alanını kendileri için daha kolay hale getirebilirler.

Çocuklar diğer insanların bakış açılarını öğrendikçe empati kurma yetenekleri gelişir. Empatinin gelişimi dil gelişimi ve zihinsel gelişimle de paralellik gösterir. Daha sosyal çocukların daha fazla empati kurdukları varsayılır. Anne babaların tutumu da bu konuda önem taşımaktadır. (Bayhan ve Artan, 2005: 240) Tüm anne ve babalar, çocuk yetiştirirken nelere dikkat edilmesi gerektiğini ve en doğru yaklaşımın ne olduğunu bilmek isterler. Ancak bireylerin özellikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Anne- babanın kendi özellikleri, çocuğun taşıdığı özellikler, diğer çevresel etmenler ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzını yönlendirmektedir. Anne- babaların çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlar ve tutumlar değerlendirildiğinde bu tavrın da bir öğrenme ürünü olduğu görülür. Üstlendikleri ebeveynlik görevinden mutluluk duyan, kendilerini buna hazır hisseden anne babaların çocuklarına karşı takındıkları tavırlar daha başarılı ve olumludur. Gelişim süreçlerini sorunsuz atlatan çocuklar, genellikle iyi aile ilişkileri içinde yetişmiş kimselerdir.

Çalışmamızın bu bölümünde ana baba tutumları ile ilgili bilgi vermenin yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Ana baba tutumları şu başlıklar altında ele alınabilir:

Otoriter ve Baskıcı Tutum: Geleneksel aile yapımızda bu tutuma sıkça rastlanmaktadır. Bu tutumda ebeveynler katı bir disiplin uygularlar; çocuklarına sevgilerini yeterince göstermezler; onları övmekten kaçınırlar. Koydukları katı kurallarda çocuklarının gelişimini veya isteklerini göz önünde bulundurmazlar. Kurallar tartışılmaz ve esnetilemez.

Bu anne babaların çocuklarından beklentileri vardır ancak çocuklarının da onlardan beklentileri olduğunun farkına varmazlar ya da bunu kabul etmezler. Bu tür bir aile ortamında yetişen çocuklar sessizdir, dikkatlidir, naziktir. Bunun yanında içe kapanık, kendini tam anlamıyla ifade edemeyen, başkalarının etkisinde kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilirler. Yaşıtlarıyla ilişkilerinde, ortamda oluşan

herhangi bir gerginlik durumunda fiziksel saldırganlık gösterebilirler. (Bayhan ve Artan, 2005: 251)

Aşırı Hoşgörülü Tutum: Çocukları üzerinde çok az kontrolleri vardır ve onlardan çok az şey beklerler. Genellikle geç çocuk sahibi olmuş ailelerde, çocuğun anne baba dışında ailenin diğer büyükleri ile bir arada yetişmesi durumunda bu tutuma sıkça rastlanır.

Aşırı hoşgörü çocuğu bencilleştirir. Çocuk daima ilgi odağı olmak ister ve kendisine hizmet edilmesinden keyif alır. Yetişkinlere bağımlıdır ve aşırı taleplerde bulunur. Böyle bir ortamda yetişen çocuklar ev içinde ve dışında sosyal uyum gösterme bakımından yetersiz kalırlar. Okula başlayıp kurallarla karşı karşıya kaldıklarında hayal kırıklığına uğrarlar. (Yavuzer, 1982: 211)

Dengesiz ve Kararsız Tutum: Bu tutum anne babanın gösterdikleri değişken davranış biçimlerinde görülebildiği gibi, anne baba arasındaki görüş farklılıkları sonucunda da ortaya çıkabilir. Anne babanın önce anlayışlı bir ses tonuyla isteklerini dile getirmesi, ardından sesini yükseltmesi, çocuğun söyleneni yerine getirmemesi durumunda fiziksel şiddet uygulaması, tüm bunların sonunda da yaptığından pişmanlık duyup özür dilemesi bir dengesizlik ve kararsızlık örneğidir. Bu durum çocuğun mutsuz olmasına, dengesiz ve tutarsız davranışlar sergilemesine yol açabilir. (Aydın, 2004: 47)

Aşırı Koruyucu Tutum: Bu tutum, anne babanın çocuğu aşırı koruması, kontrol etmesi anlamına gelir. Daha çok anne- çocuk arasında gerçekleşen bu ilişkinin altında annenin duygusal yalnızlığı yatmaktadır. (Aydın, 2004: 48) Bu durum çocukta güven duygusunun oluşumuna ket vurur. Çocuk yanında birileri olmadan hareket edemeyen, duygusal kırıklıkları olan bir birey olarak yetişir. Başkalarına bağılı olarak hareket etme çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve çocuk aynı koruyucu tutumu ileriki yıllarda eşinden de bekleyebilir. (Yavuzer, 1982: 212)

Güven Verici Tutum: Bu gruba giren anne ve babalar çocuklarına karşı sevgi doludurlar, onlara güven verirler. Çocuklarından beklentileri onların gelişimleriyle paralellik gösterir. Çocuk aile içinde söz sahibidir, görüşleri dikkate alınır.

Ebeveynler çocuklarının bağımsız bir birey olarak yetişmesine destek olurlar. Çocuklarına olumlu yetişkin modelleri sunarlar. Bu sayede çocuklar olgun, bağımsız, yaratıcı, kendine güvenen, topluma uyum sağlayabilen bireyler olarak yetişirler. (Bayhan ve Artan, 2005: 252)

İlgisiz ve Kayıtsız Tutum: Bu tutumu sergileyen bir ailede iletişim bozukluğu söz konusudur. Anne babalar çocuğun yalnızca temel gereksinimlerini karşılarlar; bunun dışında çocuğu görmezden gelirler ve yalnız bırakırlar. Çocukta ait olma ve güven duygusu sarsılır; çocuk saldırgan davranışlar sergileyebilir. (Aydın, 2004: 48)

Yavuzer (1982: 214) anne ve babaların dikkat etmeleri gereken başlıca noktaları şu şekilde ifade etmiştir:

* Anne ve babalar çocuklarını iyi tanımalı; onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelidir.

* Ebeveynler çocuklarına yeterince ilgi ve sevgi göstermeli ancak aşırıya kaçmamaya da özen göstermelidir.

* Anne babalar çocuklarında güven duygusunu geliştirmek adına onların aktif olarak rol alacağı ortamlar düzenlemelidir.

* Çocuğun gelişim evreleri ve gelişimin zorlu dönemleri ebeveynler tarafından iyi bilinmeli, çocuğa karşı takınılacak tutum buna göre belirlenmelidir.

* Her çocuğun kendine özgü nitelikleri olduğu göz ardı edilmemeli ve çocuk başka bireylerle kıyaslanmamalıdır.

“Sevecen, çocuğunu destekleyen, yüreklendiren, çocuklarına karşı duyarlı olan, çocukları ile empati kurabilen, çocuklarına sevecenlik ve merhametin önemini öğreten anne babaların çocukları da başkalarının üzüntü ve acılarına karşı daha duyarlı davranacaklardır. Tam tersine çocuklarına karşı hırçın, cezalandırıcı davranan anne babalar da çocuklarının empati kurma becerilerini engelleyeceklerdir. Empati, önceleri elindeki oyuncuğunu karşısındakine verme şeklinde görülebilir. Kendisini çok mutlu eden beğendiği bir şeyin, karşısındaki kişinin de hoşuna gideceğini düşünür. Örneğin; ağlayan bir yetişkine kendi emziğini vererek onu mutlu edebileceğini düşünür. Okul öncesi dönemde ise daha fazla sözel yolla karşımıza çıkabilir. Kaybolan bir şey için ‘Üzöldün değil mi anneciğim? Üzülme, yenisini alırız.’ diyebilir. Burada sözel bir avutma vardır.” (Bayhan ve Artan, 2005: 240)

Anne ve babalar ilk başta, etkin dinlemeyi gereğinden fazla kullanmaya başlarlar. Sonraki zamanlarda zamanın kısıtlı olmasından ya da kendi tutumları işe

karıştığında bu çabadan vazgeçerler. Anlamaya çalışmadan, yetişkin, sürekli çocuktan aldığı iletiyi tekrarladığında ya da empatiden yoksun bir şekilde iletileri geri yolladığında çatışma meydana gelir ve aradaki ilişki zedelenir. (Acar, 2004: 158-159)

- **Edilgin Dinleme**

Bu dinleme şekli çocuğu konuşmaya başladıktan sonra devam etmesi yönünde yüreklendirir. Sessizce dinleme “kabul etme” nin bir göstergesidir ve güçlü bir iletidir; çocukla sözel iletişimi gerektirmez. Edilgin dinleme iletişim sağlama da bir araçtır ancak bu sessiz iletişimin beden diliyle desteklenmesinde yarar vardır. Aksi durumda çocuk, karşısındaki tarafından dikkatle dinlenip dinlenmediği konusunda tereddüt yaşayabilir.

- **Tepki Verme**

Çocuğun yolladığı iletilere dönüt vermek iletişim de son derece önemlidir. Dinlerken, çocuğa anlaşıldığını ifade etmek adına sözlü ya da sözsüz tepkiler verilebilir. Baş ile onaylamak, göz teması kurmak, gülümsemek, “hı hı”, “evet”, “anlıyorum” vb. kısa sözcükler kullanmak çocukta dinlendiği ve kabul edildiği duygusunu yaratır. Bu tarz davranış, iletişimde “kabul tepkileri” olarak adlandırılır. Diğer bir tepki çeşidi de çocuğun daha ayrıntılı konuşmasını ve dolayısıyla kendini daha rahat ifade etmesini sağlayan kapı aralayıcılarıdır. “Bu konudaki düşüncelerini merak ediyorum.”, “Bana örnek verebilir misin?” şeklindeki kapı aralayıcılar çocuğu iletişime girme, ayrıntıları paylaşma konusunda yüreklendirecektir. Etkin dinleme ile birlikte bu teknik kullanılırsa çocuk iletişim sonunda kendini rahatlamış hisseder.

Çocukta olumlu benlik saygısı oluşturmak adına kullanılacak bir diğer yöntem “ben” dilini kullanarak onunla iletişim kurmaktır. “Ben” dilini kullanan yetişkin çocuğa “Senin problemin benim de problemim.” şeklinde ileti gönderir ve probleme ilişkin duygularını iletir. Bu yaklaşım, çocuktaki baş kaldırmayı kırar ve çocuğu davranışını değiştirmeye yöneltir. (Acar, 2004: 159,161)

İletişim esnasında karşı tarafı suçlamak, davranışlarından dolayı yargılamak, kusur bulmak, sorununu dinledikten sonra yatıştırmaya çalışmak ya da teskin etmek ve konuyu değiştirmeye çalışmak olumsuz örneklerdir. Bir kişi, başka birini içtenlikle kabul eder ve bunu iletebilirse, o kişide yardım etme yeteneği var demektir. Başkalarını oldukları gibi kabul etmek, ilişkileri kuvvetlendirmede önemli bir etmendir. Böyle bir ilişkide karşı taraftaki kişi gelişebilir, olumlu yönde değişebilir, sorunları çözmeyi öğrenebilir, psikolojik sağlığı düzelebilir, daha üretici, daha yaratıcı olabilir ve gizli gücünü tümüyle kullanabilir. Başkası tarafından, olduğu gibi içtenlikle kabul edildiğini anlayan bir kişi kendini özgür hisseder ve nasıl değişeceğini düşünmeye başlar.

1.1.2.3. Arkadaşlık ve Arkadaşlığın İşlevleri

Eğitimin öncelikli amacı bireye kişilik kazandırmaktır. İnsan toplumsal bir varlıktır ve sosyal bir çevrede yetişmektedir. Toplumun değerlerini ve kabul gören davranış kalıplarını bireye kazandırmak önemli bir görevdir. “Bilindiği gibi toplumsallaşma..., bireyin yaşam birimsel anlamda belirli bir topluma eklemlenmesi, kendisini o toplumdan, o insanlardan sayması sürecinin karşılığıdır.” (Dündar,2002: 81) “Başka bir tanımla, bir kişi ile diğer kişi ya da kişiler arasında gerçekleşen ve sonunda toplumsal davranış örneklerinin kabulünü ve uygulanmasını sağlayan bir karşılıklı etkileşim sürecidir.” (Tezcan, 1992: 24)

“Toplumsal etkileşme, kişiler ve gruplar arasında buna katılanların davranışını değiştiren herhangi bir ilişkiye verilen isimdir. Çocuk, toplumsal etkileşim yoluyla grubunun kültürünü kazanır... farklı gruplarda rolünü öğrenmeye başlar ve bu, onun kişilik gelişiminin bir parçasıdır.” (Tezcan,1992 :23)

İnsan yaşamı boyunca başka insanların varlığına ihtiyaç duyar. Elbette bazı davranışlar başkaları ile paylaşım girmeden de bireylere verilebilir ancak insanlar etkinliklerinin çok az bir kısmını diğer bireylere ihtiyaç duymadan gerçekleştirebilirler. Sergilediğimiz davranışların pek çoğu diğer bireylerden ya da önceki ilişkilerimizden izler taşır. “Toplum, ortaklaşa olarak benimsediği beklenti ve isteklerini, değer sistemlerini, ideallerini bireye aşılar ve bireye toplumsal rolünü

öğretir.” (Tezcan, 1992: 25) Dolayısıyla bireyin çevresindekilerle etkileşiminin kişilik oluşumunda etkin bir rolü olduğu yadsınamaz.

“Hiçbir çocuk benlik kavramına sahip olarak dünyaya gelmez. Bunu ana- babasından, kardeş ve arkadaşlarından öğrenir. Bu öğrenme süreci doğumdan itibaren başlar. Ana babanın bireye ilişkin tavır, kararlarıyla, çocuğun sosyal etkileşimleri, deneyimleri ve çevresi, benlik kavramını geliştirecek şekilde düzenlenebilirse, ona arzu edilen davranışlar kazandırılabilir.” (Yavuzer, 1999: 40)

Arkadaşlık, bireyin gelişim sürecinde önemli yer tutan, duygusal, bireysel, bilişsel düzeyde etkileri olan bir olgudur. İnsanlar için arkadaş edinme, bir gruba dahil olma, o grupta birtakım sorumluluklar alma, işe yarar bir şeyler üretme ve kendini güvende hissetme temel ruhsal gereksinimlerdir.

Başaran (1988), bu konuyu şöyle açıklar: Güdülenme, bir amaca ulaşmak ya da bir varlığı, bir hazzı elde etmek için eyleme geçme isteğidir. İnsan güdülleri, eğitimdeki önemi bakımından altı ana bölüme ayrılabilir. Bunlardan biri de “sevilme ve kabul edilme” güdüsüdür. İnsanlar sevilme, güven içinde olma, arkadaş ve dost edinme, toplumca beğenilme, bir kümeye katılma, başkalarını memnun etme, iyilik yapma, övülme gibi gereksinimler duyarlar.

Bireyin arkadaşlık gereksinimi bebeklik döneminde başlar. Ağlayan bebek yanına birisinin yaklaşması ile susar, yemeğini yedikten sonra hıçkırır ve biri gelip onun sırtını sıvazlar. Yeni doğmuş bir bebek ne kadar aciz görünse de gün içinde pek çok kez dikkati üzerine çekmeyi başarır. Bu davranışlar onun sosyal hayata katılımının ilk adımlarıdır. Yaşam boyu gereksinim duyacağı sosyal bağları ilk olarak bu şekilde kurmaktadır. (Bayhan ve Artan, 2005: 238)

“Bebek ilk toplumsal ilişkisini annesi ile kurar, çevresindekilerle (baba, kardeş, dede, nine vd.) geliştirir, arkadaşlarıyla genişletir. Dilini öğrenip geliştirmesiyle çevresi ve arkadaşlarıyla ilişkilerini güçlendirir, yaşadığı topluma uyum içinde gerekli olan toplumsal becerileri edinir.” (Sever, 2003: 54)

Çocuklar arkadaşına sadece doyum sağlamak adına değil, deneyim kazanma ve diğerleriyle birlikte zaman geçirerek toplum içinde kabul gören davranışları öğrenmek adına ihtiyaç duyarlar. (Yavuzer, 1999: 176)

Hartup'a göre (1989); "sağlıklı gelişim için çocuk iki tip ilişkiye gereksimin duyar. Bunlar dikey ve yatay ilişkilerdir. Dikey ilişki çocuğun kendisinden daha fazla sosyal güç ve bilgiye sahip olan biriyle ya da bir yetişkinle kurduğu bağıdır. Bu ilişki eşit değil, tamamlayıcı bir özelliktedir. Yatay ilişki ise, çocuğun gelişim düzeyi kendisine benzeyen biri ya da akranı ile kurduğu bağıdır. Bu ilişki ise eşit ve dengeli bir özellik göstermektedir." (Akt. Oral, 2007: 14)

Arkadaşlık ilişkilerinin yaşlara göre özellikleri şu şekilde açıklanabilir:

- Yaşamın ilk yıllarında başlayan arkadaşlık ilişkisi bebeğin arkadaşlarına tepki vermesi şeklinde görülür. Altıncı aydan itibaren bebek, başka bir bebeğe bakarak, onu elleyerek, ağlayarak iletişim kurmaya çalışır. Karşı taraftan da bu davranışına tepki bekler.

- Altı- on iki ay arasında çocukların arkadaşlarına olan tepkilerinin giderek amaca yöneldiği görülür.

- İki yaşına geldiğinde çocuk, arkadaşları ile itişmeye, onların saçlarını çekmeye, taşkın tepkiler vermeye başlar. Bu dönem çocuğu yetişkinlerden ziyade arkadaşlarıyla oynamayı, onlarla paylaşmada bulunmayı tercih eder.

- Dört yaşından önce çocuklar, birlikte zaman geçirdikleri kişilerin oyun arkadaşları olmasını isterler. Kendileriyle oynayan, bir- iki kişiyi seçerler ve onları oyun arkadaşı olarak benimserler. Bu arkadaşların seçiminde cinsiyet ayrımı söz konusu değildir.

- Altı yaşından itibaren grubun bir parçası olma isteğinde artış görülür. Kendi başına oynanan oyunlardansa grup oyunları daha popüler hale gelir.

- Okul hayatına adım attıkları andan itibaren (7 yaş) çocuklar oyun arkadaşlarının kendi cinslerinden olmasını tercih ederler. Çocuklar bu dönemde hem kişisel başarılarına hem de grup başarılarına ihtiyaç duyarlar. Birlikte çalışmaktan ve yardımlaşmadan zevk alırlar. Çocuk bu yaşlarda sosyalleşme anlamında en büyük desteği arkadaşlarından alır. Bu değişime bağlı olarak toplumsallaşmada artış gözlenir. Çocuklar daha az bencil ve saldırgan, buna karşılık daha fazla grup bilincine sahip ve yardımsever olurlar.

Okul döneminde kendine arkadaş belirleyen çocuk, seçeceği kişilerin yaşıtı olmasına, aynı cinsten olmasına, zihni ve sosyal düzeyine uygun olmasına önem verir. Yıllar geçtikçe, arkadaş seçiminde; yardımseverlik, dürüstlük, sağduyu sahibi

olmak, arkadaş canlısı olmak gibi kişisel özellikler değer kazanır. (Yavuzer, 1999: 177-178)

“Hortaçsu (2002) arkadaşlığın gelişim aşamalarını ve buna bağlı olarak gelişen arkadaşlık anlayışlarını şöyle sıralamıştır:

Bu gelişimin ilk aşamasında, arkadaş birlikte oynanan kişidir. Bu aşamada güven, arkadaşın becerileriyle tanımlanır. “Ali’ye güvenirim, çünkü oyuncağımı kırmaz.” İkinci aşamada arkadaş, istenen davranışları yerine getiren önemli kişiler olarak görülmektedir. Arkadaşların benzer oyunlardan hoşlanmaları önemlidir: “Yakın arkadaş, benim hangi oyunları sevdiğimi bilen arkadaşır.” düşüncesi hâkimdir. Bu aşamada güven, arkadaşın kişiye karşı iyi niyeti olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü aşamada arkadaşlık, belli durumlarda karşılıklı yardımlaşma olarak görülmektedir. Üçüncü aşamada yakınlık ve paylaşım karşılıklıdır; güven duygusu hem davranışı, hem de düşünceyi kapsamaktadır. Dördüncü aşamada kişi arkadaşlığına dıştan bakarak değerlendirebilir. Arkadaşlık uzun sürede gelişen bir birliktelik olarak düşünülmektedir. Yakınlık, güven ve özel sorunları paylaşma, arkadaşlığı sürdürme ve koruma çabaları olarak görülmektedir. Bu aşamada, yalnızca güven duygusunu bozan çatışmaların arkadaşlığı sona erdirilebileceğine inanılmaktadır. Beşinci aşamada ise, arkadaşlarının birbirlerinin gelişimine katkıda bulunacağı görüşü gelişmektedir. Arkadaşlık bireysel kimlik gelişimi için önemlidir. İyi arkadaşlar, kişiliği uyuşan insanlar olarak tanımlanmakta, birey tarafından güven duyma, hem destek sağlamak, hem de gerektiğinde arkadaşını özgür bırakmak olarak değerlendirilmektedir.” (Akt. Oral, 2007: 20)

Arkadaşları çocuğa iletişimin inceliklerini, içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini, kuralların oluşumunu ve kuralları kabullenmeyi, sorumluluğu ve iyi ahlâkı öğretir. Bir grupta kendine yer bulma, değer görme çocuğun kendine güvenini arttırır ve sağlıklı kişilik geliştirmesine yön verir. Aksi durumda çocuk dış dünya ile ilişkisini keser ve kendi kabuğuna çekilir. Başkalarının dikkatini çekmek için agresif davranışlar sergileyebilir. Çocuğun, parçası olduğu toplumda sosyal kabul görmemesi, kendine bir rol edinmemesi kişilik gelişimini ve çocuğun ruhsal dünyasını olumsuz yönde etkiler. Çocuğun sadece yakın çevresi ile iletişim kurması (mahalle, okul..) ancak farklı bir ortama girdiğinde kendini soyutlaması da problem olduğunun bir göstergesidir. Eğer yakın çevredeki modeller olumsuz özellikler taşıyorlarsa bu durum çocukta uyum bozukluğu yaratabilir.

Kendini akranlarına kabul ettirmeyi başaran çocuk tatmin olur; sürekli reddedilen ve alaya alınan çocuk ise kendine olan güveni yitirir, ruhsal dünyasında onarılması zor izler kalır.

Çocuk arkadaş kavramının önemini bilmeli ve bu yönde eğitilmelidir. Arkadaşlık eğitimi evde anne babalar, okulda da öğretmenler tarafından verilebilir. Anne, baba ve öğretmenlerin desteklemesi ile çocuğun gelişen sosyal ve iletişimsel becerileri, yaşlılarıyla daha başarılı ilişkiler kurmasını kolaylaştırır.

Örneğin;

- Oyunda, kavga eden çocuklara, kurallar hakkında bir anlaşmazlık olduğunda kavga etmek yerine çözümler üreterek uzlaşmak,
- Oyun esnasında diğer çocukları dinlemek, gülümsemek, sorun yaşayan olursa yardım etmek hem okulda hem evde çocuklara kazandırılabilir davranışlardır.
- Sabırlı olmak, oyunda kaybetme ihtimalinin de olduğunu bilmek, hep kazanmayı hırsıyla istememek, arkadaşlarının başarısına sevinmeyi öğrenmek gibi davranışlar bireye edindirildiği takdirde geleceğin sağlıklı toplumunun temelleri de atılmış olacaktır. (Bridge, 2004: 38)

Arkadaşları tarafından kabul görmeyen çocuklar, okulda öğretmenlerin ve yakın çevrede ise anne-babaların desteği ile oyunlara dahil edilebilir. Bu çaba olumlu sonuç verirse çocukların duygusal anlamda yaşadıkları sıkıntı da biraz olsun hafifleyecektir. Oyun ortamı içine dahil olan çocuk, anlayışlı olmayı, paylaşmayı, gerektiğinde özür dilemeyi anne- baba ve öğretmenlerinin desteğiyle daha kolay öğrenecektir. Değişik sosyal rolleri deneme, kaygılarını dışa vurma, insanlarla ilişkilerini değerlendirme olanağı bulacaktır.

“İlköğretim döneminde çocukların, kendi dışlarında oluşturulan kuralların ortak bir anlayışla değiştirilebileceği ve kendi dışındaki olaylara başkalarının bakış açısı ile de yaklaşabileceğine ilişkin yönelimleri desteklenmelidir. Sınıf içinde bu amaçla düzenlenecek toplantılarda, çocukların toplumsal ilişkilerle ilgili bazı kurallar oluşturabilmelerine fırsat verilmelidir. Yine sınıf içi tartışmaların öğrencilerin karşı karşıya geldikleri ahlaki ikilemleri birlikte tartışarak, olası çözümler üzerinde ortak bir anlayış geliştirebilmeleri açısından yararlı olduğu söylenebilir.” (Yeşilyaprak, 2002: 136)

Karaman (1999); çocuklara, başkalarına karşı duyarlılıklarını geliştirmede daha kişiselleştirilmiş bir yol olarak dünyada yaşayan insanların benzer temel gereksinmelerini gidermede kullandıkları yollar üzerine odaklanmış bir kitap

hazırlatılabileceğini belirtir. Aşağıda böyle bir kitapta bulunması gereken niteliklere ilişkin bir yönerge bulunmaktadır:

“Öğrencilerin büyük boyutlarda, içinde resim yapabilecekleri kadar boş alan bulunan bir kitap hazırlamalarını sağlayınız.

Kitabın yarısının başlığı şöyle olmalıdır:

ÇÜNKÜ BEN BİR İNSANIM...

Sayfa 1. "Yeterince yemeğe ve yaşayacak bir yere ihtiyacım var. Evde akşam yemeğini yiyen bu kişi BEN'im."

Sayfa 2. "Sevilmeye ihtiyacım var. Bu sevilen kişi BEN'im."

Sayfa 3. "Sevmeye ihtiyacım var. Bu seven kişi BEN'im."

Sayfa 4. "Sevdiğim şeyleri yapmaya ihtiyacım var. Bu sevdiği şeyi yapan kişi BEN'im."

Sayfa 5. "Gelecekte ne beklediğimi bilmeye -büyük bir insan olmaya- ihtiyacım var. Bu büyümüş kişi BEN'im!"

Sayfa 6. "Öğrenmeye ve anlamaya ihtiyacım var. (Meraklıyım!) Bu öğrenen kişi BEN'im."

Kitabın altında şu şekilde bir not bulunmalıdır: "Şimdi kitabı çevir ve tekrar başla!"

Kitabın diğer yarısının başlığı şöyle olmalıdır:

ÇÜNKÜ BENİM ARKADAŞLARIM İNSANDIR...

Sayfa 1. "Arkadaşlarımın yeterince yemeğe ve yatacak yere ihtiyacı var. Arkadaşımın evinde yemek yiyen bu kişi BEN'im."

Sayfa 2. "Arkadaşlarımın sevilmeye ihtiyacı var. Arkadaşımın sevilmesine yardım eden bu kişi BEN'im."

Sayfa 3. "Arkadaşlarımın sevmeye ihtiyacı var. Arkadaşımın sevmesine yardım eden bu kişi BEN'im."

Sayfa 4. "Arkadaşlarımın sevdikleri şeyleri yapmaya ihtiyacı var. Sevdiği şeyi yapan arkadaşına yardım eden kişi BEN'im."

Sayfa 5. "Arkadaşlarımın gelecekte ne beklediklerini bilmeye -büyük bir insan olmaya- ihtiyacı var. Bu büyümüş kişiler arkadaşımınla BEN'im!"

Sayfa 6. "Arkadaşlarımın öğrenmeye ve anlamaya ihtiyacı var. (Meraklılar!) Arkadaşımın öğrenmesine yardım eden bu kişi BEN'im."

Kitabın altında şu şekilde bir not bulunmalıdır: "Şimdi kitabı çevir ve tekrar başla!"

Böyle bir çalışmanın sonunda, çocuklar, kendilerinin ve arkadaşlarının ihtiyaçlarının neler olduğunu ve bunların nasıl karşılandığını göreceklerdir.

Okul döneminde, çocuklar için, arkadaşının dış görünümünden ziyade nasıl davrandığı, hangi olaylara ne şekilde tepkiler verdiği önem taşır. Arkadaşlarına karşı kırıncı olmayan, saldırgan tavırlar sergilemeyen, olaylara olumlu yaklaşan çocuklar daha popülerdir.

Arkadaşsızlık, yanlış arkadaşlar edinmekten daha kötüdür. Çocukların yeterli arkadaş çevresi bulunmaması, vakit geçirecek sosyal alanların yetersiz olması onlar için problem teşkil eder. Elden geldiğince arkadaş çevresi ve uygun sosyal çevre oluşturulmaya çalışılmalıdır. Yeterince arkadaşı olmayan çocukların, yalnızlıktan dolayı televizyon ve bilgisayar ile daha fazla zaman geçirdikleri görülür. Uygun bir sosyal ortamın varlığı ise onları rahatlatacaktır. Akranlarını kendine model alıp kişiliğine yön vermesi gereken çocuk bu ortamların dışında kalırsa karşılaştırma yapma, doğruyu bulma şansından yoksun kalacaktır.

Bazen ebeveynler çocuğun her şeyi olma, ruhsal tüm ihtiyaçlarını karşılama eğiliminde bulunurlar. “Arkadaş” eksikliğini çocuklarına hissettirmediklerini düşünürler. Bu yaklaşım doğru değildir; çünkü sürekli kendinden büyüklerle zaman geçiren çocuk yaşlılarıyla iletişim kurmada zorlanır, her başarısız denemesinde yine ev içine döner ve kendini kapatır. Kimi anne babalar ise çocuğunu arkadaş ortamından soyutlamazlar ancak çocuğa kimlerle arkadaşlık etmesi gerektiğini söylerler. İstemedikleri biriyle aynı ortamı paylaştığında çocuklarını sürekli uyarır ve o kişiden uzaklaştırırlar. Bu tutumun olumsuz etkisi şu şekilde açıklanabilir: Sürekli başkaları tarafından yönlendirilmeye alışan çocuk, bir süre sonra pasif, kendine güvensiz, birilerinin kendisini yönlendirmesini bekler hale gelecektir. Bu noktada anne- babaya düşen en önemli görev, koruma, yardım, destekleme gibi konularda hassas dengeyi kurabilmektir.

Ebeveynlerin çocuğun arkadaş seçimi konusunda aşırı eleştirici ve olumsuz olmaması, çocuğun arkadaşları ile yaşadığı sorunları küçümsememesi gerekir. Çocuğa, okul dışında arkadaşları ile zaman geçirebileceği fırsatlar yaratılmalı, endişeleri yenmek adına ebeveynler de, çok müdahaleci olmamak kaydıyla, bu ortamlara dahil olmalıdır.

“Çocuğun kendini rahat hissetmesi bir ‘ortam’ meselesidir. Çocuk ancak kendini rahat hissettiği, kimi kaygı ve tedirginliklerle kendisini kendi içine kapatmadığı, kimi kaygılardan ötürü kendisinden olmayan davranışlar göstermediği durumlarda kendisini çocukluğun büyülü ülkesinde çocuk olarak ifade etme imkânı bulur.” (Taşdelen, 2005: 327)

Ailenin, öğretmenlerin ve yakın çevredeki diğer bireylerin çabalarına rağmen çocuk akranları arasında yer edinmekte zorlanıyor ve ruhsal anlamda bunun sıkıntısını yaşıyorsa uzman desteğine gerek duyulabilir.

Çocukta prososyal davranışların geliştirilmesi önemlidir. Prososyal davranış “kişiler arası olumlu ilişkiler” olarak tanımlanabilir. Bunlar empati, işbirliği, paylaşma gibi diğer insanların mutluluğu ile ilgili ve onların yararına olan duygular olarak düşünülmelidir. Anne- baba ve eğitimciler bu davranışların kazanılmasında modelin önemini unutmamalı ve olumlu modeller olmalıdırlar. Çocuklara birbirlerinin farkına varabilecekleri ve iş birliğine yönelik oyunlar oynatılmalıdır; sonucu yarışmaya dayanmayan grup etkinlikleri düzenlenmelidir; içinde prososyal davranışların yer aldığı öyküler okutulmalı, sonrasında tartışmalar yapılmalıdır. (Bayhan ve Artan, 2005: 240-242)

Toplumsal yaşam çocuğu sınırlayan ve denetleyen bir süreç olarak değerlendirilmemelidir. Toplumsallaşma, gelişmeyi sağlar, teşvik eder, uyarır, bireyde sonsuz bir şevk ve arzu çeşitliliği yaratır; gelişime ve başarıya yöneliktir. Bu boyutu ile toplumsallaşma, hem biçimleyici hem de yaratıcı bir süreçtir. (Tezcan, 1992: 28)Çocuğun sosyal çevresi ve bu çevreden aldığı destek onun ne ölçüde gelişeceğini, toplumun üretken bir parçası haline gelip gelemeyeceğini belirleyen temel taşlar olacaktır. Çocuklar kendilerinin farkında olarak yetişirlerse olumlu benlik geliştirebilirler ve bu sayede kendilerini iyi ya da kötü yönleriyle bir bütün olarak daha rahat değerlendirebilirler.

1.1.3. Muzaffer İzgü Kimdir?

Yazar 29 Ekim 1933'te Adana'da dünyaya gelmiştir. Doğduğu gün cumhuriyetimizin onuncu yıl dönümüdür. Yazar dünyaya gözlerini açışını “Zıkkımın Kökü” adlı eserinde şöyle anlatmaktadır:

“Yıl 1933, aylardan ekim, günlerden 29; yani onuncu yıl... cumhuriyetin onuncu yıl dönümü... işte o gece annem tutturmuş, fener alayını izleyeceğim, diye. Babam yahu avrat ayın günün, sancın mancın tutar, hem bu karınla demiş. Ama annem hiç öyle coşkulu bir günde evde oturmak ister mi? Komşu kadınlardan biriyle çıkmışlar evden, bir yaşındaki abim de annemin kucağında. Fener alayını eve en yakın izleme yeri, olsa olsa Saathane'nin orası...”

nasıl kalabalık, iğne atsan yere düşmez! Az sonra bando öteden gözükmüş. Pıstattararaa!..” demeye başlayınca, uy anam, annemdeki sancı. Breh, kaldırımda adım atacak yer yok, yan yön insan, gerisi dükkan... annemi eve dar yetiştirmişler. Tastamam eve geldikten on dakika sonra beni doğurmuş.” (Zıkkımın Kökü, 1998, arka kapak)

Muzaffer İzgü, Havva Hanım ile Ahmet Bey’in oğludur. Fakir bir ailenin çocuğu olan yazar, çocukluk yıllarında çok sıkıntı çekmiş ve birçok işte çalışmak durumunda kalmıştır. O yıllarda İzgü’nün ve ailesinin yaşamak, ayakta kalabilmek için verdikleri uğraş, ülkemizin içinde bulunduğu durumun genel bir göstergesidir. (Çalışkan, 2006: 244) İzgü, her zaman evlerine para götürmenin bir yolunu bulmuştur. Sokaklarda mısır, su, şeker satmış; sinemalarda yer göstermiş; çaycılık yapmıştır. Bu zorluklar sayesinde keşfettiği kitaplarda kendini bulur. Okuma alışkanlığı edinir ve hemen hemen tüm klasikleri okur. (Sivri ve Orhan, 2006: 334,337)

İzgü ilk ve orta öğreniminin ardından Diyarbakır Öğretmen Okuluna girmiştir. Öğretmenliğe başladıktan sonra Diyarbakır’da, Silvan’da, Aydın’da görev yapmıştır. On bir yıl ilkökul öğretmenliği yaptıktan sonra, ortaöğretime geçmiş ve Türkçe Öğretmenliği yapmaya başlamıştır. 1978 yılında emekliye ayrılan yazar evli ve üç çocuk babasıdır. İsmi Alsancak’ta bir sokağa verilen Muzaffer İzgü yaşamını İzmir’de sürdürmektedir.

İzgü, yazın hayatına Aydın’da başlar. İlk yazıları “Hüraydın” gazetesinde çıkar. Daha sonra *Akbaba*, *Dönemeç*, *Milliyet Sanat*, *Yansıma*, *Çivi* dergileri ile *Demokrat İzmir*, *Yeni Asır*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin mizah sayfalarında yer alır. Kaleme aldığı yazıların “Akbaba” dergisinde yayımlanması için büyük bir çaba harcar. Gönderdiği yazılar Yusuf Ziya Ortaç tarafından değerlendirilir ama bir türlü yayımlanmaz; İzgü ısrarla, çalışmalarını göndermeyi sürdürür ve sonunda hedefine ulaşır. Küçük yaşlarda edindiği çalışma azminin, onun edebî kimliğini kazanmasındaki rolü büyüktür.

“İzgü, eserlerini yazarken hiçbir zaman halktan, onun sorunlarından ve yaşamın gerçeklerinden kopmamıştır. Bu sorunları, yapıtlarında, genellikle mizahi ve ironili bir dille irdelemiştir.” (Sivri ve Orhan, 2006: 333) Halk kültürünün mizah

alanındaki birikimlerine yaslanarak, onları özümsemiş, yorumlamış ve kendi eserlerini ortaya koymuştur.

“Yazarın eserlerine bakıldığında, güldürülerini, zaman geçirip okuyucuyu oyalamak ya da gülünecek konular bulduğu için yazmamaktadır. Yazarın, eserlerinde, güldürmeyi, güldürürken de okurun hayata farklı perspektiflerden bakmasını sağlayarak, düşündürmeyi amaçladığı gözlenmektedir.” (Baytar, 2006: 403)

Yazar, özel tiyatrolarda sahnelenen *İnsaniyettin* (1972) ve *Kara Düzen* (1974) gibi oyunları ve skeçleriyle de tanınır. İlk kitabı “Gecekondu” 1970 yılında çıkmıştır. Bu kitap ilk olarak “Akbaba” dergisinde dizi halinde yayımlanmıştır. Yapıtlarından “Üç Halka Yirmibeş” ve “Zıkkımın Kökü” filme alınmıştır.

Muzaffer İzgü, bazı öykü ve romanlarıyla da ödüller kazanmıştır. Bu ödüller şunlardır:

“Anayasa Hangi Yasa” öyküsü ile Milliyet Sanat Dergisi Gülmece Ödülü (ikincilik) -1977

“Dayak Birincisi” öyküsü ile Nasrettin Hoca Altın Ödülü -1977, Bulgaristan Uluslararası Altın Kirpi Ödülü -1978 ve Svistov Özel Ödülü -1978

“Donumdaki Para” öyküsü ile Türk Dil Kurumu Ödülü -1978

“Uçtu Uçtu Ali Uçtu” ile İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı Masal Birincilik Ödülü -1979

Bütün yapıtları ile İzmir Ödülü -1997

Yazarın eserleri Bilgi Yayınevi’nden çıkmaktadır. Öğretmenlikten yazarlığa geçen İzgü, başta çocuk kitapları olmak üzere, öykü, roman, oyun türlerinde pek çok eser ortaya koymuştur.

Muzaffer İzgü, ilk önceleri yetişkinler için eserler kaleme almıştır. Sonrasında çocuklar için yazmaya başlayan yazar çocuk edebiyatı ile ilgili şunları söylemektedir:

“... Çocuklara affedersin deme lüksümüz yok. Her zaman söylerim, büyükler için yazarken sırtımda yük yok benim; ama çocuklar için yazarken çok büyük bir yük var. Çünkü ona yanlış söyleyemezsin. Çocuğa şiddet, paylaşmama, hayal kurdurumama gibi şeyler yaptırılmazsın. Bunlar bir çocuk yazarının görevidir.” (Arkılıç, 2006: 254)

Yazar, yapılması gerekenin çocuğa düş kurdurmak olduğunu, bu sayede çocukların kendilerini birey olarak değerlendireceklerini ve paylaşımcı olacaklarını vurgulamaktadır. “Gülme dozunu çok iyi ayarlayacaksınız, ben bunu yakaladım, yoksa çocuk sadece bu amca ne kadar komikmiş der, geçer.”(Arkılıç, 2006: 255) diyerek çocuklar için yazmanın zorluğunu ortaya koymakta ve çocuk edebiyatı alanında eserler vereceklere önemli bir mesaj iletmektedir.

“Eğitsel ve öğretici amaçlı yazılan kitaplar, eğer güldürü unsuru ile çocuğa sunulursa, daha etkili ve akılda kalıcı olabilir. Çocuklar da, istenilen şeyi hiçbir yaptırım olmaksızın rahatça kavrayabilirler ve uygulayabilirler. Çünkü gülmenin doğasında doğallık vardır. İyimserlik, sevinç ve heyecan içinde gülen bir çocuğun, ileride çevresine, yine aynı duygularla yaklaşacağını tahmin etmek zor değildir.... Gülebilmek ve onun doğurduğu ruhsal durum, insanlara, özellikle çocuklara, dostluk, kardeşlik duygularını, yürekliliği, alçakgönüllülüğü, yardımseverliği, neşe ile birleştirme eğilimi verir.” (Baytar, 2006: 407)

İzgu'nün birçok çocuk kitabı yoksulluğun, eğitimsizliğin, ekonomik dengesizliklerin ve göçün yarattığı olumsuz etkilerin bir yansıması olarak şekillenir. Yazarın, bu türden konulara ağırlık vermesi, onun çevre ve dünya koşulları hakkındaki duyarlılığından ve deneyimlerinden kaynaklanmaktadır.(Dilidüzgün, 2006: 372)

Öykülerinde ise öğretici, güldürücü öğelere yer vermesinin yanında okuyucularını toplumsal sorunlarla da yüzleştirerek onların toplumsal bir varlık olmalarına yardımcı olmaya çalışır.

1.1.3.1. Eserleri

- **Çocuk Kitapları**

Muzaffer İzgü, 1968 yılında Ökkeş serisi kitaplarıyla çocuk edebiyatı alanına ilk adımını atmıştır. 1968 yılında Ökkeş Balık Avında, Ökkeş Kurt Avında kitaplarını; 1969 yılında Ökkeş Bahçıvan, Ökkeş Kapıcı kitaplarını; 1970 yılında Ökkeş Lunaparkta, Ökkeş Otoparkta, Ökkeş Maçta, Ökkeş İşportacı kitaplarını yazmış ve 1971 yılında da Ökkeş Dolmuşçu, Ökkeş Denizde kitaplarıyla Ökkeş serisini sonlandırmıştır. Ökkeş serisinin yakaladığı büyük başarı karşısında yazar, çocuk edebiyatı alanında eser vermeyi sürdürmüştür.

Yazarın çocuk kitabı olarak edebiyatımıza kazandırdığı diğer eserleri şunlardır:

Kara Pamuk (1978), Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1978), Arıcık (1979), Pazar Kuşları (1979), Bayram Yeri (1979), Ekmek Parası (1979), Bülbül Düdük (1980), Güldüren Uçurtma (1980), Çizmeli Osman (1980), Yumurtadan Çıkan Öğretmen (1981), Karlı Yollarda (1982), Metin Kaptan (1985), Al Yanaklı Hasan (1989), Kabakçı Amca (1989), Çingiraklı Çoban (1989), Can Dayım (1990), Duyduk Duymadık Demeyin (1990), Yedi Renkli Saat (1991), Kiraz Kız (1991), Uzay Karpuzu (1991), Hokus Pokus (1991), Okula Giden Robot (1994), Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1994), Eşeğin Türküsü (1995), Kuklacı Çocuklar (1995), Konuşan Balon (1995), Sarı Şapkalı Kardan Adam (1995), Armutçu Ayı (1995), Uçan Eşek (1995), Bisikletim Vız Vız (1995), Kızılderili Çocuklar (1995), Kahraman Kuçu (1995), Yusuf'un Treni (1996), Korkak Kahraman (1996), Konuşan Kedi (1998), Şarkıcı Kuşlar (1998), Çocukların Ormanı (1998), Kahkahacı Sınıf (1998), Akrobat Pisicik (1998), Gözlüklü Köpek (1998), Süpermen İstanbul'a Düştü (1998), Süslü Kızlar (1998), Bulutlara Simit Satan Çocuk (1998), Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Dizisi (1975-1998), Kardelen (2000).

2000 yılından sonra çocuk edebiyatı alanına dört yıl kadar ara veren yazar, kendi çocukluk dönemini anlattığı kitaplarla yeniden bu alanda eserler vermeye başlar. 2004 yılında Atatürk'ü Gördüm, Bandocu Çocuk, Anne Dersim Bitmedi kitapları ve 2005 yılında Mum Bebek, Ben Cumhuriyet Bayramında Doğdum kitapları piyasaya çıkar.

• Romanları

Muzaffer İzgü, ilk kitabı olan “Gecekondu” da (1970), Güney Anadolu kentlerinden birinde gecekondu halkının yoksul yaşantısını işlemektedir.

Yazarın roman türünde kaleme aldığı diğer eserleri şunlardır:

İlyas Efendi (1971), Halo Dayı ve İki Öküz (1973), Kasabanın Yarısı (1982), Üç Halka Yirmibeş (1984), Zıkkımın Kökü (1988), İt Adası (1992), Sıpa (1993),

Dilber (1995), Matador Mahmut (1996), Kaçak Kız (1997), İçimde Çiçekler Açınca (2000), Bütün Sabahlarım Seni Olsun (2003)

- **Öyküleri**

1970’li ve 80’li yılların sıkıntılı ve zor şartlarını öykülerine konu olarak seçen Muzaffer İzgü, memur, polis, hâkim, öğretmen gibi belli meslek grupları içerisinde yer alan kahramanları aracılığı ile devlet işleyişini ve durumunu eleştiren, mizah yönü ile oldukça ses getiren bir üslup kullanmıştır.

Yazarın öykü türünde kaleme aldığı eserler şunlardır:

Bando Takımı (1974), Donumdaki Para (1977), Her Eve Bir Karakol (1980), Dayak Birincisi (1980), Deliye Her Gün Bayram (1980), Sen Kim Hovardalık Kim? (1980), Devlet Babanın Tonton Çocuğu (1981), Lüplüp Makinesi (1982), Çanak Çömlek Patladı (1983), Orta Direği Yıkan Ayı (1984), İşte Mühür, İşte Sen (1984), Devlet Malı Deniz (1986), Siz Bilirsiniz Paşam (1987), Azrail Nasıl Rüşvet Yedi (1987), Oturaklı Başkan (1988), Demokrasimiz Kaç Para Eder (1988), Yıl Sıfır-Darbe Hazır (1989), Bir Namussuz Aranıyor (1990), Bizim Ayılar Amerikalıları Çok Sever (1991), Bir Mayıs Polis Bayramı (1992), Nasıl Baba Oldum (1993), Dandini Vatan Dandini (1994), Ayvayı Yedik (1995), Hırsız Köpek (1997), Herkese Bir Yastık (1999), Tom Baba’nın Tombalası (2000), Anadolar (2001), Soyma Beni Utanırım (2002), Hükümet Çiftetellisi (2003).

- **Oyunları**

Muzaffer İzgü öykü ve romanlardan başka oyun türünde eserler de meydana getirmiştir. İlk romanı Gecekondu, Şahin Tek tarafından oyun olarak yazılmış ve sahnelenmiştir.

Sanatçının oyun türündeki diğer eserleri şunlardır:

Gön (1971), İnsaniyettin (1972), Kara Düzen (1974), Reçetesi Peçete (1974), Utanmıyorum Üşüyorum (1974), Her Devrin İti (1975), Öykülerden Oyunlar (1978), Sınırdaki ve Duvar (1982), İsrail’in Düdüğü (1983), İcraatin İçinden İnsan Manzaraları

(1990), Bekçi (1991), Dandini Vatandaş Dandini (1991), Demokrasi Parkımız (1992), Lütfen Kızımın Evlenir misiniz? (1994).

1.1.4. Problem Durumu

Çocuklar toplumların geleceğidir. Bu geleceğin sağlıklı temeller üzerine kurulabilmesi için çocukların, zihinsel, sosyal, bedensel yönden uygun şekilde eğitilmesi gerekir.

Çocukların kişilik gelişimlerinin doğru bir şekilde ilerlemesinde arkadaşlık ilişkileri önemli rol oynamaktadır. Bilindiği üzere okul çağı, insan ilişkilerinde arkadaş faktörünün önem kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde kurulacak ilişkiler bireyin sonraki yaşantılarını da etkileyecek, ona iyi ya da kötü bir yön verecektir. Olumlu ilişkiler kurabilen bireyler ileriki yaşlarda buldukları ortamlara daha kolay dahil olabileceklerdir.

Okul çağında çocuğa akademik başarılar kazandırmak kadar sağlıklı iletişim kurması yönünde de bir takım davranışlar verilmesi amaçlanmaktadır. Çocuğun çevresini keşfetmesinde, sorunlar ile baş edebilmesinde akranlarının rolü yadsınamayacak kadar büyüktür. Okul yıllarında önem kazanan arkadaşlık ilişkileri çocuğun saldırgan, bencil tavırlarından sıyrılıp işbirliği yapan, paylaşan bir birey olmasına zemin hazırlayacaktır. Bu ilişkiler içerisinde atılacak her olumlu adım çocuğun toplumsallaşmasını sağlayacaktır. Çevredeki bireylerle yeterince kaynaşamamak ise hem akademik başarıyı olumsuz etkileyecek hem de toplumda kabul görmeyen davranış biçimlerinin (saldırganlık, alay, argo konuşma vb.) oluşmasına neden olacaktır.

Bireylerin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini sorunsuz geçirebilmeleri için okula başladıkları andan itibaren çevre ile gereken iletişimi kurmaları gerekir. Sosyal iletişim becerisi yetersiz olan bireyler deneyim edinme ve beceri kazanma anlamında pek çok ortamdan yoksun kalacaklardır. Bu noktadan hareketle, arkadaşlarının verdiği önem, sağladığı fırsatlar çocuğun ilgi alanlarının biçimlenmesine yardımcı olacak ve gelişimine katkı sunacaktır.

“Okul, çocuğun daha önceden hemen hemen hiçbirini tanımadığı çok sayıda çocukla karşılaşma zorunluluğuyla, uyulması gereken kurallarıyla ve başarılması gereken öğrenim görevleriyle dolu yepyeni bir sosyal çevredir.

İlk toplumsallaştırma kurumu olan okul, çocuğu kendisi için yararlı ve yeterli kılmaya çalışırken, bir yandan da onu eğitmeyi amaçlar. Bu ortamda çocuğun en önemli gereksinimlerinden biri okumaktır.” (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 33)

Eğitimin, psikoloji alanında inceleme konusu olarak yerini alması ile “çocuk eğitimi” önem kazanmış ve “çocuk edebiyatı” ürünleri değerlendirilmeye başlanmıştır. Çocuk edebiyatı; çocuğun kişiliğinin, duygu, düşünce, ahlak gelişimlerinin biçimlendirilmesi için çocuğa sunulan eserleri kapsar ve bu eserlerin hedef kitleye taşıdığı birtakım iletileri vardır.

Başlarda çocuklar için verilen eserler sınırlı sayıdayken yeni harflerin kabulü ile birlikte bu konu önemsenmiş ve çocuk edebiyatı ürünlerinde bir artış görülmüştür. Alana bu anlamda katkı sunan önemli isimlerden biri de Muzaffer İzgü’dür. “Yazarın çok sayıdaki çocuk kitabı içinde ‘Anneannemin Akıl Almaz Maceraları’ başlığıyla yayımlanan öykü dizisi ilginç ve eğlenceli olması, aynı zamanda insanı düşündürmesi özelliğiyle üzerinde durulmaya değer niteliktedir.”(Arseven, 2005: 43)

Bu çalışmada Muzaffer İzgü’nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı öykü dizisinde “arkadaşlık” kavramının ne şekilde işlendiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

1.1.4.1. Problem Cümlesi

Muzaffer İzgü’nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” serisinde arkadaşlık kavramının hedef kitle üzerindeki yansımaları neler olabilir?

1.1.5. Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı; “arkadaşlık” kavramının çocuğun gelişimine etkisini ortaya koymak, çocuk edebiyatının ne olduğunu ve çocuk edebiyatı ürünlerinde, özellikle çocuk öykülerinde ve romanlarında, bulunması gereken özellikleri

irdelemek, yazarımız Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" adlı seride "arkadaşlık" temasını ne şekilde işlediğini ortaya koymaktır.

1.1.6. Araştırmanın Önemi

Birey toplumsal bir varlık olarak sosyal bir ortamda yetişmektedir. İnsanlar özellikle ruhsal bir takım ihtiyaçlarını karşılamak için başka bireylerin varlığına ihtiyaç duyarlar. "Hiç kuşkusuz bazı insan davranışları diğer bireylerle çok az bir etkileşimle ya da hiç etkileşim kurmadan öğrenilir. Fakat, insan etkinliklerinin çok az bir kısmı diğer bireyler hesaba katılmadan yerine getirilebilir." (Aydın, Ünal, Balcı, Koçak, Burgaz, 1991: 15)

Çocuklar okul döneminde arkadaşlarını daha bilinçli seçerler ve daha çok önemserler. Kurulan olumlu ilişkiler sayesinde, birey, paylaşmayı, saygı duymayı, dinlemeyi daha kolay öğrenecektir. Akranları ile kurduğu grubun bir parçası olacak ve paylaşım anlamında ailenin yerini yavaş yavaş arkadaşlar alacaktır.

Çocukların arkadaş seçiminde hangi özelliklere öncelik verdikleri, arkadaşlık ilişkilerinden beklentilerinin neler olduğu son yıllarda araştırmacıların ilgisini çeken konular olarak göze çarpmaktadır.

Okuma bireye bilgi ve kültür birikimi sağlayan, sürekli geliştirilmesi gereken bir beceridir. Bu becerinin geliştirilmesinde iyi seçilmiş çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi yadsınamaz. "Çocuk edebiyatı ürünleri, genellikle çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyması gerekli kuralları öğretmek; iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi birtakım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata hazırlamak amacını gütmektedir." (Arseven, 2005: 42)

Çocuğa sunulan eserler vasıtasıyla hem okuma davranışı istenilen düzeye gelecek hem de çocuğun okumaya, öğrenmeye karşı ilgisi artacaktır. Çocuğu merkeze alıp yazan edebiyatçılar için çocuğa doğru örnekler sunmak, onda belli kişilik özelliklerini yerleştirmek asıl amaçtır.

Çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde öyküler, çocuğun ileride üyesi olacağı topluma uyum sağlamasında dolaylı olarak eğitici işlevler üstlenirler; çünkü çocuk çevresindeki kişiler gibi, bir öykü karakterini de kendine model alabilir. Davranışlarını, olaylar karşısında takındığı tavırları öykü karakterininkiyle kıyaslayabilir. Dolayısıyla çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan karakterler çocuğun ruhsal, zihinsel gelişimi için yönlendirici bir işleve sahiptir.

Ülkemizde gelişimi devam eden çocuk edebiyatı dalına dair yeterli bilgiye erişmemiz için bu alanda eser ortaya koymanın inceliklerini bilmemiz ve bu alanda emek vermiş yazarlarımızı tanımamız gerekir. Bu bilgiler ışığında, hazırlayacak olduğumuz çalışmada “çocuk”, “çocuğun dünyasında edebiyat”, “çocuğun gözünde arkadaş” konuları değerlendirilecek ve ülkemiz çocuk edebiyatına pek çok eser kazandırmış Muzaffer İzgü’nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı serisi “arkadaşlık” olgusunu işleyişi yönüyle ele alınacaktır.

Çalışmamızın, çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyacak yazarlarımıza, öğrencilerine sosyalleşme becerisi ve okuma alışkanlığı kazandırmak için çabalayan meslektaşlarımıza, çocuklarında “arkadaşlık” kavramını güçlendirmek ve onları bu konuda daha iyi anlamak isteyen ebeveynlerimize yol gösterici olacağı düşüncesindeyiz.

1.1.7. Sınırlılıklar

Bu çalışmada “arkadaşlık” kavramının çocuğun gelişiminde rolü tespit edilmiş ve Türk öykücülüğünde önemli bir yere sahip olan Muzaffer İzgü’nün eserlerinden hareketle söz konusu olgunun işlenişi tespit edilmiştir. Çalışma, yazarın, “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı on dokuz kitaptan oluşan serisi ile sınırlı tutulmuştur.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Edebiyatı ve “Muzaffer İzgü” Konulu Çalışmalar

“Çocuk” ve “çocukluk” kavramlarının önem kazanması ile birlikte, çocuk edebiyatı da bir disiplin olarak varlığını kabul ettirmiştir.

Çocuk edebiyatı son yıllarda çocuğun gelişim özellikleri, sözcük dağarcığı ve yaratıcılık süreci dikkate alınarak geniş bir perspektife ulaşmıştır. Ankara Üniversitesi Çocuk Kitapları Sempozyumu, İstanbul’da kurulan Çocuk Vakfı’nın çalışmaları bunlara örnek olabilecek niteliktedir.

I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda (20-21 Ocak 2000) sunulan bildirilerin ana konularından bazıları şunlardır:

- * Çocuk Edebiyatında Gelenekten Yararlanma (A. Özyalçınar)
- * Türkiye’de Çocuk Edebiyatı (Y. Yeşildağ)
- * Nasıl Bir Çocuk Yazını (N. Kars)
- * Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik (S. Dilidüzgün)
- * Çocuk Yazını ve Yazınsal Yaratıcılık (İ. Erdem)
- * Çocuk, Özgün Düşünce ve Yazın (D.K. Kucur)
- * Kitabın Çocuk Gelişimindeki Yeri (N. Aral, F. Gürsoy)
- * Çocuk Kitaplarında Metin, Dil ve Resimleme İlişkisi (F. Bozdağ)
- * Çocuk Yazınında Neler Yapılmalıdır? (Ç. Öner)
- * Çocuk Kitaplarında Eğitsellik (G. Dayıoğlu) (Güleryüz, 2006: 73-74)

II. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu 4- 6 Ekim 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu sempozyumda sunulan bildirilerden bazıları şunlardır:

- * Masallar Çocuklar İçin Neden Gerekli? (Y. Feyzioğlu)

* Yazın Ustalarımızın Çocuk Ve Gençlik Yapıtları Üzerine Değerlendirme(G. Cengiz)

* Küreselleşme Sürecinde Türk Çocuk Yazını (A. Gürmen)

* Çocukluğun Yazına Yansıtılması (A. Binyazar)

* Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Yaşam Gerçekliği (S. Ural)

* Çocuk Kitaplarında Dil Sorunları (N. Özkan & B. Yılmaz)

* “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser” Türkçe Öğretimi ve Çocuk Edebiyatı (M.R. Şirin)

* Çocuk Kitaplarının Türkçe Öğretiminde Kullanılması (N. Yılmaz)

* Türkçe Öğretiminde Çocuk Yazınının Yeri (Z. Hayran)

* Çocuk Yapıtlarındaki Gülmecenin Kaynağı (M. İzgü)

* Çocuk Yazınında Nesnellik (S. Kutlar Aksoy)

* Çocuk Gelişiminde Kitabın Önemi (E. Konar)

* Çocuk Edebiyatında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (R. Erkul ve H. Sezer)

* Çocuk Edebiyatı Eleştirisinin Temelleri ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Eleştirisi (S. Dilidüzgün)

* Çocuk Kitap İlişkisi (U. Beyazova)

* Türk Çocuk Yazınında Düünden Bugüne Sorunlar, Gelişmeler ve Beklentiler (A. Çınaroğlu)

* Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? (S. Sever)

* Çocuk Kitaplarının Duygu Eğitime Katkısı (M. Yener)

* Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi (F. Ziftçi)

* Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Gelişim Sürecindeki Yeri (C. Aslan)

* Çocuk ve Sanat (İ.Böler & A.Şekercioğlu)

([http:// cgsempoz.education.ankara.edu.tr/program.pdf](http://cgsempoz.education.ankara.edu.tr/program.pdf) 19.05.2008)

Bu çalışmaların yanında, Çocuk Yayınları Danışma ve Yayın Kurulu, 16 Aralık 2003 tarihinde Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yayın Programı hazırlamıştır. Bu programın yasal dayanakları 1982 T.C. Anayasası, İnsan Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Milli Eğitim Temel Kanunudur. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yayın Programı; amaçlar, içerik/ konular, uygulama takvimi ve değerlendirme olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Ankara Yenimahalle Demetevler İlköğretim Okulunda 30 Kasım 2001 tarihinde öğrencilere en çok sevdikleri edebi türün ne olduğunu tespit etmeye yönelik bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları şöyledir:

Edebi Tür	4. sınıf (%)	5. sınıf (%)	6. sınıf (%)
Roman	6	15	22
Öykü	38	3	7
Masal	15	9	6
Destan	1	-	2
Şiir	10	23	17
Efsane	10	23	20
Tekerleme	6	6	2
Gezi	4	4	11
Anı	5	11	2
Bilim Sanat	5	6	11

Çizelge 1. Öğrencilerin Edebi Türlere Duydukları İlgisi (Güleryüz, 2006: 197)

Çalışmamıza esas teşkil eden seri, öykü ve roman türünde eserlerden oluşmaktadır. Yukarıdaki araştırma örneğinde de görüldüğü gibi çocukların dünyasında bu iki türe de yer vardır.

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en önemli etken hedef kitlenin özellikleridir. Edebi ürünler, çocuğun hayal gücünü, zekasını, problem çözme becerisini, dil yeteneğini geliştirir.

Sever (2003: 36)'e göre çocuklara, yazınsal metinlerle kurdukları iletişimin ilk evresinde, daha çok ilgi ve beğenilere yanıt veren; resim, dil, kitap sevgisi kazandıran, konuşma ve dinleme isteği uyandıran, eğlendirici, bellekte kalıcı özelliği olan kısa metinlerle seslenilmelidir. Çocukta, bilmece, tekerleme söyleme, şiir okuma, masal, öykü, fıkra dinleme ve anlatma isteği uyandırıldıktan sonra, çocuğun dil ve anlatım evrenlerine uygun olarak yazınsal türlerin en nitelikli olanlarıyla buluşması sağlanmalıdır. Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin ve eğitimcilerin bu

sorumluluğu yerine getirmesi, çocuğun bütün gelişimini etkileyecek bir sürecin oluşumuna katkı sağlayacaktır.

Norton (1999), okul öncesi dönemden başlayıp ortaöğretim çağına kadar uzanan evrede, çocuk kitaplarının çocukların dil, bilişsel, kişilik ve sosyal gelişimine olan önemli katkılarından söz eder. Ona göre, çocukların gelişim özelliklerine uygun edebiyat yapıtlarıyla desteklenen etkinlikler, bu sürecin yapılandırılmasında önemli bir işlev üstlenir. (Akt. Sever, 2003: 29)

Lukens (1999)'e göre, çocuklar küçük yetişkinler değildir. Yaşantı bakımından yetişkinlerden ayrı özellikler gösterir. Çocukların anlama becerileri gelişim süreci yaşadığından, düşüncelerin anlatılması da yapı ve dil olarak daha basit, yalın, anlaşılır olmalıdır. (Akt. Sever, 2003: 23)

“Çocuk edebiyatı” alanında, ülkemizdeki üniversitelerde yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

* Necdet Neydim (1995), “Türkiyede çeviri çocuk edebiyatında tarihsel süreç içerisinde çizilen çocuk figürlerine toplumsal bakış açısından yüklenen işlevler” (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Hayrettin Parlakyıldız (1999), “İlkokulların 4. ve 5. sınıflarında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı metinleri üzerine bir inceleme” (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Doktora Tezi)

* Zehra Aydın Yardım (2005), “Metinlerarası evrensel öğeler bağlamında çocuk edebiyatında çocukluk felsefesi” (On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Hicran Danışoğlu (2006), “Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimindeki kullanımı ve bu çerçevede 2004- 2005 Türkçe Öğretim Programının değerlendirilmesi” (Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Nilüfer Ögüt (2006), “Eski harfli çocuk dergilerinden yeni yol dergisinin çocuk eğitimindeki işlevi ” (Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Işıl Şerife Karakuş (2006), “Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma gelişimine etkisi” (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Bayram Baş (2006), “1985- 2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma” (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Bölümü Doktora Tezi)

Üniversitelerimizde, çocuk edebiyatına ürünler kazandırmış yazarlarımız hakkında da araştırmalar yapılmıştır.

* Zeki Gürel (1992), “İbrahim Alaettin Gövsa ve çocuk edebiyatımızdaki yeri” (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Doktora Tezi)

* İsmail Akın (1995), “Çocuk edebiyatında Tevfik Fikret ve Şermin adlı eserinin yeri” (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Ali Pulat (1996), “Cahit Zarifoğlu’nun çocuk edebiyatı üzerine yazılmış eserlerinin incelenmesi” (Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Murat Ateş (2004), “Ziya Gökalp’in çocuk edebiyatıyla ilgili görüşleri ve eserleri” (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Şahin Şimşek (2005), “ Kemalettin Tuğcu’nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri” (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Sevcan Özden (2005), “Ayşe İlker’in çocuk edebiyatı ile hikâyelerinin incelenmesi” (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Elif Yiğit (2005), “Peyami Safa’nın Servir Bedi imzalı polisiye- macera türündeki eserlerinin çocuk edebiyatı açısından incelenmesi” (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Mehmet Aydın (2006), “Siraceddin Hasırcıoğlu’nun eğitim görüşleri ve ocuk edebiyatı tarihimizdeki yeri” (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi “Yaşayan Ulusal ocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları” adı altında bir sempozyum dizisi oluşturmayı hedeflemiştir. Bu çalışmaların ilki 2001 yılında düzenlenen “Roman Kahramanı Fadiş’in Doğumunun 30. Yılında Gülten Dayıoğlu ve Yazını” adlı sempozyumdur. İkinçisi ise 19-21 Ekim 2005 tarihleri arasında düzenlenmiş olan “ocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü” Sempozyumudur. Muzaffer İzgü’nn eserlerini yayımlayan Bilgi Yayınevi sempozyumda sunulan bildirimleri bir araya getirerek kitap halinde okurla buluşturmuştur.

Ülkemizde bulunan üniversitelerden bazılarında Muzaffer İzgü ve yazın yaşamına dair başka çalışmalar da yapılmıştır:

* Cafer Koyun (1998), “Türk ocuk yazınında çocuklar ve Erich Kastner ile Muzaffer İzgü’nn eserlerinde toplumsal açıdan yansıtılmaları ” (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Almanca Bölümü Doktora Tezi)

* zgn Mazman (2002), “ Muzaffer İzgü’nn roman ve yklerinde Adana” (Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Ayşe İnanç (2004), “Muzaffer İzgü’nn MEB tavsiyeli eserlerinin Türkçe eğitimi amaçlarına uygunluğu yönünden incelenmesi” (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

* Fatma Demir (2006), “Muzaffer İzgü’nn öykülerinde ocuk ve eğitim teması” (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Bölümü Yüksek Lisans Tezi)

2.2. “ocuklarda Arkadaşlık Kavramı” nı Konu Edinen alışmalar

Çalışmamızda, Muzaffer İzgü’nn on dokuz kitaptan oluşan “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı dizisi “arkadaşlık” kavramını ele alışı bakımından incelenmiştir. Bu bölümde ise “ocuklarda arkadaşlık” konulu araştırmaları ve ortaya

çıkan sonuçları belirtmenin yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Çocukların arkadaşlık ilişkilerini konu edinen çalışmalar; çocukların arkadaşlık ilişkilerinin ve arkadaş seçimlerinin yaşlara göre farklılıklar gösterdiği, arkadaş seçiminde öncelenen özelliklerin neler olduğu, çocukların davranışlarının arkadaşlık ilişkilerini etkilediği, nitelikli sosyal ilişkiler kurulmasında oyunun önemli bir rolü olduğu sonuçlarını içermektedir.

Graham, Cohen, Zbikowski ve Secrist (1998) tarafından yapılan geniş kapsamlı bir çalışmada, çocukların sınıf arkadaşlarını seçmeleri konusunda ırk ve cinsiyetin önemi incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 47'si Afrika–Amerikan ve % 53'ü Avrupa-Amerikandır. Sonuç olarak; cinsiyet ve ırkın bireysel farklılıklarla birleşerek yakın sınıf arkadaşı seçiminde etkili olduğu ve bireysel farklılıkların arkadaş edinme veya yitirme konusunda etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, araştırmaya göre, arkadaş seçiminde cinsiyet faktörü ırk faktöründen daha ön plandadır. (Akt. Oral, 2007: 23)

Smith (1993), ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada sosyal ilişkiler ve mutluluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, karşılıklı bir ilişkinin varlığının, bir sınıf arkadaşı tarafından sevilme ya da iyi bir arkadaştan gelen destekten daha mutluluk verici olduğu görülmüştür. Kendilerini sosyal yönden daha yeterli algılayan çocukların, yetersiz algılayan çocuklara nazaran öz güvenlerinin daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Popülerlik ve karşılıklı arkadaşlık arasında bir ilişki olmasına rağmen, arkadaşlığın çocuğun mutluluğu için belirleyici olduğu, popülerliğin ise belirleyici olmadığı saptanmıştır. (Akt. Oral, 2007: 24)

Cleary, Ray, Lobello, Zachar (2002), ilköğretimde akran algılamaları ve bunun arkadaşlık üzerindeki etkisini değerlendirmişlerdir. İyi arkadaş veya en iyi arkadaş gruplarına dahil olduklarını belirten 17 erkek (2. ve 3.sınıf), 37 kız (2. ve 3.sınıf) toplam 54 öğrenci örnekleme alınmıştır. Öğrenciler; “Arkadaş Adayları Anketi”, “İlişki Kalitesi Anketi” ve partner gözüyle yapılan anketi cevaplamışlardır. Sonuçlara göre, öğrenciler en iyi arkadaşlarıyla diğer arkadaşlarına göre daha iyi iletişim kurmaktadırlar. Seçilen arkadaşlarına ise olumlu özellikler (sosyal becerilere

sahip, uyumlu, saldırgan olmayan, birlikte aynı türde aktiviteleri yaptıkları ve güvenilir olan) yükledikleri tespit edilmiştir. (Akt. Oral, 2007: 26)

Lillian M. Fawcatt ve Alison F. Garton (2005) akran işbirliğinin çocukların problem çözme yetenekleri üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, bilişsel olarak işbirliği yapan çocukların bireysel olarak çalışan çocuklara göre daha başarılı oldukları saptanmıştır. (Akt. Oral, 2007: 24)

Clark ve Bitle (1992), arkadaşlık beklentileri, orta çocukluk ve ilk ergenlik dönemindeki arkadaşlıklar üzerinde çalışmışlardır. 101 erkek ve 97 kız öğrenciye (3. ve 5. sınıflardan) sosyometrik test uygulamışlardır. Ayrıca “Arkadaşlık Beklentileri Ölçeği” ve “Arkadaşlık Değerleri Ölçeği” de uygulanmıştır. Araştırma, günümüzde orta çocukluk ve ilk ergenlik döneminde arkadaşlık beklentileri kalitesi ile arkadaşlıklar arasındaki ilişkiyi saptamaya yöneliktir. Sonuçlara göre, tercih edilen öğrencilerde cinsiyet ve sınıf farklılıklarının önemli olduğu görülmüştür. Kız öğrenciler; sadakat, nezaket, empati kurma, anlayış gibi özellikleri erkeklere göre daha çok ön planda tutmaktadırlar. Sınıflarda da şu bulgular ortaya çıkmıştır: 7. sınıflar 5.sınıflara göre; 5.sınıflara da 3.sınıflara göre daha çok empati beklemektedir. Kız öğrenciler erkeklere nazaran en iyi arkadaşlarında bulunması gereken özellikler konusunda çok fazla beklentiye girmektedir. Buna karşılık erkeklerin, daha çok, özgür olmakla ilgilendikleri ve büyük gruplar içinde olmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. (Akt. Oral, 2007: 28)

Barker ve Wright (1955), çalışmalarında çocukların yetişkinlere karşı yardım içeren ve çekimsiz hareketlerde bulduklarını; buna karşın yetişkinlerin baskın ve koruyucu olduklarını gözlemlemişlerdir. Bu iki yönlü ilişki çocuğun yetişkine bağımlılığının arttığını ve yetişkinin kontrol ihtiyacını ortaya koymaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 99)

Medrich (1982), Oakland California’da 764 altıncı sınıf öğrencisine, “Arkadaşlarıyla birlikteyken ne yapmayı seversin?” sorusunu yöneltmiştir. Amaç çocukların arkadaşları ile gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin sıralama yaptırmaktır. Çocuklar tek başlarına kalmak yerine arkadaşları ile özellikle fiziksel güç gerektiren aktivitelerde bulunmayı istediklerini belirtmişlerdir. Erkeklerin %45’i

kızların %26'sı takım sporlarına öncelik vermişlerdir. Genel oyunlar, bir yerlere gitme gibi güç gerektirmeyen etkinlikler kız öğrencilerin listesinde daha fazla yer almıştır. Bu aktivitelerin eve yakın yerlerde ve tek cinsle olması istenmiştir. (Akt. Uşaklı, 2006: 100)

Tortu (1984), çocukluk döneminde arkadaşlık ilişkilerinin sonlandırılması ile ilgili sebepleri şu şekilde tespit etmiştir. 1- En az bir tarafın sonlandırması (bu gönüllü bir harekettir) 2- Ayrılma, taraflardan birinin coğrafi olarak yer değiştirmesi (bu gönülsüz bir harekettir) Her iki şekilde de arkadaşlıkların sonlandırılması çocukların yaşamında önemli rol oynamaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 101)

Eason (1985), arkadaşlık üzerine yapılan çalışmaların gelişimsel ve davranışsal olarak iki kategoride toplandığını belirtmektedir. Araştırmacı, çalışmasında çocukların arkadaşlık statülerinin, arkadaşlık kavramı seviyesi ile uygun olan ve olmayan sosyal davranışların katkısını incelemiştir. Ölçümler sonunda arkadaşı olan çocuklar, arkadaşlık seviyesi ölçeğinde ve uygun sosyal beceriler değerlendirmesinde yüksek puan almışlardır. (Akt. Uşaklı, 2006: 101)

Zerbatany (1985), farklı arkadaşlık seviyelerindeki küçük çocuklar ve çatışma durumları üzerine yaptığı araştırmada sosyometrik statü, motivasyon ve problem çözme davranışları arasında karmaşık bir yapı olduğu sonucuna varmıştır. (Akt. Uşaklı, 2006: 102)

Cornsweet (1984), yaptığı çalışmada çocukların akran ilişkileri ile psikolojik uyumları arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Daha çok uyum sergileyen çocukların daha çok yaşıt etkileşimi olmaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 101)

Rizzo (1986), "Çocuklar okulda nasıl arkadaşlık kurar?" başlıklı araştırmasında, arkadaşlık kurmanın kişi içi ve kişilerarası süreçlere bağlandığını belirtir. Arkadaşlık gelişiminde; benlik gelişimi, arkadaşlık hakkında bilgi kazanımı ve pro-sosyal davranış gelişimi karşılıklı rol oynamaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 102)

Deegan (1990), farklı kültürlerden 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini, dinamizm, tür, ırk, etnik köken, cinsiyet ve sosyoekonomik statü

değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, adı geçen değişkenlerin çocukların arkadaşlık ilişkilerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir. (Akt. Uşaklı, 2006: 103)

Parker (1991), orta çocuklukta arkadaşlık ve arkadaşlığın niteliğini grup kabulü ve yalnızlık bağlamlarıyla incelemiştir. Düşük kabullü çocukların, güvenilir olma, aldırış etme, yakın ilişkiler kurma ve çatışma konularında eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kızların erkeklere göre arkadaşlık kalitesine ilişkin pek çok boyutta daha önde oldukları görülmüştür. (Akt. Uşaklı, 2006: 103)

Edwards'ın (1992) yaptığı araştırmaya göre karşılıklı ilişkilerde, arkadaşlık seçimlerinde sosyal ve kişisel özellikler, benlik kavramı, arkadaşlıktan beklentiler açısından benzerlikler vardır. (Akt. Uşaklı, 2006: 103)

Phillipsen (1994), çocukların arkadaşlık algılarının ve onların arkadaşlarıyla gerçek etkileşimlerinin birlikte incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bir çocukta ne kadar güçlü arkadaşlık algısı varsa etkileşimlerinin de o denli nitelikli olduğunu vurgulamaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 103)

Saper (1995), nedensel ve olumsuz olmak üzere iki durum altında stresin 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerine olan etkisini incelediği çalışmayı; geleneksel, geleneksel olmayan, tam ve azaltılmış şeklinde dört model altında analiz etmiştir. Analizlerin sonuçları, stresin ve depresyonun arkadaşlığa olumsuz etkisi olduğu yönündedir. (Akt. Uşaklı, 2006: 104)

Sun (1995), Çinli çocukların sosyal ağları üzerine yaptığı çalışmada arkadaşlığın akran grupları içinde kökleştiğini belirtmektedir. Araştırmacı Çinli çocukların arkadaşlık ilişkilerinin Amerikalı akranlarınınkiyle oldukça benzer olduğunu söylemektedir. Ancak Amerikalı çocuklardan farklı olarak Çinli çocukların sosyal statü ve yakınlaşmalarında akademik performansın baskın bir yeri vardır. Bir çocuk akademik anlamda ne kadar başarılıysa akran ilişkilerinin de o kadar güçlü olduğu söylenebilir. (Akt. Uşaklı, 2006: 104)

Gottmann (1986) küçük çocukların arkadaşlıklarında cinsiyet faktörünü ele almış ve şu sonuçlara ulaşmıştır. Üç yaşındaki çocukların arkadaşlarının yarısının karşı cinsten olduğu, beş yaş grubunda bu oranın yüzde yirmilere düştüğü, yedi yaş grubunda ise en iyi arkadaşın kendi cinsinden olduğu tespit edilmiştir. (Akt. Uşaklı, 2006: 104)

Asher ve Williams (1987) arkadaşlık ilişkilerinde reddedilmiş, popüler olmayan çocuklara, arkadaşlık eğitimi vererek beceri kazandırmayı denemişlerdir. (Akt. Uşaklı, 2006: 104)

Kupersmidt'in (1995) yaptığı araştırma, çocukların arkadaş seçimlerindeki öncelikleri tespit etmeye yöneliktir. Genel olarak çocukların arkadaşlarını kendilerine kişilik anlamında benzeyenlerden seçtikleri gözlemlenmiştir. Cinsiyet ve etnik köken çocukların arkadaşlarını seçmelerinde önemsedikleri iki kriterdir. (Akt. Uşaklı, 2006: 105)

Jelalian (1991) araştırmasında kızların arkadaşlık ilişkilerinin daha yoğun olarak yaşandığını ve duygusal bağın daha güçlü olduğunu vurgulamaktadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 105)

Rose ve Asher (1999) 4. ve 5. sınıflarda yaptıkları çalışmada kızların duygusal yakınlığa daha fazla değer verdiklerini görmüşlerdir. Araştırmacılar çocukların arkadaşlarıyla çatışma durumlarında kızların pro-sosyal hedefler ve stratejiler belirlediklerini, erkeklerin ise daha düşmanca davrandıklarını ve intikam peşinde olduklarını belirlemişlerdir. Aşırı öç alma tepkisi gösteren çocukların iyi arkadaşlar edinme olasılıklarının düşük olduğunu ve arkadaş edindiklerinde daha fazla çatışma yaşadıklarını vurgulamışlardır.(Akt. Uşaklı, 2006: 105)

Zarbatany (1996) tarafından yapılan çalışmada, öğrenciler aynı cinsiyetten olanlar bir arada olmak üzere üç kişilik gruplara ayrılmışlardır. Her grupta iki öğrenci birbirlerini önceden tanıyıp arkadaş olma şartıyla ev sahibi olarak belirlenmiştir. Üçüncü öğrenci ise diğer iki öğrenciyi tanışın tanımasın konuk rolünü üstlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerden kurulu gruplar yarışmalı bir oyuna tabi tutulmuştur. Sonuçta, oyun sırasında kızların konuk öğrenciyi oyuna davet ettikleri

buna karşın erkeklerin sadece oyunu kazanmaya odaklandıkları ve konuk ile ilgilenmedikleri görülmüştür. Ayrıca çocukların arkadaşlıkta ortak geçmişe önem verdikleri saptanmıştır. (Akt. Uşaklı, 2006: 105)

Romano (1997), yaptığı araştırmada 4. ve 5. sınıfta okuyan kız ve erkek öğrencileri kızdıran durumların başında akran ilişkilerinin geldiğini belirtmektedir. (Akt. Uşaklı, 2006: 106)

Jones (1997) yaptığı araştırmada oyunun rehberlik ve psikolojik danışma alanında kullanılabileceğini vurgulamıştır. Oyunun; öğrencinin okulu, öğretmenleri ve arkadaşları hakkındaki fikirlerini keşfetmeye yönelik faydalı bir araç olduğunu belirtmiştir. (Akt. Uşaklı, 2006: 108)

Coppock'un (1993) yaptığı araştırmada arkadaşlık ve benlik saygısını geliştirmek için oluşturulan grup çalışmalarında öğrencileri birbirlerine yaklaştıracak ve kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak tanıma, tanıtma, rahatlama gibi süreçlerin farklı oyun ve etkinliklerle gerçekleştirilebileceği yapılan araştırmada ortaya konmuştur. (Akt. Uşaklı, 2006: 108)

Emersen (1990), ABD'deki dört ilkokulda çatışmaların çözümünde kullanılan davranışları araştırmıştır. Öğrencilere, iletişim ve problem çözme becerileri verilmiştir. Amaç okuldaki akran grupları arasında şiddet eğilimini ve antisosyal davranışları en aza indirmektir. Veriler; arabulucuların gözlemlerinden, öğretmenlerden, öğrenci arabuluculardan, anlaşmazlık yaşayanlardan, sorunu olmayanlardan ve ailelerden elde edilmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin kendi arkadaşlarının çatışmalarının çözümüne yardımcı olabildikleri ve ayrıca okul ortamında da olumlu yönde değişim sergiledikleri saptanmıştır. (Akt. Uçar, 2003: 31)

Sarı (1997), ilkokul 4. ve 5. sınıflar üzerinde yürüttüğü deneysel çalışmasında 20'şer kişilik iki deney grubunu on iki haftalık grup rehberliğine tabi tutmuştur. Yapılan bu çalışma sonunda deney grubunda bulunan öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinin arttığı ve "Problem Tarama Listesi" ölçme aracıyla ortaya konan problemlerde azalma olduğu görülmüştür. Araştırmacı tarafından azaldığı belirtilen

problemlerden bir tanesi de arkadaşlık ve başkaları ile ilişki kurmadır. (Akt. Uşaklı, 2006: 122)

Bilgiç (2000), “Arkadaşlık becerisi eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yalnızlık düzeylerine etkisi” adlı çalışmasında, 15’er kişilik iki deney grubunda beş hafta süreli arkadaşlık becerisi eğitiminin sonuçlarını incelemiştir. Arkadaşlık becerisi eğitimi sonunda deney grubundaki öğrencilerin yalnızlıklarında anlamlı düzeyde bir azalma olduğu tespit edilmiştir. (Akt. Oral, 2007: 32)

Çetin, Bilbay, Kaymak (1999), sosyal beceriler programının, arkadaşlarınca düşük kabul gören, ilköğretim dönemindeki çocukların, akran ilişkileri ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın evrenini her biri benzer sosyoekonomik düzeyden, iki devlet okulunun 4. sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Arkadaşları tarafından düşük kabul gören çocuklardan oluşan örneklem, deney, ilgi-kontrol ve olağan-kontrol gruplarına rast gele bir şekilde atanmıştır. Sosyal beceri bilgisi testleri, sosyometrik derecelendirmeler, Sınıf Oyunu’nun öğretmen formu, çalışmanın ön ve son test ölçümleri olarak kullanılmıştır. Her iki çalışmada da öntest sontest deney ve iki kontrol grubu deseni kullanılmıştır. Deney grupları için, sosyal beceriler programı; ilgi kontrol grupları için yaratıcı düşünme programı geliştirilmiş; yalnızca ön ve son testi olan olağan – kontrol gruplarıyla ise herhangi bir çalışma yapılamamıştır. Programlar her dört ekibe ayrı ayrı uygulanıp; haftada bir kez olmak üzere on hafta sürmüştür. Her oturum bir ders saati sürmüştür. Araştırma bulguları okullara göre farklı sonuçlar göstermiştir. Deney grubundaki çocukların sosyallik, soyutlanma ve saldırganlık puanlarında yapılan çalışmaya bağlı herhangi bir kazanım olmamıştır. Deney öğrencileri, kontrol gruplarındaki çocuklara kıyasla daha fazla sosyal beceri bilgisi kazanmıştır. Bir okulda ise arkadaşlarınca daha fazla kabul görme eğilimi göstermiştir. (Akt. Oral, 2007: 31)

Tezer’in (1999) Orta Doğu Teknik Üniversitesinde, 267 öğrenciyle yaptığı araştırmanın sonucunda çatışma çözme biçimlerinde birinci sırada, zorlama biçimini, ikinci sırada ise kaçınma biçimini en çok kullandıkları görülmüştür. (Akt. Uçar, 2003: 30)

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, betimsel yöntem esas alınmıştır. Çalışmamız; “arkadaş” olgusunun çocuğun hayatındaki rolünü, çocuk edebiyatı ürünlerinin niteliklerini, “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı seride “arkadaşlık” ile ilgili iletileri ele alan bir kaynak taramasıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini çocuk edebiyatı ve çocuk psikolojisiyle ilgili kaynaklar ile Muzaffer İzgü’ nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı öykü dizisindeki on dokuz eser oluşturmaktadır.

Muzaffer İzgü’ nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı öykü dizisindeki 19 kitapta 78 anlatı bulunmaktadır. Çalışmamızın örneklemini ise 19 kitapta yer alan 52 anlatı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmamıza yön veren veriler, kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Çocuk edebiyatı, çocuk psikolojisi ve gelişimi ile ilgili kaynaklar için kütüphanelerden yararlanılmıştır. Muzaffer İzgü’ nün öykü dizisi yayınevinden temin edilmiştir. Konu ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunan tezlere Yüksek Öğrenim Kurulu’ nun elektronik tez tarama arşivi vasıtasıyla ulaşılmıştır.

Kaynaklar incelenmiş, gerekli notlar alınmış ve değerlendirme yapılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı seri

“arkadaşlık” kavramı ile ilgili iletiler bakımından incelenmiş, bulgular bir plan dahilinde çalışmadaki yerini almıştır.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Çalışmamızda, öncelikle çocuk edebiyatının çocuğun hayatındaki yeri, “arkadaşlık” kavramının çocuğun gelişimindeki rolü tespit edilmiştir. İkinci aşamada çalışmamıza esas teşkil eden öykü dizisindeki tüm öyküler incelenmiş ve “arkadaşlık” temasının doğrudan ya da dolaylı olarak verildiği bölümler tespit edilerek yorumlamaya gidilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Dizisinde Arkadaşlık Kavramı ile İlgili İletiler

4.1.1. Okul Çağı (7- 11 yaş) Çocuğunun Özellikleri

Çocuk kitaplarının, çocuğun kişilik gelişimini ve toplumsal gelişimini etkilediğini çalışmamız boyunca vurguladık. Öykülerimizin hitap ettiği yaş grubunun (+7) genel özelliklerini ve bu özelliklere bağlı olarak devreye sokulabilecek uygulamaları ortaya koymanın yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Freud’un, “psikoseksüel dönemler” olarak ele aldığı gelişim dönemlerinden biri “latans dönem” dir. Bu dönem 7- 12 yaş grubunu kapsar. Bu dönemde çocuğun okula başlamasıyla beraber ilgisi daha çok öğrenme, yeni şeyleri ve çevreyi tanıma ve yeni insanlarla ilişkiler kurmaya yönelir. Kızlar kız arkadaşlarına, erkekler ise erkek arkadaşlarına daha yakındırlar. Bu durum çocukların cinsel ilgilerinin son bulduğu şeklinde yorumlanır ancak bu dönem çocuklarının kendi

cinsiyetlerindeki ve karşı cinsten olanları tanımaya devam ettikleri bir dönemdir.(Bayhan ve Artan, 2005: 200)

Erikson, “psikososyal teorisi” nde 6- 11 yaş arası dönemi “Başarıya karşı aşağılık duygusu” olarak adlandırmakta ve bu dönem çocuğunun özelliklerini şöyle açıklamaktadır: Okul yıllarında çocuklar arkadaşları ile çeşitli çalışmalar yaparlar, kendilerinin ve çevrelerindeki insanların kapasitelerini fark ederler, sorumluluk duygusu geliştirirler ve iş bölümünün önemini kavrarlar. Bu dönemin tehlikesi, kendine güveni yetersiz olan çocukların aşağılık duygusu geliştirmesidir. Bu duygu, aile, çocuğunu okul hayatına yeterince hazırlamadıysa veya arkadaşlar ve öğretmenler ile aşırı olumsuz deneyimler yaşandıysa ortaya çıkar. Bu dönemde ailenin ve özellikle okuldaki bireylerin rolü çok önemlidir. (Bayhan ve Artan, 2005: 206)

Piaget, taksonomisinde 7-11 yaş arası dönemi “somut işlemler dönemi” olarak tanımlar ve dönemin özelliklerini şu şekilde ortaya koyar: Bu dönemde çocuklarda mantıksal düşünme ve somut nesnelere kullanarak problem çözme yeteneği gelişir. Çocuklar soyut kavramları kullanmaya başlarlar, ancak bu kavramların içini tam anlamıyla dolduramazlar. Bu dönem, zihinsel işlem yapma yetisinin gelişmediği dönem ile mantığını kullanarak muhakeme yapabilme dönemi arasında bir köprü görevindedir. Çocukların okuyacağı kitaplar, dönemin gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Soyut kavramlar çokça kullanılmamalı, öğrencilerin günlük hayatta öğrendiklerini merkeze alan, onların ilgilerine cevap verebilecek masal, öykü, gülmece, şiir vb. kitaplar tercih edilmelidir. (Güleryüz, 2006: 8)

Robinson ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada, 7-11 yaş grubu çocuklarının korku duydukları durumlar şöyle açıklanmıştır: karanlık, canavarlar, kaybolmak, çocuk kaçıran insanların eline düşmek, yalnız kalmak, hırsızlar, silahlar ve tabancalar, kötü rüyalar, vücudunun zarar görmesi veya kazalar, cezalar, yabancılar, sınavlar. Çocukların bu tip durumlardan etkilendiği göz önüne alınarak, onları, olumsuzluklardan uzak çocuk edebiyatı ürünleriyle tanıştırmak uygun olacaktır. (Bayhan ve Artan, 2005: 233)

Gökşen (1980), okul çağındaki çocuğun okumaktan zevk aldığı çocuk edebiyatı ürünlerini, “masal çağı”, “serüven çağı” ve “soyut konulara eğilim çağı” olarak üç başlık altında değerlendirmiştir. Çocukların masallara olan ilgisi küçük yaşlarda başlamakta ve 8-9 yaşına kadar sürmektedir. Kız ve erkek çocuklar arasında okuma konuları ve eğilimleri açısından bu dönemde farklılıklar gözlenmez. İlkokulun ilk sınıflarında çocukların; kahramanı çocuk olan öykülerle, hayvan ve tabiat konulu öykülerden, masal ve efsanelerden hoşlandıkları görülür. Serüven çağı 9-10 yaşından itibaren başlar ve 12-13 yaşına kadar devam eder. Bu dönemde erkek çocukları, gezi, tarih, kahramanlık konulu öykülerden ve bilgi veren kitaplardan zevk alırken; kızlar ev ve okul hayatı ile ilgili anlatılara, yararlı bilgiler içeren kitaplara ilgi duyarlar. Soyut konulara eğilim ise 13 yaş ve sonrasında içine alan bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar, soyut, fikrî, hissî eserlere yönelirler. (Gökşen, 1980: 20-21)

Bu yaş grubundaki çocuklar bağımsız olmayı isterler ancak bu özgürlüğün yanında ailelerinden ilgi görmeyi de beklerler. Bir gruba ait olmak, yeteneklerine değer verildiğini görmek hoşlarına gider. Arkadaşlarının kendileri ile ilgili görüşlerini önemserler. Sosyal anlamda kıyaslama yapmaya başlarlar; kendi görünümleri, beceri ve davranışlarını diğerlerinin bakış açısıyla yorumlamaya çalışırlar. Çocukların saldırganlık eğilimleri de okul döneminde azalma gösterir. “Bunun nedeni çocuklardaki egosantrik düşüncenin yerini yavaş yavaş empatiye bırakmasıdır. Çocuklar artık kendilerini karşısındakinin yerine koyabilmekte, karşısındaki ile uzlaşmak için olumlu yollar bulabilmektedirler.” (Bayhan ve Artan, 2005: 227) Bununla beraber, bu yaş grubu çocukları etkiye çok açık olduklarından bazen arkadaşlarının istediği iyi veya kötü şeyleri çok kolay benimseyebilirler. Arkadaşları baskı ile onlara bazı şeyleri kabul ettirebilirler. Bu durum, arkadaşlık ilişkilerinin en olumsuz etkilerinden biridir.

Bu dönemde, başarıyla özdeşim kurabileceği, iyi geliştirilmiş kahramanların yer aldığı edebî ürünler ile çocuk tanıştırılmalıdır. Bu çalışmalar çocukların özgürlük isteklerinin yanıtlanmasında, duygusal tepkilerinin azalmasında, iyi- kötü ayrımını doğru şekilde yapmasında etkili olabilir.

Toplumsal gelişim özellikleri açısından konuya yaklaşacak olursak şunları söyleyebiliriz: Çocuklar çevreden övgü dolu sözler duymak, yeni arkadaşlıklar kurmak, kabullenilmek ve değer görmek isterler. Çocuk kurduğu arkadaşlıklar sayesinde yaşama dair deneyimler kazanır; kendi duygu ve düşüncelerini fark etmeye, çevresindekiler ile kendi durumunu irdelemeye başlar. Bu dönemde insanların farklı karakterlerde olabileceğini, değişik tutum ve davranışlar sergileyebileceğini sezdiren, arkadaşlık ve dostluğun önemini anlatan masal ve öyküler ile çocuğun tanıştırılması gerekir. Bu yaş grubunda çocuk yaşlılarının başından geçen serüvenleri okumaktan, o serüvenlere dahil olmaktan zevk alır. Öykülerdeki karakterlerin ilginç olması, iyi geliştirilmiş olması ve en önemlisi de gerçekçi olması gerekir.

Öykülerde çocuklara verilmesi gereken iletilerin başında gelenlerden bir de “arkadaşlık” ve “arkadaşlığın önemi” dir. Bu bağlamda çalışmamıza örnek teşkil eden yazarımız Muzaffer İzgü, eserlerinde bu olaya dikkat çekmek, çocukları bu konuda bilinçlendirmek için “arkadaşlık” kavramına oldukça fazla yer vermiştir. (Uçar, 2006)

Yazarın “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı 19 kitaplık dizisi çocukları düşündürmesi ve geleneklerimizi yansıtması gibi nitelikleriyle incelemeye değerdir.

4.1.2. “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Serisinde “Arkadaşlık” Kavramı

Serimizin ana karakteri, kendi deneyimlerini, çevresindekilerle ve özellikle de çocuklarla paylaşmak isteyen, sevgi dolu, yaşlı ve yalnız bir kadındır. Günümüzde alabildiğine yalnızlaşmakta ve değerlerini yitirmekte olan, gününbirlik dostlukların peşinden koşan yeni nesli, yaşamından güzel örnekler sunarak kuşatmak ister. Gençlere sosyal, kültürel, ahlâki ve ailevi kuralları öğretmekten ziyade sezdirmeyi bir görev olarak görür.

Anneanne; kızı Nebahat, damadı Fazlı, torunları Metin ve Oya ile aynı evi paylaşmaktadır. Bu evin vazgeçilmez bir rengi daha vardır: anneannenin kedisi Tekir. Okuyucu olarak, öyküleri küçük torun Metin'in ağzından dinleriz.

4.1.2.1. Anneanne- Torun Arkadaşlığı

Anneanne yalnız bir kadındır ancak kendisiyle ve çevresiyle barışıktır. Kendini yaşıyla sınırlamayan, yeniliklerin içinde olmak için çaba harcayan bir kadındır. Aynı evi paylaştığı aile fertlerine rağmen tek başınadır. Hikmet Hanım geçmişinde çok güzel ilişkiler kurmuşken günümüzün mesafeli ilişkileri onu da etkilemiştir. Bu sebeplerdir ki boş zamanlarını değerlendirmek, yalnızlığından biraz olsun sıyrılmak için mutlaka kendine bir iş bulur.

Anneanne modern yaşamın içe kapanmış, çevresiyle iletişimini kesmiş, yalnız insanının karşısına güzellikleri yaşatmayı hedefleyen kimi zaman günün getirileriyle çelişen, kimi zamansa bunlara ayak uydurmuş, tamamen iyi niyetli ve çocuk ruhundan anlayan, onlarla aynı dili konuşabilen yaşlı bir kadın olarak çıkar.

Torun- anneanne arkadaşlığı öykülerde imrenilecek bir şekilde işlenmiştir. Serinin birinci kitabının ilk öyküsünde anneannesiyile ilgili düşüncesini Metin şöyle dile getirir:

“... bazen birden bire çocuklaşması yok mu, işte o zaman annem çok kızar. Bizse anneannemin çocuklaşmasını daha çok severiz.” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 7)

Hikmet Hanımı en çok dinleyen, ona en çok zaman ayıran Metin'dir. Hikmet Hanım'da bunu bildiği için sıkıntılarını, özlemlerini küçük dostu ile paylaşmaktadır.

“Anneannemi her zaman en çok ben dinliyordum. O da şimdi bunun acısını çıkarıyor, sanki salt bana anlatıyordu. Arada bir ötekilere de göz ucuyla bakıyor, dinleyip dinlemediklerini izliyordu.

Canım anneanneciğim tatlı tatlı anlatıyordu.” (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 18)

Ev halkı zaman zaman anneanneyi eleştirmekte, isteklerini çeşitli mazeretler üreterek geçiştirmektedir. Böyle durumlarda anneannenin en büyük destekçisi torunu Metin'dir. Hikmet Hanım bir ara tüm aileye kazak örmeye niyetlenir ancak görünen odur ki kazaklar bir türlü bitmeyecektir. Bu durum Hikmet Hanım'ın, ev halkının şakalarına maruz kalmasına neden olur. Küçük torun Metin'de bu takılmalara katılınca anneanne küser ve odasına kapanır. Metin üzgündür; rüyasında anneannesini görür.

“Düşümde anneannemi gördüm, böyle dudaklarını sarkıtmış, bana hiç bakmadan ‘Onlara katılıyorsun, sen benim en yakın arkadaşım değil misin?’ diyordu.” (Anneannemin Apartman Kuzusu, 2007: 117)

Anneannenin çocuk ruhlu olduğunu lunaparka gitmek istemesiyle bir kez daha görürüz. Anneanne- torunun lunaparkta geçirdiği güzel zamanlara tanık oluruz.

“ -Az önce uçan biz miydik?

-Bizdik ya Metin, amma uçtuk ha...

- Anneanne, insan hani düşünde uçar ya onun gibiydi.

-Aynı Metin, aynı öyle.” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 87)

Güne ayak uydurmak, yenilikleri yaşamak Hikmet Hanım için önemlidir. Yapmak istediği her şeyi, hayallerini ilk olarak Metin'le paylaşır. İsteklerinden biri de uçağa binmek ve yeryüzünü yukarıdan izlemektir.

“-Metin ben uçmak istiyorum, dedi.

-Uçağa binmek istiyorum.

-Hem de seninle Metin, ikimiz yan yana, pencerenin yanında.”

(Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 63)

Öykülerde, orta halli, memur bir ailenin tipik yaşamı yansıtılır. Anneanne üç aylığını alınca, torunu Metin başta olmak üzere ev halkına küçük hediyeler alır. Bunlardan birinde Metin'in hediyesi sarı bir bisiklettir. Aslında Metin'in uzun zamandır istediği ama şartları bildiği için ailesinden talep edemediği bir bisiklet. Anneanne bisikleti alınca en az Metin kadar heyecanlanmıştı. Çünkü kendisi de

bisiklete binmeyi öğrenmek istemektedir. Bisikletin heyecanı anneanneye şöyle yansımıştır:

“Her gece uykusunun gelmediğini söyleyen anneannem bu gece benden önce uyumaya başlamıştı. Öyle mutlu uyuyordu ki. Kurduğumuz düşler onu baştan benim gibi çocuk yapmıştı ve işte çocuk gibi hemen uyumuştum.” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 116)

Serinin dokuzuncu kitabı “Anneannem Dans Kraliçesi” nde anneanne-torunun paylaşımını yine görürüz. Anneanne eskinin hamam sefalarını anlatır uzun uzun ve torununa bu güzelliği yaşatacak bir ortam hazırlar.

Anneanne uykusunun bölündüğü gecelerde soluğu Metin’in yanında alır. Metin’de anneannesinin yatağında, onun anlattığı masalları dinleyerek uyumaktan keyif almaktadır.

Bir defasında Metin hastalanır ve okula gitmemeye karar verir. Anneanne torununun rahatsızlığından dolayı üzgündür ama bir yandan da sevinmektedir.

“Anneannem de üzülüyordu ama onun başka bir sevinci vardı. Bu koca günü benimle birlikte geçirecekti. Eh artık beni sağaltmak için neler neler yapardı... ” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 13)

Metin’in kendisini biraz iyi hissetmesiyle iki arkadaş kendilerine eğlenecek bir ortam yaratırlar. Anneanne süslenir, torun ise bu isteğine karşı çıkmayan can arkadaşını bir kez daha keşfeder. Bu olay ikilinin arasında sır olarak kalmalı, bu paylaşımından kimsenin haberi olmamalıdır.

“-Sakin annene, babana, ablana söylemeyeceksin tamam mı? Söylersen bir daha seninle hiç konuşmam.

-Söylemeyeceğim anneanneciğim, söz, dedim.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 31)

Hikmet Hanım için Metin'in istekleri hep ilk sıradadır. Kumaştan çok güzel çiçekler yapar. İlk yaptığı çiçek ise papatyadır ve bunun sebebi Metin'in en sevdiği çiçeğin papatya olmasıdır.

Anneanne zaman zaman bir şeyler yapmaya karar verir, ancak ne yapacağını ev halkına bir türlü söylemez. Küçük ipuçları verir, ev halkını meraklandırır ama söylememekte direnir. Metin böyle anlarda anneannesini sıkıştırır ve ondan yapacağı her neyse öğrenmeye çalışır; anneannesinin gözünde farklı bir yeri olduğunu farkındadır. “Bana da mı söylemeyeceksin?” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 47) diye ısrar ettiğinde Hikmet Hanım'ın ağzından tasarıları bir bir dökülecektir.

Anneannesinin gözünde ayrıcalıklı bir yeri olduğunu, Metin başka bir bölümde şöyle ifade eder:

“Sandığımı karıştırdığımı, kapısını kilitlemesinden anlamışım. Çünkü sandığımı karıştırırken kimsenin yanında bulunmasını istemezdi. Ama ben ayrıcalıklıydım.” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 52)

Başka bir öykümüzde anneanne tek başına geziye çıkar ve Metin onu çok merak eder. Ablası Oya, Hikmet Hanım'ın kendine bir arkadaş bulup gittiğini söyleyerek Metin'e takılmaktadır, o ise bunu kabullenemez. “Onun en yakın arkadaşı benim.” diyerek tepkisini dile getirir. Anneanne, habersiz gittiği geziden döndüğünde aralarında yaratılan tablo var olan bağın bir göstergesidir.

“Koşuverdim hemen, apartman merdivenlerini atlaya atlaya indim. Sanki aylardır birbirimizi görmemiş gibi sarıldık.

- Ay Metin, ne çok özlemişim seni, ay aman ay!...” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 82)

Tek başına yaptığı bu gezi anneannenin hiç içine sinmez. Arkadaşı Metin'de bu güzelliğe ortak olmalıdır.

“Anneannem bu gezinin tadına doyamamış ama bensiz de içine sinmemiş. ‘Acaba’ demiş, ‘Niçin bu geziyi bir kez daha Metin’le birlikte yapmayalım?’ ” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 85)

Metin’de anneanesiyle zaman geçirmekten mutludur.

“Ben cumartesi günlerini çok seviyorum. Çünkü anneannemle birlikte yürüyoruz. Her zaman evde yan yanayız ama yürürken daha çok yan yanayız. Çoğu zaman da ele ele tutuşuyoruz. Birbirini çok seven iki arkadaş gibi.” (Anneannemin Konuk Kedisi, 2007: 11)

Aradaki bu güçlü bağ Hikmet Hanım’ın rahatsızlanıp hastaneye yatması ile de kendini belirgin bir şekilde gösterir. Evde anneannenin yokluğu en çok Metin’i etkiler ve duygularını şu cümlelerle dile getirir:

“.... Anneannemi özledim. O benim anneannem değil ki arkadaşım, masal arkadaşım, öykü arkadaşım, kahkaha arkadaşım, macera arkadaşım.” (Anneannem Hayvanlar Arasında, 2007: 98)

Yanında anneannesinin olduğunu hayal eden Metin bu kez anneannesinin ağzından şu masalı duyar gibi olur:

“Bak dinle, bir varmış bir yokmuş, bir anneanneyle bir de torunu varmış. Torunun adı Metin’miş, anneannenin adı Hikmet’miş. Anneanne ve torun birbirlerini öyle çok severlermiş ki... sanki ikisi, anneanne torun değil de arkadaş gibiymişler. Metin ona okulda olan şeyleri anlatırmış, anneanesi de ona kendi çocukluğunu anlatırmış, birlikte ıhlamur içerleşmiş, meyve yerlermiş.” (Anneannem Hayvanlar Arasında, 2007: 101)

Buraya kadar öykülerden derlediğimiz ve “anneanne- torun” ilişkisini sergilemek istediğimiz kısımlar ile ilgili şöyle bir değerlendirme yapabiliriz: Çocuğun sosyalleşmesi aile içinde başlar. Çocuk, anne- baba, kardeş, ailenin diğer büyükleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi örnek alır. Sağlıklı bir yakın çevre ve doğru iletişim örnekleri sosyal iletişim problemi yaşamayan bireylerin varlığını beraberinde getirir. Dolayısıyla önemli olan çocuğun ihtiyacını karşılayacak sosyal modellerin varlığıdır. Öykülerimizin çocuk kahramanı Metin ilişkilerin sevgi ve saygı çerçevesinde sürdürdüğü bir aile ortamına sahiptir. Ana karakter Hikmet Hanım Metin’e bir arkadaş gibi yaklaşmakta ve onun çocuk ruhuna hitap edebilmektedir. Anneanne ile Metin arasındaki güçlü arkadaşlığın formülü, yaşlı kadının günlük yaşamdan hiç kopmayışında yatmaktadır. Anneanne hiçbir öyküde çocuğu kendine bağımlı hale getirme çabasına girmez. Akranları ile olan iletişimini arttırmak içinse

torununa ortamlar yaratmaya çalışır. Öykülerin hitap ettiği yaş grubu için akran arkadaşlığı daha popülerdir. Ancak İzgü'nün bu öyküleri yaş farkı fazla olsa da iletişim kurmanın, güzellikleri paylaşabilmenin mümkün olduğunu göstermektedir.

4.1.2.2. Sosyal İlişkileri ile “Hikmet Hanım” Karakteri

Anneanne üç aylık emekli maaşını alacağı günleri ipe çeker. Bunun nedeni para alacak olması değildir. Hikmet Hanım için önemli olan maaş kuyruğunda tanıştığı, iyi anlaştığı arkadaşı Atiye Hanım'ı görmektir.

Metin, anneanesi ile Atiye Hanım arasındaki bağı anlamlandıramamaktadır.

“... banka günü yaklaşınca Atiye Hanımdan söz etmesi yok mu, dayanılır gibi değil. Biliyorsunuz canım, anneannemin bankadaki kuyruk arkadaşı. Hani paralarını almak için kuyruğa giriyorlar ya, işte orada arkadaş olduğu, bilmem kaç yıldır birlikte aynı gün para aldıkları bir teyze.” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 89)

Hikmet Hanım, maaş günleri bankaya erkenden gitmek ister. Gereğinden erken yollara dökülmesine sitem eden kızına şu yanıtı verir:

“Ühüüü bir görsen sen orayı. Hem şimdi Atiye Hanım gelmiş, beni bekliyordur, kuyruğa birlikte girelim diye.” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 90)

Atiye Hanım'ın aylığını almaya bir süredir gelmemesi Hikmet Hanım'ı çok üzer. Evdekilerin Atiye Hanım'ın vefat etmiş olma ihtimalini dile getirmeleri anneanneyi kızdırır. Aslında aynı düşünce onun da aklına gelmektedir ama bunu kendine bile itiraf etmekte zorlanır.

“Mutlaka hastadır, onun için gelmiyordur, ama bu kez gelecek. Gelecek değil mi Metin?” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 91) Rüyasında Atiye Hanım'ı görür. Onu karşısında görme isteği de son derece artmıştır. Bankaya gittiği bir gün banka memurunun Atiye Hanım'ın iyi olduğunu ve selamlarını iletmesi ile Hikmet Hanım içindeki kötü histen kurtulur.

“Çok mutluydu anneannem. Kardeşinden haber almış gibi seviniyordu.” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 101)

Metin anneannesinin Atiye Hanım ile olan yakın ilişkisinin ve paylaşımının anlamını yavaş yavaş kavramaya başlamıştır. Anneannesinin not bırakarak evden ayrıldığı bir günde Metin onu merak eder ve aklına Atiye Hanım'ın yanına gitmiş olabileceği gelir.

“Atiye Hanım'ın telefon numarasını biliyordum. Bazen anneannemle konuşurlardı. Bir kez anneannem ararsa, iki ay sonra bu kez mutlaka Atiye Hanım arardı. Anneannemin telefonda konuşurken bazen güldüğünü bazen de ağladığını duyardım.” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 76)

Tabi ki Hikmet Hanım'ın anlatılar yoluyla tanıdığımız tek arkadaşı Atiye Hanım değildir. Canı sıkıldığında yanında olmaktan keyif aldığı kişilerden biri de Müzeyyen Hanım'dır. Günün bir getirisi olarak yalnızlığın ne olduğunu anlayan Hikmet Hanım bu sıkıntısını ve Müzeyyen Hanım'da ne bulduğunu şöyle anlatır:

“...Eskiden mahallede herkes birbirini tanırdı. Herkes birbirinin acısına sevincine ortak olurdu. Birinin acısı olsa, öteki komşular değil, bütün sokak, bütün mahalle onların yanına koşardı. Gürültü etmezlerdi, gramfon çalmazlardı. Her şeyden önce saygı vardı. Herkes birbirini rahatsız edeceğinden korkardı. Birinin hastası olsa, herkes o evdeydi. Ya şimdi, aynı apartmanda oturanlar bile birbirlerini tanımıyorlar, ancak merdivenlerde merhaba diyorlar, onu da çatık kaşla diyorlar. Şu karşı apartmanda kimler oturur, birkaç gün önce bitişimizdeki apartmandan taşınanlar kimlerdi, yeni gelenler kimler, biz bile bilmiyoruz. O taşınıp gidenlerin arkasından bir kişi bile ağlamadı. Oysa eskiden mahalleden biri taşınacak olsa ühüüüü bütün mahallenin insanı orada birikirdi, eşyaları konu komşu arabaya yüklerdi, tam araba hareket ettiğinde, bir ağıttır başlardı. Şimdi ne gelenden haberi oluyor insanların, ne gidenden..... Siz bana dersiniz ikide bir Müzeyyen Teyzenin yanına gidip de neye ağlarsınız diye, işte biz bunlara ağlıyoruz oğlum. Bu eski dostluklara ağlıyoruz, eski komşuluklara...” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 122-123)

Metin anneannesinin arkadaşı Müzeyyen Teyzeyi ve onunla paylaştığı anları farklı öykülerde okura şu şekilde yansıtır:

“Müzeyyen Teyze anneannemin arkadaşıydı, iki ev ötede otururdu, anneannem gibi yaşlıydı. Bazı günler biraraya gelir, ağlarlar, kocalarını anlatırlardı. Daha hiç anlaşılmadıklarını görmedim. Onun için birbirlerine darılmazlar. O ona; ‘Hikmet Hanımcığım’ der, anneannem de ona ‘Müzeyyen Hanımcığım’, der, fısıl fısıl konuşurlardı. ” (Anneannemin Gramfonu, 2008: 43-44)

“Şu Müzeyyen Teyze var ya, hani anneannemin sık sık oturmaya gittiği, kendi yaşındaki Müzeyyen Teyze. Aman bir sever anneannem Müzeyyen

Teyzeyi, bir sever; üstüne toz kondurmaz, hiç söz söyletmez. ‘Ay anneanne, niçin çok seviyorsun Müzeyyen Teyzeyi?’ diye sorduğumuzda; ‘Niye sevmeyeyim ayol?’ diye yanıtlar bizi. ‘Siz hiç benimle oturup ağlıyor musunuz? Ama biz Müzeyyenciğimle oturup ne güzel ağlıyoruz.’...İki yaşlı kadın, ne söyleseler ağlarlar, mendille gözlerini kurularlar.....Ama en çok anılarına ağlarlar.” (Anneannemin Gramofonu, 2008: 51-52)

Hikmet Hanım hazırladığı yiyecekleri Müzeyyen Hanım ile paylaşmaktan mutlu olur. (Anneannemin Gramofonu, 2008: 110) Alışverişe gideceği zaman da bir ihtiyacı olup olmadığını öğrenmek için kendisine uğrar. (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 41) Eskiye özlem duyup hamama gitmeye karar verirken kurduğu düşte Müzeyyen Hanım’a da yer vardır. Hikmet Hanım ile Müzeyyen Hanımın hamamdaki mutlulukları anlatıya şöyle yansır:

“Anneannem de, Müzeyyen Teyze de taslarını yalağa daldırıp daldırıp suyu başlarından aşağıya dökmeye başladılar. Beni unutmışlardı. Öyle ivedi döküyorlardı ki, bir ara iki arkadaş birbirlerine tas tas su atmaya başladılar. Gülmekten kırılıyorlardı.” (Anneannem Dans Kraliçesi, 2007: 68)

Anneanne yenilikleri, zaman zaman zor olsa da, kabullenen bir kadındır. Aile bireyleri ona bir cep telefonu alır. Hikmet Hanım’ın yönlendirmesiyle artık Müzeyyen Hanımın da bir cep telefonu vardır.

“Eh artık anneannemin sevincine diyecek yoktu. Annemle bir dakika bile konuşamıyordu. Ablamla da konuşamıyordu. Ama Müzeyyen Teyze’yle ne güzel konuşuyordu.... Evin içinde çınlayan kahkaha sesi duyulunca, anneannem; ‘Ay beni arayan kim bakalım?’ diyor, telefonunu açıyordu. Müzeyyen Teyze’den başka arayanı olmuyordu ama anneannem çok mutluydu. Müzeyyen Teyze’nin de mutlu olduğunu anneannem söylüyordu.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 24)

Bir anlatıda okuyucu, Hikmet Hanım’ın arkadaşı Rukiye Hanım ile tanışır. Rukiye Hanım anneanne için oldukça önemlidir. Ancak oturdukları semtlerin uzak oluşu ve Rukiye Hanım’ın çocuklarının onunla yeterince ilgilenmemesi aralarındaki iletişimi zorlaştırmaktadır. Beş yıllık bir ayrılıktan sonra Hikmet Hanım kızı Nebahat’tan kendisini arkadaşına götürmesi için yardım ister. Niyeti arkadaşına gidip bir gece de yatıya kalmaktır. Kızı yatıya kalmaması gerektiğini, artık herkesin düzeninin kendine göre olduğunu vurgulamaktadır.

“Doğru, şimdi Rukiye bize gelse, bizde yatmak istese, yatağımız mı var? Ama olsun, ben onu kendi yatağında yatırırım. Ühüüüü, bizim çocukluğumuz, genç kızlığımız hep Rukiye’yle birlikte geçti.” (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 72)

“İlkin onun düğünü olmuştu, aman ben bir çalışmışım onun düğününde, bir çalışmışım, öz kardeşim olsa öyle çalışmazdım.” (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 73) diyerek Rukiye Hanım’ın kendisi için ne denli önemli bir arkadaş olduğunu vurgulamaktadır.

Anneanne yıllar sonra arkadaşıyla karşılaşacak olmanın mutluluğunu yaşamakta ve bu görüşme için özenle hazırlanmaktadır. Kıyafetiyle, ayakkabısıyla düzgün bir şekilde arkadaşının karşısına çıkmak istemektedir. Karşılaşma anında iki kadın birbirlerine sarılıp hüngür hüngür ağlarlar. Geçmiş günleri yâd ederler. Bu buluşmaya tanıklık eden Metin gördüklerinden etkilenir.

“Ne çok anıları vardı. Anneannem çantasından canlı anılar çıkarıyordu. Bir yastık örtüsünün sağlam kalan işlenmiş işi. Anneannem:
-Ya bak, sen işleyip bana hediye etmiştin Rukiye kardeşliğim bunu, diyordu.” (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 88)

Anneanne geçmişinde yaşanan ne varsa ve bu yaşanmışlıklarda kimler yer alıyorsa hepsine değer vermekte, özlem duymaktadır.

“Çok sevdiğim arkadaşlarıma güneşli yüzükler yapar hediye ederdim. Kolyeler de yapardım, boncuklardan, kirazlar, armutlar, meşe yaprakları... Bir arkadaşıma bilezik yapmışım, tastamam bir hafta uğraşmıştı onu yapmak için, nakış işler gibi dizmişim boncukları. Bir lale tarlasıydı yaptığım. Yıllar sonra o Müfide’ yle karşılaştığımda bana hala o bileziği sakladığımı söylemişti.” (Anneannem Hayvanlar Arasında, 2007: 66-67)

Kendisine alınan cep telefonu anneanne için bir umut olmuştur. Belki de bu küçük cihaz geçmişiyle arasında bir köprü vazifesi görecektir.

“O kasabadaki, çocukluk arkadaşlarımdan biri arar belki Metin, dedi. Hı, numaramı bulur. ‘ Sen misin Hikmet, beş taş oynadığımız Hikmet misin? Hani seninle bir gün elma ağacına çıkmıştık, kırmızı kırmızı elmalar toplamıştık.’ der. Belki de Semiha arar, yaz boyunca evimizin önündeki dut ağacının altında salata yapıp yediğimiz Semiha...” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 21)

Semiha, Hikmet Hanım’ın çocukluğunun geçtiği yerde çok sevdiği bir arkadaşısıdır.

“İlk kar, yılda bir kez yağar. Komşumuzun kızı Semiha bana seslenirdi. Annem zaman koşulu koyardı: ‘Yalnız beş dakika Hikmet, sonra soğuk alırsın, hasta olursun.’, derdi. İşte o beş dakika Semiha’yla el ele tutuşur karın altında koşardık.... Annem kızardı ‘Sana beş dakika dedim, tam yarım saat olmuş.’ Annemin yüzüne saf saf bakardım... Olmuş mu?

Peki, o yarım saat biz Semiha'yla neredeydik? Bir düştüydük. Düşte zaman kavramı olmaz ki. Annem bilmiyor mu bunu?" (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 90)

Başta da belirttiğimiz gibi anneanne Hikmet Hanım çağın getirisi olarak yalnızlaşmıştır ancak yine de arkadaşlarına değer veren, elinden geldiğince onlarla görüşmeye çalışan bir tavır sergiler. Anlatılardaki bu örnekler sayesinde çocuklar uzun soluklu dostlukların değerini ve insanın insana her zaman gereksinim duyabileceğini öğrenir.

Hikmet Hanım çevresindeki insanlarla diyalog kurmayı seven, sosyal bir kadındır. Mahallenin bakkalıyla, manavıyla, kasabıyla arkadaşır, kendisini onlara sevdirmeyi başarmıştır. İhtiyaç duyanların yanında olmayı bilir, paylaşmayı sever.

“Apartmanımıza kim taşınırsa, anneannem kamyonu ve taşıyıcıları görür görmez hemen hazırlığına başlar. Karşı apartmana taşınanlar için de aynı şeyi yapar. Büyük tencerede suyu haşlar, içine makarnayı salar. Başka bir tencerede de tarhana çorbası hazırlar. Yeni taşınanlar kaç kişiye, artık ona göre, tabaklara çorbaları, makarnaları doldurur, tam taşınma biter bitmez, yeni taşınanların kapısını çalar.” (Anneannemin Konuk Kedisi, 2007: 7)

“Anneannem o yorgun insanların yüzlerindeki mutluluğu görmek için hiç üşenmez.” (Anneannemin Konuk Kedisi, 2007: 8)

“ Anneannemin yazlık düşlerini dinlerim. Ben dinledikçe o çoşar, bir de vişne ağacı diker ki bahçeye... Aman aman vişne ağacı da öyle çabuk büyür gelişir ki. Bir de bol meyve verir ki, yaprak yerine vişne, her biri parmak gibi çekirdekleri minicik minicik... Anneannem vişne ağacının bir yanında, ben bir yanında, onun elinde küçük bir sepet, benim elimde küçük bir sepet...

-Anneanne, niye iki sepet?

-Birini komşu Hüsniye Hanımlara vereceğiz ya...

Anneannem komşuyu bulur, adını bile koyar.” (Anneannem Bulutları Boyuyor, 2007: 51)

Hikmet Hanım, torunu Metin'e son derece düşkündür ancak onun yaşlılarıyla iyi ilişkiler kurmasını ister. Bu sebeple, torununa arkadaşları ile güzel zaman geçirebileceği ortamlar sunar.

Torunuyla parka gittiklerinde, acıktığında Metin yesin diye, yanına yiyecekler almaktadır. Bu yiyeceklerden biri de Metin'in çok sevdiği patates kızartmasıdır. Torunu anneannesinin paylaşımcı yanını şöyle anlatır:

“Kibrit çöplerini sivirtir, her zaman parkta yanında hazır bulundurur. Şayet yörede bir çocuk varsa, benim patates yediğimi görmüşse, mutlaka onu da ortak eder, kibrit çöpünü geçiriverir patates kızartmasına, çocuğa sunar.” (Anneannemin Gramofonu, 2008: 116)

Metin okulun önüne gelen seyyar satıcının çok güzel lahmacunlar sattığını, arkadaşlarının bunları keyifle yediğini, Erinç’in kendisine de ikram ettiğini anneanesi ile paylaşır. Çocukların bu şekilde beslenmelerinin sağlıksız olduğunu bilen Hikmet Hanım küçük lahmacunlar hazırlar.

“Erinç’e de götür üç tane, lahmacun neymiş görsün, dedi anneannem. Öyle doymuştum ki... Uf arkadaşıma gerçek lahmacunun ne olduğunu göstermek istemesem, hiç kalkıp gitmezdim arka sokağa.” (Anneannemin Konuk Kedisi, 2007: 62)

Bir anlatıda ise paylaşma şöyle yansıtılmaktadır:

“Anneannem çarşıdan aldığı kırmızıbiberlerden öyle lezzetli biber salçası yapmıştı ki... hazırladığı ve adına ‘anneanne sosu’ dediği karışımı patatesin üzerine döküyordu. Öyle çok seviyordum ki anneanne soslu patates kızartmasını.

O günden sonra anneannemin deyişiyle ‘aylar önce kızartılmış patates’ yemedim. Anneannemin yaptığını yedim. Anneannem bir gün torbaya doldurdu, yanıma birkaç tane de naylon çatal verdi. ‘Götür arkadaşların da yesinler bu sağlıklı kızartmayı. Annelerine söylesinler, anneleri, ablaları, babaları da onlar için kızartsın. Eğer istiyorlarsa onların hepsine birer küçük şişe anneanne sosu veririm. Sonra sosu kendileri yaparlar.’ dedi.” (Anneannemin Kar Kızı, 2007: 48)

“Anneannemin Erikli Bahçesi” adlı anlatı serinin beşinci kitabıdır ve roman türünde kaleme alınmıştır. Bu anlatıda, Hikmet Hanım torununa arkadaşları ile zaman geçirmenin ve bir şeyler üretmenin keyfini yaşatır.

Anneanne, apartmanın bahçesinde sebze meyve yetiştirmenin iyi olacağını, bu sayede görüntünün de güzelleşeceğini düşünmektedir. Metin’le birlikte pazardan sebze fideleri ve meyve fidanları alırlar. Bahçede çalışmaya başlarlar. Onların ne yaptığını merak eden çocuklar da apartmanın bahçesine doluşurlar. Hikmet hanım onlara aldıkları bitkileri tanıtır ve yapacakları işi anlatır. Çocuklar toprağı çapalamaya başlarlar. Ancak çocukların hepsi, aynı anda bir şeyler yapmak istemekte

ve birbirlerinin elinden çapayı kapmaktadır. Anneanne bakar ki çocuklar çapa için birbirlerine darılacaklar, onlara şöyle bir öneri sunar:

“Çocuklar, sayıyla yapın. Herkes sayıyla çapa vursun, kürek atsun.”

(Anneannemin Erikli Bahçesi, 2008: 80)

“Anneannem hepsini susturdu. Çapayı ve küreği ellerinden aldı.... Çapanın sapıyla toprağı bölümlere ayırdı, sonra o bölümleri çocuklara dağıttı.”(Anneannemin Erikli Bahçesi, 2008: 90) Böylece anneanne birlikte yapılması gereken bu işte eşitliği sağlamış olur.

Sıra vişne ağacını dikmeye geldiğinde çocukların hepsi birden gönüllü olur, oysa bir tane fidan vardır. Anneanne ayrımcılık olmasın ve kimse kırılmasın diye fidanı hep birlikte tutmayı ve toprağı koymayı teklif eder.

“Çok hafif, incecik dalı hepimiz tutarken: ‘Aman ne ağır’ dedik, güldük. Çukurun ortasına anneannem yine yumuşak topraktan koydu. Kökü toprağı indirdik. Artık kürek elden ele dolaştı, bir kürek toprak atan küreği yanındakine veriyordu.”(Anneannemin Erikli Bahçesi, 2008: 84)

Yaz mevsiminde yaşanan su sıkıntısı bahçedeki bitkilerin kurumaya başlamasına neden olur. Hikmet Hanım’ın katkısıyla, iş birliği yapmayı, sorunlara çözümler üretmeyi kavrayan çocuklar bu sıkıntıyı üstesinden gelirler. Bir sokak çeşmesinden bisikletleri ile su taşırlar ve bitkileri kurumaktan kurtarırlar. (Anneannemin Erikli Bahçesi, 2008: 110)

“Beton ormanları arasında bir avuç toprağı yeşillendirmek için yola çıkan anneanne yalnızca Metin’i değil, mahallenin tüm çocuklarını ağaç dikmeye, toprakla uğraşp sebze fideleriyle donatmaya özendirmeyi başarır. Çocuklar için kendi bahçelerini oluşturmak, en sevdikleri oyunlardan da keyifli bir çalışma haline gelir. Üretmenin, paylaşmanın tadına varırlar.” (İçözü, 2006: 238-239)

Başka bir anlatıda ise Hikmet Hanım, torununun ve arkadaşlarının komşu sokağın çocukları ile yapacakları maç için onların çalıştırıcısı olmayı kabul eder. Çocuklar arasında ciddi bir rekabet vardır. İki taraf da maçı önemsemekte ve hırsla o gün için hazırlanmaktadır. Anneanne tatlı bir çekişmeden yanadır, bir oyun için arkadaşların birbirleriyle sürtüşmesini istemez.

“Karşılaşmada yenmek de var, yenilmek de. Önemli olan iyi oynamak, oynarken başarıya ulaşmak.” der.(Yaşasın Anneannespor, 2006: 98)

Maçı Metin’in takımı kazanır. Bu başarıda Hikmet Hanım’ın manevi desteğinin payı büyüktür. Yine de bitiş düdüğü çaldığında anneanneninin bir tek derdi vardır: İki takımın oyuncularının birbirini kırmaması. Metin’i ve arkadaşlarını uyarır: “Sakın ha çocuklar, taşkınlık yok.” (Yaşasın Anneannespor, 2006: 117)

Hikmet Hanım için torunu Metin’in arkadaş edinmesi önemlidir.

“.... Böyle geniş geniş yatarız ne güzel. Yok ama senin bir arkadaşın olur, ablanın olur, ona bir şey demem, gelsin buyursun” diyerek yaz tatili planlarında torunlarının arkadaşlarına da yer vermektedir. Tatile gidecekleri yer Dilek Yarımadası civarındır. Metin ile Hikmet Hanım arasında şu konuşma geçer:

- “- İşte anneanne, dedim.
- Ooo, dedi anneannem, yanında ada da var, oh yüze yüze adaya...
 - O ada Yunan adası anneanne, dedim, Sisam adası.
 - Olsun, dedi, belki oradan yüze yüze çocuklar gelir, onlarla birlikte size bir güzel patates salatası yaparım, gülüşe konuşa yersiniz.
 - Anneanne, dedim, ben onların dilini bilmem.
 - Çocuklar için dile gerek yok ki oğlum, onlar çok çabuk anlaşılır.”
- (Anneannem Cankurtaran, 2007: 82-83)

Hikmet Hanım, Metin’in arkadaşları ile iyi ilişkiler kurması ve aralarındaki paylaşımın artması için çaba harcayan bir kadındır. Bir gün Metin’in okuluna gelir, sınıfa girer. Başta Metin olmak üzere herkes şaşkındır. Bir iki arkadaşı Metin ile alay etmeye yeltenir ancak Metin onlara yanıt vermez. Anneanneninin okula geliş amacı torununun arkadaşlarını ve öğretmenini Metin’in doğum gününe davet etmektir. Tüm arkadaşları ve öğretmeni ertesi gün doğum gününü kutlamak için Metinlerdedir. Çocuklar için arkadaşlarıyla geçirilen zamanlar değerlidir ve Metin o anki duygularını şöyle dile getirir:

“En güzel doğum günüm onuncu doğum günüm oldu. Düşünün sınıf arkadaşlarımla hepsi bizim evde, öğretmenimiz de bizim evde.” (Anneannem Dans Kraliçesi, 2007: 51)

Başka bir anlatıda Hikmet Hanım yine Metin ve arkadaşlarına sürpriz hazırlığındadır.

“-Anneanne bize sürpriz mi yapacaksın?

-Ne sandın ya?

-Pekiyi ne zaman?

-İstediğim denli tüp topladığın zaman....

Anneannem anımsatmasa unutuyordum. Sonunda anneannemin istediği denli tüp topladım.

- Tamam, dedi. Şimdi arkadaşlarına söyleyebilirsin, yarın onlara dondurma şöleni var.” (Anneannemin Bebeği, 2006: 68)

Yine bir anlatıda Hikmet Hanım Metin’e:

“Metin, öğretmenine, arkadaşlarına söyle, yarın beslenme saatinizde Hikmet Hanım’ın size bir sürprizi var... .

- Anneanneciğim, bizim sınıflarda öyle şey olmuyor. Küçük sınıflarda oluyor, veliler, okul görevlileri kaynaşsın diye....

- Ay yani büyüdünüz diye doyuramayacağımı mı düşünüyorsunuz? Zaten adı üstünde beslenme, ara beslenme, elbette tadımlık da değil canım. Ne güzel arkadaşlarıyla hep birlikte yersiniz, ben de siz izlerken mutlu olurum.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 33)

Serinin son kitabında, anneanne yağın tadını çocuklarla birlikte çıkarmak ister. Metin ile birlikte dışarı çıkarlar. Metin’in arkadaşları da onlara eşlik eder. Hikmet Hanım onlara “kar kız” yapmayı teklif eder.

“Apartmanın bahçesine indik. Serap’la Yaren kartopu oynamaya başlamışlardı bile. Hemen yanımıza koştular.... Baktık ki Burcu’yla Fırat da yanımızda. Serap ne denli çabuk haber vermişti.” (Anneannemin Kar Kızı, 2007: 21-22)

Anneanne için insanlar değerlidir ve kişi karşısındakine ikinci bir şans vermekten çekinmemelidir. Hikmet Hanım, torunundan kendisine “ağustos böceği ve karınca” öyküsünü anlatmasını ister. Metin öyküyü hepimizin bildiği şekilde anlatır. Anneannenin bu anlatı ile ilgili yorumu şöyledir:

“- Ağustos böceğini düşünüyorum Metin.

- Çalışmamış aç kalmış işte anneanne.

- İyi de oğlum, karınca da yaz boyunca bir şarkı bir türkü söylememiş.

Hiç bunu düşünmemiştim. Ne demek istiyorsun anneanneciğim diye sordum.

- İnsanların şarkı türkü söylemek de hakları oğlum. Çalışan insan bazen eğlenmelidir. Öyle değil mi Metin?

- Öyle de anneanneciğim, ağustos böceği hiç çalışmamış ki...

- Orası öyle ama ben karıncanın yerinde olsam, ona biraz yiyecek verirdim, kapıyı yüzüne kapatmazdım. Ona derdim ki: ‘Bak ağustos böceği, bu yıl sana yiyecek veriyorum ama gelecek yıl vermem. Sen de çalışacaksın, yiyeceğini biriktireceksin. Ayrıca verdiklerime karşılık gelecek yıl bana şarkı türkü söylemeyi öğreteceksin. Dalına çıkacak, yanına geleceğim, orada seninle beraber şarkılar türküler söyleyeceğiz. Belki de dans edeceğiz.’ ” (Anneannemin Kar Kızı, 2007: 64-65)

İletişimin ve paylaşmanın önemi anneanne- torunun ağzından dinlediğimiz şu sözlerle işlenir:

“Sev insanı, onun ellerini tut.
Kini, kavgaları, savaşları unut.
Çoğalsın sevgi, kardeşlik yeryüzünde.
Yeşersin yüreklerde barış ve umut.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 95)

Hikmet Hanım gibi, Metin’in anne ve babası da, çocuklarının arkadaş edinmesini önemsemektedir.

Bir anlatıda Hikmet Hanım Sokak Çocuklarını Koruma Derneğine üye olur. Tüm aile onun bu çalışmasını desteklemektedir. Kızı, Hikmet Hanım’a şöyle der:

“- Bazen üyeler evlerine hafta sonlarında konuk olarak çocuk getiriyorlar, öyle bir öneri olursa, hiç çekinme anne, al gel çocuğu. Metin’e hafta sonu arkadaş olur, o çocuk da bir sıcak yuvada yaşamış olur.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 73)

Metin’in ailesindeki tüm bireyler çevre ile olumlu ilişkiler içerisindedir, dostlukları kalıcıdır. Tekir bir gün hastalanır ve bu durum Hikmet Hanım’ı çok üzer. Damadı Fazlı, Tekir’i iyileştirmesi için çocukluk arkadaşı, veteriner Behçet Bey’den yardım ister. Hikmet Hanım ve Metin veterinerle birlikte giderler.

“Anneannem para çıkartmak için çantasına el attı. Veteriner anneannemin elini tuttu.

- Olmaz hanım teyze, bir şey yapmadık ki. Hem Fazlı biliyorsunuz benim çocukluk arkadaşım.... Babamın arkadaşına teşekkür ettik. Muayenehaneden çıktık.” (Anneannem Bulutları Boyuyor, 2007: 99)

Bir başka anlatıda yine uzun soluklu bir dostluğa tanık oluruz.

“Selim Amca babamın arkadaşıydı. Aynı sokakta büyümüşler, aynı ilkokula gitmişler, sonra aynı ortaokulda ve lisede okumuşlar. Sonra fakülteleri ayrılmış ama hiç ilişkilerini koparmamışlar, birbirlerine mektup yazmışlar, telefon etmişler.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 58)

Ailenin imkânları doğrultusunda sosyal aktivitelerde bulunma, komşu-akraba-arkadaş ziyaretleri, görülmesi gereken yerleri gezme, insanlarla paylaşımda bulunma, çocuklara kültürel ve toplumsal değerleri kazandırma açısından önemlidir. Ayrıca aile bireylerinin birbirlerine sevgi ve saygı ile yaklaştığı bir ortamda büyüyen çocuk, toplum kurallarını, iyi- kötü, doğru- yanlış kavramlarını benimsedikçe toplum içinde kendini yönetmeye başlayacaktır. Sıcak bir aile ortamında geçen çocukluk yılları bireyin ruh sağlığını da güvence altına alacaktır. Öykülerdeki yetişkin karakterler, olması gerektiği şekilde sosyal ilişkiler sergiledikleri için çocuklara olumlu model olmaktadır.

4.1.2.3. Hayvanlarla ve Eşyalarla Arkadaşlık

Muzaffer İzgü, kendiyle yaptığımız görüşmede (23.04.2008) “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı seride yalnızca insanın insanla ilişkisi ve arkadaşlığını değil, insanın hayvanlarla, insanın eşyalarla arkadaşlığını da ele aldığını dile getirmiştir.

Anlatılarda sıkça karşımıza çıkan Tekir, anneanne Hikmet Hanım’ ın kedisidir ve hayatında önemli bir yere sahiptir.

Metin, serinin birinci kitabında Tekir ve Hikmet Hanım arasındaki bağı şöyle dile getirir:

“Anneannemin en yakın arkadaşı kedisidir. Annem babam sabahtan işe giderler, öğle yemeklerini orada yerler. Ben de ablam da okulumuza gideriz. İşte o zaman anneannem evin içinde bir başına Tekir’ le kalır.” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 32)

İnsanlar için önemli ihtiyaçlardan biri de konuşmak, sıkıntıları, sevinçleri paylaşmaktır. Bunun için de bir başkasının varlığına ihtiyaç duyulur. Anlatılarda, Tekir anneannenin yalnızlığını bir nebze de olsa hafifleten bir öğedir. Tekir’ in kaybolması Hikmet Hanım’ ı çok üzer ve bu üzüntüsünün nedenini şu cümlelerle belirtir:

“Ah Tekir ah, sana süt veriyordum, sana etimi veriyordum, çok sevdiğim muhallebinin yarısını bile veriyordum, hiç insan bırakır da gider mi anneannesini. Şimdi ben bu gece kiminle konuşacağım, kime babamın savaş anılarını anlatacağım, kime çocukluğumu anlatacağım... Beni bunlar dinlemiyorlar, tamam çok dinledik diyorlar, ders çalışıyoruz diyorlar, televizyon izliyoruz diyorlar... Sen de dinlemezsen beni kim dinler?” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 42)

Anneanne tüm güzellikleri Metin’ le paylaşmayı sevdiği gibi bu güzelliklere elinden geldiğince Tekir’ i de dahil etmektedir. Metin’ den bisiklet sürmeyi öğrenmeye çalışırken niyeti Tekir ile kır gezileri yapmaktır. (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 112-113) Tekir sadece sıkıntılarını, anılarını dinleyen bir dost değildir Hikmet Hanım’ ın gözünde. Hikmet Hanım Tekir’ e bir insan gibi davranmaktadır.

“Ah anneanneciğim, kedisini hiç insandan ayırt etmemiştir ki.” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 53)

Ailecek yeni evlerine taşınacakları zaman bunu Tekir’ e anlatmak için pek çok yol dener. Eşyaların taşınacağı gün Tekir ortadan kaybolur ve Hikmet Hanım çok telaşlanır.

“Bulun benim Tekir’ imi, bulun benim arkadaşımı” (Anneannem Dans Kraliçesi, 2007: 99) diyerek çevresindekilerden yardım ister. Kendilerini yeni evlerine ulaştıracak olan taksicinin “Yani sen şimdi bir kedi için mi ağlıyorsun hanım teyze” demesi anneanneyi kızdırır ve dudaklarından şu cümleler dökülür:

“...O kedi değildi, benim arkadaşımdı, biz onunla konuşurduk, şaklaşırdık, bakkala giderdik, parka giderdik.” (Anneannem Dans Kraliçesi, 2007: 100)

Hikmet Hanım birisiyle konuşmaya ihtiyaç duyduğunda bu ihtiyacına koşulsuz cevap veren tek canlı kedisi Tekir' dir. Kızının, damadının, torunlarının işi olduğu zamanların tümünde Tekir onun yanındadır.

“...anneannemin düş görmediği gece yoktur ki. Her gece birkaç düş birden görür anneannem. Sabahleyin hepimiz kahvaltımızı yapar yapmaz evden ayrıldığımız için düşlerini Tekir' e anlatır.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 52)

Hikmet Hanım' ın Tekir' e olan düşkünlüğünü Metin şöyle yorumlamaktadır:

“Anneannem odasında kendi aramızda konuşurduk. Anneannemin, kedisiyle, sanki karşısındaki bir insanmış gibi konuşmasının nedenini çözmeye çalışırdık. Çözerdik de. Hepimiz de biliyorduk ki anneannem yalnız kaldığı için kedisiyle konuşuyordu.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 13)

Hikmet Hanım için bütün hayvanlar önemlidir ve kendisi onlarla ilgilenmekten zevk almaktadır. Mahalledeki çocuklar ebeveynlerinden bakmak için izin alamadıkları hayvan dostlarını, sevgi ile ilgileneceğini bildikleri Hikmet Hanım' a emanet ederler. Bu durum Hikmet Hanım' a birtakım zorluklar yaşatsa da onu mutlu etmekte, yalnızlığını gidermektedir.

“Biliyor musun Metin, siz okula, işe gidince evin içi boş değil. Biliyorsun, ben televizyonların o saçma dizilerini hiç izlemem, ya kitap okurum, ya örgü örerim, iş yaparım. Ama insan yanında canlı arıyor, dost arıyor. Bazen Akköpük bir bacağıma oturuyor, öteki bacağıma da Tekir oturuyor. Süslü' yü de alıyorum karşıma, kuş ötüyor, kedi miyavlıyor, tavşan huk huk huk diyor, oh koro koro. Ben başlıyorum bir şarkı söylemeye...” (Anneannem Hayvanlar Arasında, 2007: 20)

Çocukluğunda sahip olduğu kuzuyla ilgili anılarını Metin ile paylaşan anneanne yeni bir kuzu edinmek ister. Niyeti onu apartmanın bahçesinde beslemektir. Kızının ve damadının olumsuz yanıtı Hikmet Hanım' ı üzer. Onlara göre Tekir' in varlığı yeterlidir. Hikmet Hanım ise “hayvanları seven insandan kötülük gelmeyeceğini” vurgular. (Anneannemin Apartman Kuzusu, 2007: 18)

Anneanne, çocukluğuna ait hayvanlarla ilgili bir başka anısını daha torunu Metin' le ve okuyucuyla paylaşır. Rüzgâr adındaki atına sürekli kesmeşeker

verdiğini, atın da bu ilginin farkında olduğunu ve şekerini sadece kendisinin elinden yediğini anlatır. Bir gün Hikmet Hanım, Rüzgâr' a şaka olsun diye, şeker yerine kaya tuzu uzatır ve hayvan bunu yer. Sonrasında hatasını anlayarak ona defalarca şeker uzatır ancak Rüzgâr bir türlü şekerini almaz. Karşıdaki canlı bir hayvan dahi olsa güven sarsıldığı zaman bunun telafisi zordur. Hikmet hanım bu hatasının ardından yaşananları şöyle dile getirir:

“O günden sonra hiç şeker yemedi. Bu olayı ne anneme, ne de babama anlatabildim. Öyle çok üzülmuştüm ki... Sanki bana küsmüştü Rüzgâr. Öyle çok denedim ki, bir daha Rüzgâr' a hiç şeker yediremedim.” (Anneannem Sihirbaz, 2007: 20)

Bu bölümde, anlatılardan derlediğimiz örneklerdeki iletiler şu şekilde yorumlanabilir: İnsanlar yalnız olmayı sevmezler ve bir canlıya, bir nefese ihtiyaç duyarlar. Böyle durumlarda hayvanlar da insanların yalnızlığını giderebilir, onlara destek olabilir.

Serinin birinci kitabında yer alan öykülerden biri de “Anneannemin Sandığı” adlı öyküdür. Hikmet Hanım için sandığı oldukça değerlidir. İçinde her türlü şeyi bulmak mümkündür. Canı sıkıldıkça odasına kapanır, sandığındaki her şeyi bir bir boşaltır, bakar ve sonra tekrar yerine yerleştirir. Metin, anneannesinin sandığı ile arasındaki bağı okuyucuyla şöyle paylaşır:

“İşte anneannem, Tekir'ini ne denli çok severse, sandığını da o denli çok sever. Çok geceler Tekir bir yanında, sandığı bir yanında, okşar durur. Sıkıldığı zamanlar, sandık onun arkadaşı olur, içini döker, dağıtır, sonra dağıttıklarını içine bir bir yerleştirir.” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 79-80)

Bir süre sonra tahtakuruları sandığı yemeye başlar. Bu durum Hikmet Hanım'ı çok üzer çünkü sandık vefat eden eşinden kalan bir hatıradır, gelin olurken kendisine hediye edilmiştir. Anneanne sandığının eskidiğini kabullenemez ve hıçkırıklara boğulur.

“Başka hangi anım kaldı ki. Bu sandığa bakıp geceleri babanızla konuşuyordum. Bu sandık benim arkadaşım... sırlarımı saklardı, dertlerimi paylaşırdı...” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 83)

Hikmet Hanım’ın, eşinden yadigâr bir de gramofonu vardır ve ona gözü gibi bakmaktadır. Metin, bir defasında anneannesine şaka yapmak ister ve gramofonu saklar.

“Gramofonu yerinden alıp, benim somyamın altına koydum. Kıs kıs gülererek babama, gramofonu sakladığımı söyledim. Babam ‘Sen ne yapıyorsun Metin?’ dedi. ‘Hiç yapılır mı bu? Sonra ne olur bilir misin, anneannen birdenbire hastalanabilir. Çünkü gramofonunu çok seviyor.’” (Anneannemin Gramofonu, 2008: 14)

Ne var ki anlatının sonunda Hikmet Hanım, çok sevdiği ve gözünden sakındığı gramofonunu maddi sıkıntı içinde olan çocuklarına yardım etmek adına satılığa çıkarır.

Geçmişe ait birkaç fotoğraf da Hikmet Hanım’ın yalnızlığını bir nebze hafifletmektedir.

“Anneannem erken gider odasına, ama biliriz ki uyumaz. Kendi kendine konuşur, Tekir’le konuşur, dedemin duvardaki resmiyle konuşur, çok sıkılırsa eski fotoğrafları yere yayar, o fotoğraftaki insanlarla konuşur.” (Yaşasın Kanal Anneanne, 2007: 22)

Serinin on sekizinci kitabı, “Anneannemin Güllü Yorganı” adını taşır. Kitapla aynı adı taşıyan öyküde, okur, anneannenin güllü yorganı ile tanışır ve ona verdiği değere tanık olur. Yıllarca aynı yorganı kullanmış olan Hikmet Hanım, yorganının eskidiğinin farkındadır ama güllü yorganından da vazgeçmek istemez. Herkesin kendisine sunduğu çözüm aynıdır: çarşıdan hazır bir yorgan almak. Yeni bir yorgan yaptırmak zorunda olduğunu kabul eden Hikmet Hanım, ona bu yorganı yapabilecek bir yorgancı arayışına girer ve zor da olsa bir tane bulur. Ancak güllü yorganından ayrılacak olmaktan son derece üzgündür.

“Bak kabarık kabarık, görüyor musun gülleri Metin? Bak şunlarda gül yaprakları, onlar da kabarık... Anneannem benimle birlikte yorganın üzerindeki gülleri okşamaya başladılar. Bilirdim o zaman, anneannem kasabasındaydı. Belki de bir genç kız olarak Yusuf Usta'nın dükkanındaydı... Gözleri dolardı, ağladı ağlayacak. O zaman elini sımsıkı tutardım anneannemin. İçini çeker gibi konuşurdu: ‘Yalnız bu kaldı Metin?’” (Anneannemin Güllü Yorganı, 2007: 9-10)

Eşyalar anneannenin geçmişi ile arasındaki tek bağıdır ve bundan dolayı Hikmet Hanım onları kaybetmekten korkmaktadır. Yalnızlığının daha da artacağından endişe duymaktadır. Çünkü geçmişinde birçok dostu olan yaşlı kadın, bu birkaç parça eski eşya sayesinde tek olduğu hissinden kendisini uzaklaştırmaktadır. Bu vurgular sayesinde, okuyucu, insan faktörünün önemini ve yalnız olmanın zorluğunu bir kez daha kavrar. İnsanın insanla birlikteliğinin gerekliliğini anlar.

4.1.2.4. Sosyal İlişkileri ile “Metin” Karakteri

Öykülerin çocuk kahramanı Metin, çevresi ile ilişkileri iyi olan bir bireydir. Tüm çocuklar gibi arkadaşları ile zaman geçirmekten keyif alır ve pek çok arkadaşı vardır. Okuyucu Metin'in arkadaşlarıyla yaşadıklarına tanıklık ederken paylaşmayı, yardımlaşmayı, zor anlarında ihtiyacı olanın yanında olmayı da öğrenir.

Hikmet Hanım'ın kedisi kaybolunca herkes çok üzülür. Metin kediyi bir an önce bulmak ve anneannesini mutlu etmek istemektedir. Onun bu durumunu gören arkadaşları da Tekir'i bulmak için ellerinden gelen yardımı yaparlar. (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 43)

Başka bir anlatıda ise Hikmet Hanım'a komşusu tarafından emanet edilen Minnoş isimli kedi kaybolur. Anneannesine destek olan Metin'in yanında yine arkadaşları vardır.

“Minnoş, Minnoş! diye bağırdım, yoktu. Arkadaşlarım Hakan, Gizem de benimle birlikte aradılar. Minnoş'u gören yoktu.” (Anneannemin Konuk Kedisi, 2007: 27)

Anneannesinin hastalığına çok üzülen Metin zor anlar yaşamaktadır; ona en büyük destek ise arkadaşlarından gelir.

“Derslerimi dinledim ama canım hiç oyun oynamak istemiyordu. Arkadaşlarım beni kolumdan çekerek zorla oyuna sokmak istiyorlardı. Hayır, oynamak istemiyordum. Arkadaşım Coşkun;

- Aaa, dedi, anneanneler, dedeler hastalanırlar... Geçenlerde dedem hastalandı, on gün hastanede yattı, iyi oldu geldi. Oh şimdi ne uçurtmalar yapıyor.

Köşe kapmaca oynarken, yakantop oynarken birazcık anneannemi unutmuştum.” (Anneannem Hayvanlar Arasında, 2007: 102-103)

Metin hafta sonları mahalledeki arkadaşları ile zaman geçirmekten hoşlanan bir çocuktur. Yağmurlu bir hafta sonu dışarıya çıkmaz ve evde top oynamak ister, bu sırada da annesi için değerli olan bir vazoyu yanlışlıkla kırar, çok üzülür. Anneannesi evde top oynamaması konusunda uyardığı Metin’ e sözünü dinlemediği için kızar. Metin anne ve babasının kendisini cezalandıracağını ve pazar günü dışarıya çıkmasına izin vermeyeceklerini düşünmektedir. Oysa pazar günü için arkadaşlarına sözü vardır. Diğer sokağın çocuklarıyla maç yapacaklardır. Verdiği sözü tutamaz ve maça katılamazsa arkadaşlarına mahcup olacaktır çünkü verilen sözü tutmak arkadaşlık ilişkilerinin temeli olan güveni sağlamada oldukça önemlidir.

“Evet biliyorum, yarın beni mutlaka sokağa salmazlar. Oysaki, yarın öteki sokağın çocukları ile maçımız var. Üstelik maçı benim topla oynayacağız. Şimdi beni sokağa salmazlarsa...Öteki sokağın çocukları, ‘Kaçtınız maçı değil mi?’ demezler mi?...arkadaşlarıma çok ayıp olacak, hükmen yenilmiş olacağız.” (Anneannem Askere Gidiyor, 2007: 107-108)

Hikmet Hanım, Metin’ in arkadaşları tarafından da sevilen ve sözü dinlenen bir kadındır. Tek başına gittiği kır gezisinden dönüşünü mahallenin çocukları Metin ile birlikte beklerler.

“Balkonda beklemekten sıkıldım, aşağıya, sokağa arkadaşlarımla yanına indim. Onlarla anneannemi konuştuk. Hatta öyle ki anneannemi karşılamaya karar verdik. Eski tencerelerden, tencere kapaklarından bando hazırladık, sıraya geçtik, ileriye gözcüler koyduk, anneannem hangi yandan gelirse bando takımı oraya koşacak ve anneannemi karşılayacaktık.” (Anneannem Gelin Oldu, 2007: 123)

Metin hayallerinde de arkadaşlarına yer veren bir çocuktur. Anneannesinin yaz tatili planları Metin’ i heyecanlandırmaktadır.

“Daha şimdiden çadırımızı görür gibi oluyordum. Kumsala yakın bir yerde direklerini dikmişiz, iplerinden bağlamışız, içinde yataklarımız... Arkadaşlarımla

gece yıldızları izlemişiz, sonra çadıra girip yatağımıza uzanmışız.” (Anneannem Cankurtaran, 2007: 64)

Arkadaşları onun için değerlidir. Anneanesi kendisini hamam götürdüğünde göbek taşının üzerine uzanır ve düşlere dalar.

“Ne düşler kurdum oracıkta. Hamam sınıfça gelsek nasıl olurdu? Koca bir sınıf, bütün arkadaşlarım göbek taşında... Hepimiz gözlerimizi yıldızlara dikmişiz. Hamamın kubbesini izliyoruz. Terlemişiz, gövdemiz cayır cayır yanıyor, tam öyle yıldızlara dalmışken birden havaya zıplayıveriyoruz. Neden mi? Çünkü sınıfımızın en şakacı çocuğu Esen bir kovaya soğuk su doldurup getirmiş, tası kovanın içine daldırıp daldırıp bizim üzerimize boşaltıyor. ‘Yapma Esen, etme Esen’ diye bağırıyoruz, ama o hiç dinlemiyor, durmadan üzerimize soğuk su atıyor. Kızıyoruz ama o sıcakta bedenimize değen soğuk sudan hoşlanıyoruz, bütün sınıf kahkahalarla gülmeye başlıyoruz. En çok da gülen benim.” (Anneannem Dans Kraliçesi, 2007: 72-73)

Metin rüyalarında bile arkadaşlarıyladır.

“Ben hep sınıfımı, arkadaşlarımı gördüm. Düşümde kümemizin raporunu ben okuyordum sınıfa ve ğretmenim raporumuzu çok beğeniyordu.” (Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2007: 62)

Yarıyıl tatili pek çok ocuk için eğlencelidir, Metin için de başlangıçta durum aynıdır. Ancak birkaç gün sonra arkadaşlarını zlemeye başlar.

“Fakat bir hafta geçtikten sonra sınıf arkadaşlarımı, ğretmenimi zlemeye başladım. Bir de yağmur başlamadı mı?...Uf ne sıkıcı!.. Evet, çok sıkıcı. şimdi yağmur olmasa sokağa ıkarım, Tolga’ yla, Akın’ la oynarım. Ne mi oynarız? Saklambaç oynarız, bize Meral, Zeynep’ de katılır. Birimiz arar, ötekiler saklanırız, heyecanlanırız, sohbetler yaparız.” (Anneannemin Bebeği, 2006: 44)

Heyecanını dile getirdiği başka bir bölümde arkadaşlığa yine yer vardır.

“Annem babam gelinceye dek ne ablam ders çalıştı ne de ben. Çadır bezinin yanına bağdaş kurup oturduk, hep deniz konuştuk, çadırımızı konuştuk, pişireceğimiz yemekleri, oynayacağımız oyunları, kuracağımız arkadaşlıkları, yapacağımız gezileri...” (Anneannem Cankurtaran, 2007: 66)

Yaz tatilini geçirmek üzere çadır kampına giden anneanne, Metin ve Oya oraya çabuk alışırlar. Metin ve Oya abuk iletişim kurabilen çocuklar olduklarından kamp alanına varır varmaz Yunus ile taņıřırlar. Hemen kaynaşırlar. Metin bildiklerini arkadaşları ile paylaşmayı seven bir çocuktur. Yunus’ a sırt üstü yüzmeyi

öğretir. (Anneannem Cankurtaran, 2007: 99) Kamptaki başka bir paylaşımı Metin’ den şu şekilde dinleriz:

“Biz öğle saatlerinde Yunus’la satranç oynadık. Ablamla yeni arkadaş olduğu Suzan daha önce okudukları kitapları konuştular. Satranç oyunundan sonra Yunus’ a buraya okumak için getirdiğim kitaplardan birisini verdim. İkimiz de ağacın gövdesine sırtlarımızı dayadık, kitaplarımızı okumaya başladık.” (Anneannem Cankurtaran, 2007: 100)

Kısa süreli de olsa, çocuklar için birlikte geçirilen zaman değerlidir ve ayrılmak zordur. Metin yaz tatili sonunda kamptan ve Yunus’ tan ayrılışını şöyle anlatır:

“Hayır, hayır kamp dönüşünü anlatmayacağım... Yunus’ la çok zor ayrıldım. Ama söz verdik birbirimize, ailelerimizi yine buraya getirmek için çalışacaktık... Yunus harçlığını biriktirecek, kışın bir deniz yatağı satın alacaktı. Birlikte deniz yataklarımızla kıyıyı dolaşacaktık...” (Anneannem Cankurtaran, 2007: 118)

Metin’ in paylaşmayı seven bir çocuk olduğu “Yaşasın Anneannespor” adlı anlatıda bir kez daha karşımıza çıkar.

“Arkadaşlarımı köşe başında buldum. Ali, Nuri, Kaan, Akın oradaydılar.... Mandalınımı yemeden evden çıkmıştım. Anneannem cebime koymuştu. İki mandalınayı soydum, arkadaşlarımla paylaştım.” (Yaşasın Anneannespor, 2006: 14)

Metin ve arkadaşlarının o günkü maçını diğer sokaktan bir çocuk da izler. Onlara iyi top oynamadıklarını ve kendi takımıyla bir maç yapacak olsalar yenileceklerini söyler. İki sokağın çocukları birlikte maç yapmaya karar verirler. Maçın gününü kararlaştırmada karasızlık yaşarlar. Komşu sokaktan olan ve kendilerini izleyen Utku, arkadaşlarını fikrini alması gerektiğini belirterek ortak karar almanın önemini vurgular.

“... Bana göre pazar en iyisi. Gerçi arkadaşlarımla konuşacağım ya, bana kalırsa pazar en iyisi...” der. (Yaşasın Anneannespor, 2006: 57)

Metin ve arkadaşları Utku’ ya onları kesin yeneceklerini söylerken Utku centilmen bir şekilde hepsinin elini sıkar ve pazara görüşürüz der. (Yaşasın Anneannespor, 2006: 64)

Arkadaşlarına mahcup olmamak Metin’ in önemseydiği bir davranıştır. Hikmet Hanım Metin’ e ve arkadaşlarına, ilaç tüplerini ve taze meyveleri kullanarak dondurtma yapmak ister. İkili bunun için hazırlıklara başlarlar. Ancak Metin dondurma ile ilgili sürprizi arkadaşlarına söylemez.

“Arkadaşlarımın hiçbirine söylemedim. Ya dondurmaya yapmazsa anneannem? Hastalanır, o günü canı istemez veya pazarda istediklerimizi bulamazsak.” (Anneannemin Bebeği, 2006: 79)

Metin kitap okuma alışkanlığı edinmiş bir çocuktur. Arkadaşları da kitap okumayı sevmektedir.

“Derslerimi bitirince kitap okuyordum. Bu kitapları bazen okul kitaplığından alıyordum, bazen de arkadaşlarımızla değiş tokuş yapıyorduk. Daha doğrusu beş arkadaş kendi aramızda bir kitap kulübü kurmuştuk. Her ay her birimiz bir kitap alıyor, okuduktan sonra değişiyor, böylece her birimiz her ay beş kitap okumuş oluyorduk.” (Anneannemin Bebeği, 2006: 86-87)

Metin hastalanıp okula gidemediği bir günde şunu düşünür:

“Derslerimi gecedan yapmıştım. Üzerimde bir kırıklık vardı ama ateşim yoktu. Oysaki bugün Mavi Grup olarak tarih dersini biz anlatacaktık. Bir de küçük piyesimiz vardı arkadaşlarımıza, dersimizle ilgili. İlgin yazmıştı, ben, İlgin, Coşkun, Seçil oynayacaktık.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 13)

“Arkadaşlarım şimdi konumuzu grupça anlatıyorlardır. Annem öğretmenime telefon edecekti. Kim bilir belki de İlgin’ ın yazdığı kısacık oyunu ben olmadığım için oynayamayacaklardı. Çok üzülüyordum.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 17)

Metin arkadaşları ile birlikte olmaktan keyif almaktadır ama yerine getirmesi gereken görevleri de aksatmamaktadır.

“Her gün belli bir saat apartmanın bahçesine iner, orada arkadaşlarımla oynarım. Ama önce o günkü derslerimi yineler, ödevlerimi yaparım.” (Anneannem Süsleniyor, 2006: 54)

Metin öğrendiği yeni şeyleri arkadaşlarıyla paylaşmaktan keyif alır. Örneğin anneannesinin kendisine sergilediği bir sihirbazlık numarasını arkadaşlarına göstermek ister.

“ Uf, anneannem bu numarayı bana öğretirse, ben de okulda arkadaşlarıma gösteririm.” (Anneannem Sihirbaz, 2007: 64)

Metin’in arkadaşları da paylaşmayı bilen çocuklardır. Anlatılarda, okuyucu, Metin’in pek çok arkadaşı ile tanışır.

“Şimdi girdiğimiz derste matematik ödevlerimize bakacak öğretmenimiz. Ödevlerimizden ikisi çok zordu. Bakalım Çisil o problemleri çözebildi mi? Çisil’in ağzı peynirli sandviçle dolu. Hem de zil çalar korkusuyla, iki yanağını öyle şişirmiş ki, dersiniz bütün azı dişleri çürümüş, iki yanağı balon gibi şişmiş.... O gün sınıfa Serap, ağzının yanında bir yığın susamla gelmişti.... Bir kezinde Doğukan sanki dudaklarının üstünü altını rujla boyamış gibi sınıfa girmişti de, kimi ona ‘palyaço’ dedi, kimi ‘kızılık şerbeti içmiş’ dedi. Doğrusunu salt İpek bilmişti.... Biz en çok uzun soluklanmayı severiz.... Tastamam on beş dakika. Öğretmenimiz bize birinci sınıfta öğretti: ‘Çocuklar paylaşmayı sevin’ biz paylaşmayı severiz. İçeceklerimizden veremeyiz ama bisküvimizden, simidimizden, hatta tostumuzdan bir parça koparır, evinden para getiremeyen arkadaşlarımıza veririz. Onlar da bazen evlerinden erik kurusu, vişne kurusu, dut kurusu getirirler. Bize dağıtırlar. İlyas bana dut kurusu verdi, ben de ona simidimden kocaman bir parça verdim.” (Anneannem Sihirbaz, 2007: 74, 76)

Anneanne Metin ile birlikte bisikletle geziye çıkmak ister. Ancak bir tane bisikletleri vardır. Metin arkadaşlarına durumu anlatır ve Hazal isimli arkadaşı iki bisikletleri olduğunu söyler; bisikletin birini Metin’e verebileceğini belirtir.

Başka bir anlatıda, Metin anneannesinin, beslenme saatinde okula yemek getireceğini arkadaşlarına iletir ama gelecek olan yemeğin ne olduğunu kimse bilmemektedir. Çocuklar hayal kurmaya başlarlar. Metin tedirgindir, arkadaşlarını memnun etmek istemektedir.

“Arkadaşlarımın büyük bir bölümü nohutlu pilava olumlu bakıyordu.... Burcu tahtaya gitti.

- Zeytinyağlı biber dolmaları geliyor, hem de öğrenci başına iki tane, diye yazdı. Burcu’yu alkışladılar. Haydi anneanneciğim, dolma getir. Evet, evet dolma olsun. Bak alkışladılar.” (Anneannemin Cep Telefonu, 2007: 46-47)

Metin pek çok arkadaşı olan ve onlar arasında ayırım yapmayan bir çocuktur. Anneanesi değişik bir dolma yapacağını, iki arkadaşını da bu yemeğe davet edebileceğini söyler.

“Hangi arkadaşlarımı çağırısam? Aynı sokakta, aynı sınıfta okuduğumuz arkadaşlarım var, kız arkadaşlarım var, erkek arkadaşlarım var,

hangilerini çağırırım? Anneannem ‘sınıfı al gel’ deseydi, kolaydı. Şimdi ben nasıl karar vereceğim? Doğukan mı olsun, Fırat mı olsun, Çisil mi olsun, Yaren mi olsun? Yoksa Zeynep’le Cevat’ı mı çağırırsam? Ay ne zormuş. Serap arkadaşımı çok seviyorum ama İpek arkadaşımı da çok seviyorum. İkisi de kitap okumayı çok seviyorlar. Onlarla kitaplarımızı değiştiriyoruz. Ya Semih, haber alırsa bana darılmaz mı? Uff, milli takım bile bundan kolay seçilir canım.” (Anneannemin Kar Kızı, 2007: 53)

Öykü dizisinde Metin arkadaşlarına düşkün, onlarla zaman geçirmekten hoşlanan, arkadaşları arasında ayırım yapmayan, yardım etmeyi seven ve paylaşmayı bilen bir karakter olarak okuyucuya tanıtılır. Dolayısıyla öykülerin hedef kitleleri olan çocuklar için olumlu bir modeldir. Öykülerde, okuyucunun örnek alabileceği pek çok davranış, çocuk kahraman üzerinden işlenmiştir.

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ

Okumayı alışkanlığa dönüştürmek, günümüzde eğitimin başlıca amacıdır. Tüm eğitim kurumları, ebeveynler, çeşitli araçlarla bu amacın gerçekleşmesi için çaba harcamaktadırlar. Bu durum sadece bireylerin gelişmesi için değil, ulusun kalkınması ve refahı için ihmal edilemeyecek kadar önemli bir gerçektir.

Çocuk edebiyatı, edebî bir eserde bulunması gereken özellikleri içinde barındırdığı gibi, aynı zamanda çocukların özelliklerini de göz önünde bulunduran bir edebiyattır. Çocuklar için yazmak, yetişkinlere hitap eden ürünler ortaya koymaktan çok daha zor ve karmaşıktır. Çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyacak bir yazar, edebiyatın incelikleri kadar, çocuğun gelişim özelliklerini ve psikolojisini de bilmelidir. Çocuklar için yazmak, kendine göre doğruları, ilgileri olan bir kitle için yazmak demektir. Bu sebeple, o kitlenin beklentilerini çok iyi bilmek, onu sıkmadan dikkatini çekmek, düşündürmek ve eğlendirmek gerekir.

İnsan toplumsal bir varlıktır ve bu tanımlamanın sebebi, onun insan topluluğuna olan doğal eğilimi ve gereksinimleridir. Çocuk sevildikçe güven

duygusu pekişecek, desteklendikçe kendine saygısı artacaktır. Anlayış gördükçe başkalarına karşı anlayışlı olmayı, sorumluluk alıp birtakım işlerin üstesinden geldikçe bağımsız hareket etmeyi öğrenecektir.

Çocuğun doğru eğitilmesinin ne denli önemli olduğu gün geçtikçe daha fazla anlaşılmaktadır. Çünkü birey sahip olduğu kişilik özelliklerinin çoğunu çocukluk döneminde edinir.

“İnsanların zihinsel gelişimlerinin ve yaşamları boyunca öğrendiklerinin üçte ikisini yedi yaşına kadar; yüzde seksenini ise on iki yaşına kadar kazandıkları söylenir. İkinci çocukluk dönemi olarak adlandırılan bu dönemde çocuğun vicdan ve değerler sistemi de oluşmaya başlamaktadır.”
(Baytar, 2006: 405)

Arkadaşlık kavramı çocuğun hayatının ilk yıllarından itibaren önem taşır. Yaşlıları, çocuğa hem kendisini hem de diğer kişileri tanıması için pek çok fırsatlar sunar. Okul yaşamı ile birlikte çocuklar ailelerinin etkilerinden, onlardan öğrendikleri ve tartışmasız olarak kabul ettikleri değer yargılarından yavaş yavaş uzaklaşırlar. Arkadaşları ile kurdukları diyaloglar sonucunda, daha farklı değerler de olabileceğinin bilincine varırlar. Arkadaşlık ilişkileri sayesinde sosyal etkileşimin ne olduğunu öğrenme ve öğrendiklerini uygulama olanağı bulurlar. Doyurucu ve olumlu yaşantılarla karşılaştıkça, yaşamları boyunca bu tarz ilişkilere sahip olmak isterler. Toplumdan beklediği dönütü alamayan çocuklar ise bilinçli veya farkında olmadan diğer insanlar ile aralarına duvar örmeye başlarlar. Bu yabancılaşma suç ve şiddet eğilimlerinin, ruhsal sorunların artmasına neden olabilir.

Çocuk kitapları, en genel anlatımla, çocuğa dünyayı tanıma olanağı sunar, ona rehberlik eder. Çocuğun belleğine toplumsal ve insani değerleri kazır.

Çocuk öyküleri ve romanları, işledikleri konular, olaylar ve bu olayları yönlendiren kahramanlar sayesinde çocuğun topluma katılmasını sağlar.

Çocuğun kişilik gelişiminin sağlıklı olması açısından, onlara gerçekçi olan, genel bilgiler ve yaşama ilkeleri kazandıran hikâye ve romanlar sunmak yararlı olacaktır.

Çocuklar, düşüncelerini ve yaşayışlarını kendilerine yakın buldukları çocuk kahramanlar ile ilgili anlatılardan büyük keyif alırlar. Ancak kahramanları yetişkinler olan anlatılar da şüphesiz çocukları ilgilendirir. Çünkü toplumda çocukların yanında büyükler de yer almaktadır. Önemli olan yetişkinlerin özelliklerinin ve hayatlarının, çocuk psikolojisine, çocuk mantığına uygun olarak işlenmiş olmasıdır.

Muzaffer İzgü'nün, "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" adlı on dokuz kitaplık anlatı dizisinde elde ettiğimiz sonuçları şu şekilde belirtebiliriz:

Muzaffer İzgü, bu seride, doğa, hayvan sevgisi, aile- çevre- arkadaş ilişkileri, kültürel değerler ve hayata dair çocuğun o yaşta kavrayabileceği konuları işlemeyi tercih etmiştir.

Anlatılarda, çocuklara pek çok olumlu davranış sunulmuş, ancak bu davranışlar didaktik bir yaklaşımla yansıtılmamıştır. Çocuk, okuduğu öykülerdeki iletileri, kahramanların birbirleriyle olan ilişkilerinden ve diyaloglarından hareketle kendisi çıkarır. Çocuğu eğitmek kadar eğlendirmenin de önemli olduğunu vurgulayan İzgü, iletilerin aktarımında gülmecedan yararlanmıştır.

Muzaffer İzgü'nün kitaplarının büyük kentlerde olduğu kadar belki daha da çok Anadolu'nun çeşitli kentlerinde okurla buluştuğunu düşünürsek, çalışmamıza esas teşkil eden anlatı dizisinin yalnızca kentli çocukların yaşamlarına farklı bir pencere açmakla kalmayıp, geleneksel anlayışla yoğrulmuş çocukların kendi dünyalarını izledikleri bir ayna görevi de yaptığını söyleyebiliriz. (İçözü, 2006: 242) Yazar; seride, çocukları davranış açısından eğittiği gibi gelenek görenek ve kültür açısından da eğitmeye çalışır. Gelenek ve göreneklerimiz, eskiden yaşanan komşuluk ilişkilerini, hamam sefalarını, geleneksel tatlarımızı çocuk okullarıyla paylaşır.

"Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" serisinde yazarın hedef kitleye iletmek istediği öncelikli mesaj kültürel değerlerimizin bilincinde olmak ve çağın getirilerine kapılıp onlara yabancılaşmamaktır. Ancak her ne kadar öncelikli ileti bu da olsa, hedef kitlenin bu seri sayesinde öğreneceği başka davranışlar da vardır. Bunlardan biri de insanlar arası ilişkilerin ve arkadaşlığın önemidir. Çalışmamızda

ele aldığımız “arkadaşlık” teması serinin tüm kitaplarında en az bir kez işlenmiştir. “Anneannem Askere Gidiyor”, “Anneannem Gelin Oldu”, “Anneannem Süsleniyor”, “Anneannemin Cep Telefonu” adlı anlatılarda bu tema daha yoğun bir şekilde ele alınmıştır.

Kişilerarası ilişkiler çocuğun bireysel ve toplumsal gelişiminde son derece önemlidir. Bu gelişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde arkadaşlık ilişkileri oldukça etkindir. Çevresindekilerle bir arada olmaya alışan ve uyumu yakalayan birey, diğer bireyler ile empati kuracak, karşısındaki kişilerin kendilerine özel davranışları, tutumları, amaçları olduğunu kavrayacaktır. Arkadaşları, merak ile onun dünyasını öğrenmeye çalışırken, o da kendini tanıma, değerlendirme, keşfetme olanağı bulacaktır.

Anlatılarda, Metin ile anneannesinin arkadaşça ilişkileri okuyucuyu etkilemektedir. Anlatıların çocuk kahramanı her zorlukta yanında olan, aradaki yaş ve kuşak farkına rağmen kendisini anlayan anneannesine sonsuz güven duymaktadır. Hayal, duygu ve düşüncelerini sınırsızca onunla paylaşmaktadır.

İlkokula adım atan çocuk arkadaşlık ilişkilerinde yardımlaşma, paylaşma ve yakınlık gibi özellikleri önceler. Kişilik özelliği olarak ise; arkadaşını olduğu gibi kabul etme, sadakat, samimiyet, sır saklama, anlayış gibi özellikler ön plana çıkar. Anlatılarımızın çocuk karakteri Metin, farklı gruplara dahil olabilen, onlarla paylaşımda bulunan, kendi yaş grubuyla olduğu kadar, yetişkinlerle de zaman geçirebilen uyumlu bir karakterdir. Dahil olduğu grupların kurallarına uymayı öğrenmiş ve bu sayede birey olarak da kendini gerçekleştirmiştir. Metin’in arkadaşları da paylaşımcı, yardımsever, birlikte hareket edebilen bireyler olarak yansıtılmıştır.

Yazar, anlatılarda bireyin yalnızlaşmasını ve bunun zorluklarını anneanne karakteri üzerinden dile getirerek insanın insana olan gereksinimini vurgulamıştır.

Kalıcı dostlukların örneklerini aile büyükleri vasıtası ile okuyucuyla paylaşmış, zor durumlarda bu uzun soluklu ilişkilerin insana getirilerine değinmiştir.

Çocuğa hem ev hem de okul ortamında yardım etme, iş birliği yapma, paylaşma gibi davranışları pekiştirmesi için ortamlar yaratılmalıdır. Paylaşma kavramı aşıl原因amazsa, çocuk, sahip olduğu şeyleri, ilgiyi, sevgiyi başkasıyla paylaşma durumu ile yüz yüze geldiğinde kıskançlık davranışı su yüzüne çıkabilir. Anlatılarda, okuyucu, paylaşmanın olumlu bir davranış olduğunu, anneanne ve Metin'in çevresi ile gerçekleştirdikleri etkinlikler vasıtasıyla öğrenir.

Karşılaşılan zorlukların üstesinden gelinebileceği, önemli olanın birlik halinde hareket etmek ve yardımlaşmak olduğu farklı anlatılarda işlenmiştir. (Su kesintisi karşısında, çocukların bahçelerinin kuruma tehlikesi ile yüz yüze gelmesi ve birlikte hareket ederek uzak bir yerden su taşımaları, sorunu çözmeleri.)

İzgü'nün eserlerinde en çok ele aldığı konulardan birisi de eğitimidir. Eğitim yazar için vazgeçilmez bir unsurdur. Çocuk eğitimi, eğitim ortamları ve yaşanan sıkıntılar yazar tarafından sürekli işlenen konular arasında yer almaktadır.

Akademik anlamda başarılı olan çocuklar, arkadaş edinmede daha az sorun yaşamaktadır. "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" adlı seride yazar, çocuk ve öğrenci bütünlüğünü Metin karakteri üzerinden etkili bir şekilde yansıtmıştır. Anlatılarda çalışkan, sorumluluk sahibi, paylaşımcı ve yardımsever, kitap okuma alışkanlığı edinmiş öğrenci tipleri ile karşılaşıyoruz.

Okul ortamında kurulan olumlu ilişkilerin, o ortamı eğlenceli ve vazgeçilmez kıldığı anlatılarda birkaç kez örneklendirilmiştir. Ayrıca arkadaşlar arasında ayırım yapmama, herkesle bir şeyler paylaşma, okuyucunun anlatılar sonunda öğreneceği davranışlar arasındadır.

Eğitim ortamlarının vazgeçilmez öğelerinden biri de öğretmenlerdir. "Eğitim" konusunu sıkça işleyen İzgü, anlatılarında öğretmenlere de yer vermiştir. Çalışmamıza esas teşkil eden seride, okuyucu farklı anlatılarda Metin'in öğretmeni ile ilgili bilgilere ulaşır. Anlatılardaki öğretmen modeli pozitif, anlayışlı, öğrencileri ile okul dışında da zaman geçirebilen, öğrencilerin aileleriyle olumlu ilişkiler kurabilmiş bir bireydir.

“Oyun” çocuğun hayatının önemli bir parçasıdır. Oyunun çocuğun tüm gelişim alanları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Anlatılarda birlikte oynanan oyunlara örnekler verilerek, birlikte zaman geçirmenin güzelliği işlenmiştir. Arkadaşları ile birlikte oyun oynayan çocuklar, dayanışma içerisinde sorunları çözebilmeyi öğrenmekte; kendilerine olan güvenleri artmaktadır.

Çocuk karakterler sorumluluklarının bilincindedir. Birbirlerine verdikleri sözleri tutma çabasındadır.

Metin karakteri, yaşadığı koşullar içerisinde mutlu olmayı öğrenmiş bir çocuktur. Ailesinin maddi durumunun bilincindedir; arkadaşlarının sahip olduğu bazı eşyalara sahip değildir ancak kıyaslama yapma ve kıskanma gibi davranışlar sergilemez.

Anlatıların hitap ettiği +7 yaş grubu genellikle hem cinsleriyle arkadaşlık kurmak isterler. Oysa Metin karakteri için böyle bir ayrım söz konusu değildir. Her iki gruptan da pek çok arkadaşı bulunmakta ve bu ayrımı ile okura cinsiyet faktörünün önemsiz olduğu mesajı iletilmektedir.

Günlük yaşamın yoğunluğu, bireylerin birbirlerini dinlemek için yeterince zaman ayıramaması, kişinin arkadaş edinmede, insanlarla paylaşımda bulunmada sorunlar yaşaması bireyi yalnızlığa itebilir. Yazar, anlatılarda insanın eşyalarla ve hayvanlarla olan birlikteliğini örneklemiştir. İnsanlar, hayvanlarla ve eşyalarla da aralarında bir bağ oluşturabilirler ve yalnızlıklarını bu unsurlar vasıtasıyla giderebilirler.

5.2. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yazarımız Muzaffer İzgü, “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı anlatı dizisinde, olumsuz arkadaşlık ilişkilerine örnek vermemiştir. Bu seride, arkadaşlıkların hep güzel yönleriyle işlenmesi bizce olumlu bir durumdur. Çünkü çocuğun çevresindekiler tarafından yalnız bırakılması, kabul görmemesi gibi durumlar örneklendiğinde ve tekrar edildiğinde, zihin bu tür olayları bir araya

getirecek ve bir nevi olumsuz anılar yapısı oluşturacaktır. Olumsuz ilişki örnekleri de çocuğun kendini eksik hissetmesine ve değersiz görmesine neden olabilir.

Serinin tamamı ele alındığında yetişkinlerin ve çocuk karakterin ilişkilerinde şiddet unsurları da hiçbir şekilde yer almamaktadır. Çocuk kitaplarında, kahramanların amacına şiddet kullanarak ulaşması, kitapta aktarılan iletilerle şiddetin sorun çözümlerinin bir yolu olarak gösterilmesi, çocukta duygusal anlamda zedelenmelere yol açabilir.

Çocuklar için kaleme alınan öykü ve romanlarda hayat bulan karakterler okurun ilgisini çekecek şekilde yansıtılmalıdır. “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” adlı seride karşımıza çıkan, yaşına göre oldukça aktif, günlük yaşamdan kopmamak adına elinden geleni fazlasıyla yapan “anneanne” karakteri, okurun ilgisini çekebilecek bir karakterdir. Bunun yanında anlatılarda yer alan karakterler gerçekliğe uygun bir şekilde çocuk okura sunulmalı ve çocuğun model alabileceği olumlu özellikleri yansıtılmalıdır. Serinin ana karakteri “Hikmet Hanım” sergilediği davranışlar itibarıyla çocuğun örnek alabileceği olumlu bir modeldir. Gerçekliği ve günlük yaşam ile örtüşmesi anlamında değerlendirildiğinde ise karakterin yaşamdaki örneklerle örtüşme durumu biraz zayıf kalmaktadır (bisiklete binme, futbol takımı çalıştırma vb.). Anlatılardaki anneanne- torun ilişkisinden etkilenen çocuk okurlar, kendi aile büyüklerinden de aynı davranışları bekleyebilirler. Umdukları tepiyi alamadıklarında ise mutsuz olabilirler ve anlatılarda tanıştıkları örneğin genelliğine inanarak kendilerini şanssız hissedebilirler. Bu noktada çocuğa insanların farklı şekillerde yaşamlarını sürdürdükleri, farklı düşüncelere ve kişilik özelliklerine sahip olabilecekleri yetişkinlerce ifade edilmelidir. Bu sayede çocuk kendisiyle barışık, hoşgörülü bir birey olma yönünde ilerleme gösterebilir.

Ailenin çocuğun gelişimi ve eğitimi üzerindeki rolü bilimsel çalışmalarda fazlasıyla ele alınırken, arkadaşlık ilişkilerinin çocuğun gelişimindeki rolünün yeterli derecede ele alınmaması, üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Günümüzde insanlar arası ilişkilerin giderek zayıfladığı, bireysel zaman geçirmenin (televizyon, internet vb...) arttığı ve kitap okuma alışkanlığının bir türlü istenilen düzeye ulaşmadığı düşünülürse bu durumun önemi bir kez daha anlaşılacaktır. Bu

olumsuz gidiş toplumsal gelişimimizi ve değerlerimizi de tehlikeye sokmaktadır. Çocuk edebiyatı alanına eserler kazandırmış olan farklı yazarlarımızın eserlerinin, arkadaşlık, kişilerarası ilişkiler, sosyalleşme gibi temalar çerçevesinde incelenmesi konunun öneminin anlaşılması bakımından etkili olabilir.

Arkadaşlık kavramı ve bu kavramın bünyesinde barındırdığı dürüstlük, paylaşma, yardımlaşma gibi günümüzde yok olmaya yüz tutmuş değerler, yazarımızın “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” serisinde defalarca vurgulanmıştır ve bu noktadan hareketle söz konusu kitaplar çocuklara tavsiye edilebilecek niteliktedir. Arkadaşlık ve insan ilişkileri ile ilgili konular, bu seride işlendiği gibi, tüm çocuk edebiyatı ürünlerinde yerini almalı ve yaşatılmalıdır.

Yazarımız Muzaffer İzgü, çalışmamızda daha önce de değindiğimiz gibi, pek çok türde eser kaleme almıştır. Bundan sonraki çalışmalarda yazarın diğer türlerdeki eserleri de sosyal ilişkiler ve arkadaşlık temasını ele alışı bakımından değerlendirilebilir. Yazarın çocuklar ve yetişkinler için kaleme aldığı eserlerden birer örneklem grubu oluşturularak bu temaların farklı hedef kitlelere ne şekilde sunulduğu ve iletiler açısından değerlendirme yapılabilir.

Çocukları okumaya, düşünmeye, düşündüklerini ifade etmeye alıştırmamanın en etkili yolu, onları; ilgilerine, hayallerine, dil düzeylerine uygun edebî ürünlerle karşılaştırmaktır. Unutulmamalıdır ki bireyin gelecek yaşantılarını; değerleri, ruhsal ve kişisel özellikleri belirleyecektir ve bu özelliklerin temeli de çocukluk yıllarında atılmaktadır.

Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan edebî ürünler, eğitimi başarısız kılmakta, çocuğun zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuğa kitap okutmak ve bunu alışkanlığa dönüştürebilmek son derece önemlidir. Kitle iletişim araçlarında çocuk edebiyatı yazarlarını ve onların ortaya koyduğu ürünleri tanıtıcı etkinliklere yer vermek çocuğun okuma alışkanlığını pekiştirmede yardımcı olabilir. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin “Kitap okuyun!” öğüdü ile çocuklara yaklaşımdan ziyade olumlu modeller oluşturmaları, çocuk edebiyatı ürünlerini inceleyerek doğru eserler ile çocukları tanıştırmaları önemlidir.

KAYNAKÇA

1. Araştırmanın Temelini Oluşturan Kitaplar

- İzgü, M.(2007). Anneannem Askere Gidiyor. (14. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2008). Anneannemin Gramofonu. (11. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Yaşasın Kanal Anneanne. (11. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 -----(2007). Anneannemin Apartman Kuzusu. (10.Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2008). Anneannemin Erikli Bahçesi. (12. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Gelin Oldu. (9. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Cankurtaran. (8. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2006). Yaşasın Anneannespor. (7. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Dans Kraliçesi. (8. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2006). Anneannemin Bebeği. (7. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2006). Anneannem Süsleniyor. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannemin Kuyruklu Yıldızı. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannemin Konuk Kedisi. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Hayvanlar Arasında. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Sihirbaz. (3. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannem Bulutları Boyuyor. (2. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannemin Cep Telefonu. (2. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannemin Güllü Yorganı. Ankara: Bilgi Yayınevi
 ----- (2007). Anneannemin Kar Kızı. Ankara: Bilgi Yayınevi

2. Yararlanılan Kaynaklar

Abalı, O. (2007). **Günümüz Çocuklarına Psikososyal Tesirler**. İstanbul: Adeda Yayıncılık

Acar Voltan, N. ve Kuzgun, Y. (Ed.). (2004). **İlköğretimde Rehberlik**. Ankara: Nobel Yayıncılık

Ahioğlu, N. (2004). Çocuklar ve Küreselleşme. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 37. Sayı: 1. s:141-155

- Akalın, L.S. (1980). **Edebiyat Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Varlık Yayınevi
- Akbayır, S ve Şahin, Ş. (2005). Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos-Eylül 2005)
- Arkılıç, S. (2006). Muzaffer İzgü Gözüyle Çocuk Kitapları ve Çocuk Edebiyatımız. **“Küçük Dev Adam” Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu** (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi
- Arseven, T. (2005). Mesaj Açısından Çocuk Kitapları. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos- Eylül 2005)
- Ateş, K. (1995). İki Çocuk Kitabı. **Çağdaş Türk Dili Dergisi**. Sayı 85. (Mart 1995)
- Aydın, H. (2004). **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Aydın, M., Ünal, I., Balcı, E., Koçak, Y. ve Burgaz, B. (1991). **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Gazi Büro Kitabevi
- Ayhan, R. (2004). Duygusal Zekâ ve Liderlik.
www.kho.edu.tr/enstitu/liderlik2004/bildiriler (08.07.2008)
- Aytaş, G. (1999). Çocuk Edebiyatı Etrafında.
w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukedebyati.htm. (14.04.2008)
- Başaran, İ.E. (1988). **Eğitim Psikolojisi/ Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri**. (9. Baskı). Ankara
- Bayhan, P. ve Artan, İ. (2005). **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**. İstanbul: Morpa Yayıncılık
- Baytar, Ç. (2006). Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Kitaplarında Güldürürken Düşündürme. **“Küçük Dev Adam” Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu** (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi

Bolat, S. (2005). **Öykü Yazma Teknikleri**. İstanbul: Varlık Yayınları

Bridge, B. (2004). **Duyguların Eğitimi**. (2. Baskı). İstanbul: Beyaz Yayınları

Çalışkan, İ. (2006). Muzaffer İzgü'nün "Zkkımın Kökü" Adlı Romanındaki İletilerin İrdelenmesi. **"Küçük Dev Adam" Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu** (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi

Çıkla, S. (2005). Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos-Eylül 2005)

Çotuksöken, Y. (2003). Anadili Öğretiminde Edebiyatın Yeri ve İşlevi. **Çağdaş Türk Dili Dergisi**. Sayı 184. (Haziran 2003)

Demir, F. (2006). Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dilidüzgün, S. (2003). **İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

Dilidüzgün, S. (2006). Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarındaki Toplumsal Boyuta İlişkin Eleştirel Bir Bakış Açısı. **"Küçük Dev Adam" Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu** (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi

Dökmen, Ü. (2006). **İletişim Çatışmaları Ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık

Dündar, A. (2002). Derneşim ve Dil. **Çağdaş Türk Dili Dergisi**. Sayı 170. (Nisan 2002)

Erden, M. ve Akman, Y. (1998). **Gelişim Öğrenme- Öğretme Eğitim Psikolojisi**. (2. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları

Genç, İ. (2006). **Edebiyat Bilimi**. İstanbul: Merdiven Kitapları

Govsa, İ.A. (1952). **Çocuk Ruhü**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

Gökşen, E.N. (1980). **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**. (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi

Güleryüz, H. (2006). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık

İçözü, N. (2006). “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Ve Yaşamımızda Unutulan Değerler. “**Küçük Dev Adam**” Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi

İzgü, M. (1998). **Zıkkımın Kökü**. (7. Baskı). İstanbul: Bilgi Yayınevi

Kantarcıoğlu, S. (2004). **Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm**. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları

Karakuş, I.Ş. (2006). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Karaman, Y. (1999). İlköğretimde İnsan Hakları. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 32. Sayı: 1-2

Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2004). **Türkçe Öğretimi**. (7. Basım). Ankara: Engin Yayınevi

Oğuzkan, A.F. (1979). **Çocuk Edebiyatı**. (2. Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası

Oral, V. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarına İlişkin Düşüncelerinin, Sosyometrik Statü ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özdemir, E. (1999). **Yazınsal Türler**. Ankara: Bilgi Yayınevi

Öztoprak, F. (2006). Öykü Öğretiminde Öykü Haritası Kullanımının Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Öztürk, S. (...). Çocuk Edebiyatı.

www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2275/unite12pdf (14.04.2008)

Sağlık, Ş. (2005). Çocuk Romanları. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos- Eylül 2005)

Sever, S. (2003). **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayıncılık

Sever, S. (2002). Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme). **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt:35. Sayı: 1-2

Sivri, M. ve Orhan, Z. (2006). Gerçek Bir Yaşam Öyküsü Zıkkımın Kökü ve Muzaffer Karakteri. “**Küçük Dev Adam**” **Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu** (T.C. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi

Stevick, P.(çev. S.Kantarcioglu). (2004). **Roman Teorisi**. (2. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları

Sungur, E. (2006). Etkili İletişim Becerileri Ders Notu.

<http://akademik.maltepe.edu.tr/eyapicier> (28.06.2008)

Şirin, M.R. (1998). **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Şirin, M.R. (2007a). **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**. Ankara: Kök Yayıncılık

Şirin, M.R. (2007b). **Çocuk Edebiyatı Kültürü**. Ankara: Kök Yayıncılık

Taşdelen, V. (2005). Çocuğu Anlayan Edebiyat. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos- Eylül 2005)

Tekin, M. (2003). **Roman Sanatı**.(3. Basım) İstanbul: Ötüken Neşriyat

Tezcan, M. (1992). **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Zirve Ofset

Tosun, N. (2005). Çocuk Hikayeleri. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos- Eylül 2005)

TDK Türkçe Sözlük (1998). Cilt 2

Uçan, H. (2005). “Çocuklar Kadar Saf”, Temiz Olabilmek/ Kalabilmek. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. Sayı 104-105. (Ağustos- Eylül 2005)

Uçar, E. (2003). İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğrencilerin Bu Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Çözüm Stratejileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Uçar, G. (2006). Muzaffer İzgü'nün Eserlerinde Arkadaşlık Kavramı. **Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 1. Sayı 31. (Bahar 2006)

Uşaklı, H. (2006). Drama Temelli Grup Rehberliğinin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri, Atılganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Vural, B. (2004). **Öğrencinin Başarısı İçin Okul- Aile Birlikteliği**. (2. Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları

Yalçın, A. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Akçağ Yayınları

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). **Çocuk Edebiyatı**. (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları

Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). **Çocuk Edebiyatı**. (2. Basım). Ürün Yayınları

Yavuzer, H. (1982). **Çocuk ve Suç**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

Yavuzer, H. (1999). **Ana- Baba ve Çocuk**. (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi

Yeşilyaprak, B. (2002). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Pegem A. Yayıncılık

<http://cgsempoz.education.ankara.edu.tr/program.pdf> (19.05.2008)

Ek-1

